

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
בהר
י"א אייר – י"ז אייר תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה

של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של

רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה

ולזכות

רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

הא גמרתיו שומר שכר. ולא אמרינן כיון שידעו הבעלים שכלו ימי האומנות ולא שלחו והבאים פטור השומר ובבי השואל נמי אף על פי שידעו הבעלים שכלו ימי השאילה. שואל הוא: לא. תיקי הא גמרתיו שומר שכר הוא אלא הכי קאמר: הא הבא בעות. דגלי אדעתא דתפיס ליה אאגריה שומר שכר הוא: אבל גמרתיו מאי שומר חנם. דכל כמה דלא גלי דעתיה ולית לן למימר דתפס ליה אאגריה כלתה שמירת שכר פעולה מדגמריה ואודעיה ובבי השואל נמי כלתה שמירת שאלה מדידעו הבעלים שכלו ימי השאלה דהתם לאו לאודועי בעי דהא ידע שלכך וכך ימים השאילה לו: שומר חנם נמי לא חיו. דאינו שומרו לו עוד דקאמר ליה: קמ"ל. דאינו תופסו על שברו הוא דקאמר ליה אבל מדין פקדון לא סליק נפשיה: מאי לאו הוא הדין לגמרתיו. והאי דנקט טול את שלך לאשמעינן מיגה דשומר חנם מיחת חיי כדאמרן: וכן בשעה שמחזירה. כל כמה דלא אמר ליה משאיל שלח קמיה ברשותיה דשואל כי היכי דכשעת שאילה שלח קיימא ברשות משאיל עד דאמר ליה שואל שלח וקס"ד דמשכלו ימי שאילה קאמר דדמי לגמרתיו: פטור משואל. מאונסין: והייב בשומר שכר. בגניבה ואבידה: הואיל ונתנה. בשאילה: מהני. להיות עליה שומר שכר עד שתגיע ליד הבעלים: לשנען לבית חמיו. סבלונות לארוסתו: כפי טובת הנאה. שיחזיקו לי טובה שפקדתיך בסבלונות: ונאנסו בהליכה חייב. דהואיל וקצץ דמיהן ומשכון לשם לקיחה הרי הם לקוחין בידו עד שיידע שאינה לקוחה ויהיו כפוין בה דאמימר בהמור את הספינה (ב"ב ד' פז:) אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן על מנת לבקרו ואם אין בו מום יקחנו ונאנס בידו חייב והוא ריצעי דמיה: בחזירה פטור. מאונסין מפני שהוא כבושא שכר בחזירה ולא בשואל ומהו נשיאות שכרו הואיל ונתנה שנתפקר בדן והייבו כופתיה דאמימר דאע"ג דייהיב ליה כפי טובת הנאה שבדן חזי עליייהו שומר שכר אחר שכלתה שמירת המקח הואיל ונתנה כל שכן גבי שאלה דלא ייהיב ליה מידי: שמור לי ואשמור לך שומר שכר. וחייב אם נגנבה: ואמאי שמירה בבעלים היא. בעליו של חפץ זה שנגנב במלאכתו של שומר היה שאף הוא משמר היה לו וכתיב אם בעליו עמו לא ישלם ודרשינן לקמן עמו במלאכתו ואע"ג דשואל כתיב לקמן דרשינן ליה נמי אכולהו שומרין בפרק השואל (לקמן ד' צח:): ואני אשמור לך למחר. דלאו במלאכתו הוא השתא: השאילני ואשאל לך. אין זה שואל להתחייב בגונסין שאין כל הנאה שלו שאף הוא משאילו: שמירה בבעלים היא. אשמור לי ואשמור לך קאי ששניהם זה במלאכתו של זה אבל השאילני כליך ואני אשאיל לך כליי שמור לי ואשאילך או השאילני ואשמור לך אין כאן בעלים של חפץ במלאכתו שומר: אהלויי. מוכרי אהל שמכבסים בו בגדים והוא עשב ואיכא דאמרי אהלות והוא מין בושם: זיל ואפי לן. קס"ד יומא דידיה הוה והשתא לא הוו אינהו בשמירת שליחו אלא בשומרי חנם ואצטריך למימר פשעו בה דאי לא לא מיחייבי: פשיעה בבעלים. שאף הוא במלאכתן היה: אינלאי מילתא דההוא שעתא שכרא הוה קא שתי שתי. ולא היה במלאכתן שעדיין לא התחיל לאפות ונמצא שבשעה שנעשה הן שומרין לא מסר עצמו להיות מלאכתן עליו אבל אם נתעסק מיד ואפה ולאחר שאפה שתי שכרא ובאותה שעה אבדה טליתו פשיעה בבעלים נמי היא הואיל ובשעה שומרין היה במלאכתן דאמרינן לקמן (ד' צה:) היה עמו בשעת שאלה אינו צריך להיות עמו בשעת ומתה: חייבת לאמאן דאמר. בפרק השואל (שם.) פשיעה בבעלים פטור היינו דאיכסיף: אלא לאמאן דאמר פשיעה בבעלים חייב. שלא בא"מרה פטור בבעלים אלא בשואל ושומר שכר שחייבו בלא פשיעה אבל שומר חנם שחייבו אינו אלא בפשיעה אינו פטור משום בעליו עמו הואיל ופשע אמאי איכסיף: בההוא אגרא וכו'. והוה להו שומרי שכר:

הא גמרתיו שומר שכר לא הא הבא מעות וטול את שלך שומר שכר את שלך שומר חנם לבסוף אי הכי אדתני וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם תנם נמי לא תני אמינא שומר חנם נמי לא תיי קמ"ל אימא דאמרי אמר רב נחמן בר פפא אף אנן נמי תנינא וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם והוא הדין לגמרתיו ורמינהו אמר לו שואל שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה ומשני אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שהחזיר בתוך ימי שאילתה אבל לאחר ימי שאילתה פטור אימא להו פטור משואל וחייב בשומר שכר או דלמא שומר שכר נמי לא תיי אמר אמימר מסתברא פטור משואל וחייב בשומר שכר הואיל ונתנה מהנה הוה תניא בנוחה דאמימר הלוקח כלים מבית האומן לשנען לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהן ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן ונאנסו בהליכה חייב בחזירה פטור מפני שהוא בנושא שכר והוא גברא דזבין ליה חמרא לחברייה א"ל קא ממטינא ליה לדוכתא פלוני אי מזדבנא מוכב ואי לא מהדרנא ליה נהליך אזל ולא אודבנא והדרי דקא אתא אתנים אתא לקמיה דרב נחמן חייבוה איתיביה רבה לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב ובחזרה פטור מפני שהוא בנושא שכר א"ל חזרה דהאי הליכה היא מאי טעמא סברא הוא בהחזירתו אילו אשכח ליבונימי לא אמינא: שמור לי ואשמור לך שומר שכר: ואמאי שמירה בבעלים היא א"ר פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר תנו רבנן שמור לי ואשמור לך השאילני ואשאילך השאילני ואשאל לך כיון נעשו שומרי שכר זה לזה ואמאי שמירה בבעלי' היא א"ר פפא דאמר ליה שמור לי היום ואשמור לך למחר הנחו אהלויי דכל יומא הוה אפי לה חד מיניהו היום יומא אמרו ליה לחד מיניהו זיל אפי לן אמר להו נטרו לי גלימאי אדאתא פשעו בה ואגנוב אתו לקמיה דרב פפא חייבוהו אמרו ליה רבנן לרב פפא אמאי פשיעה בבעלים היא אכסיף ליסוף אינלאי מילתא דההוא שעתא שכרא הוה קא שתי שתי למאן דאמר פשיעה בבעלים פטור משום הכי אכסיף אלא למ"ד חייב אמאי אכסיף אלא ההוא יומא לאו דידיה הוה ואמרו ליה לדידי זיל אפי לן אתי ואמר להו בההוא אגרא דקא אפינא לכו נטורו גלימאי עד

הא גמרתיו שומר שכר. וא"ת ומאי פריך שאני הכא דאבתי תפיס ליה אאגריה ולכך הוי שומר שכר אף על פי שגמר מלאכתו ומיהו לטעמיה דלעיל דמדמינן אומן לשומר ולא אמרינן שאני אומן דתפיס ליה אאגריה פריך הכא שפיר ור"ל דלא מהני תפיס ליה אאגריה אלא דוקא בעוד שמשתבר באומנותו דתרתי בעינן שמשתבר ותפיס ליה אאגריה: לא הא הבא מעות וטול את שלך שומר שכר. וא"ת ומאי שומר חנם נמי לא תיי. דאינו שומרו לו עוד דקאמר ליה: קמ"ל. דאינו תופסו על שברו הוא דקאמר ליה אבל מדין פקדון לא סליק נפשיה: מאי לאו הוא הדין לגמרתיו. והאי דנקט טול את שלך לאשמעינן מיגה דשומר חנם מיחת חיי כדאמרן: וכן בשעה שמחזירה. כל כמה דלא אמר ליה משאיל שלח קמיה ברשותיה דשואל כי היכי דכשעת שאילה שלח קיימא ברשות משאיל עד דאמר ליה שואל שלח וקס"ד דמשכלו ימי שאילה קאמר דדמי לגמרתיו: פטור משואל. מאונסין: והייב בשומר שכר. בגניבה ואבידה: הואיל ונתנה. בשאילה: מהני. להיות עליה שומר שכר עד שתגיע ליד הבעלים: לשנען לבית חמיו. סבלונות לארוסתו: כפי טובת הנאה. שיחזיקו לי טובה שפקדתיך בסבלונות: ונאנסו בהליכה חייב. דהואיל וקצץ דמיהן ומשכון לשם לקיחה הרי הם לקוחין בידו עד שיידע שאינה לקוחה ויהיו כפוין בה דאמימר בהמור את הספינה (ב"ב ד' פז:) אמר שמואל הלוקח כלי מן האומן על מנת לבקרו ואם אין בו מום יקחנו ונאנס בידו חייב והוא ריצעי דמיה: בחזירה פטור. מאונסין מפני שהוא כבושא שכר בחזירה ולא בשואל ומהו נשיאות שכרו הואיל ונתנה שנתפקר בדן והייבו כופתיה דאמימר דאע"ג דייהיב ליה כפי טובת הנאה שבדן חזי עליייהו שומר שכר אחר שכלתה שמירת המקח הואיל ונתנה כל שכן גבי שאלה דלא ייהיב ליה מידי: שמור לי ואשמור לך שומר שכר. וחייב אם נגנבה: ואמאי שמירה בבעלים היא. בעליו של חפץ זה שנגנב במלאכתו של שומר היה שאף הוא משמר היה לו וכתיב אם בעליו עמו לא ישלם ודרשינן לקמן עמו במלאכתו ואע"ג דשואל כתיב לקמן דרשינן ליה נמי אכולהו שומרין בפרק השואל (לקמן ד' צח:): ואני אשמור לך למחר. דלאו במלאכתו הוא השתא: השאילני ואשאל לך. אין זה שואל להתחייב בגונסין שאין כל הנאה שלו שאף הוא משאילו: שמירה בבעלים היא. אשמור לי ואשמור לך קאי ששניהם זה במלאכתו של זה אבל השאילני כליך ואני אשאיל לך כליי שמור לי ואשאילך או השאילני ואשמור לך אין כאן בעלים של חפץ במלאכתו שומר: אהלויי. מוכרי אהל שמכבסים בו בגדים והוא עשב ואיכא דאמרי אהלות והוא מין בושם: זיל ואפי לן. קס"ד יומא דידיה הוה והשתא לא הוו אינהו בשמירת שליחו אלא בשומרי חנם ואצטריך למימר פשעו בה דאי לא לא מיחייבי: פשיעה בבעלים. שאף הוא במלאכתן היה: אינלאי מילתא דההוא שעתא שכרא הוה קא שתי שתי. ולא היה במלאכתן שעדיין לא התחיל לאפות ונמצא שבשעה שנעשה הן שומרין לא מסר עצמו להיות מלאכתן עליו אבל אם נתעסק מיד ואפה ולאחר שאפה שתי שכרא ובאותה שעה אבדה טליתו פשיעה בבעלים נמי היא הואיל ובשעה שומרין היה במלאכתן דאמרינן לקמן (ד' צה:) היה עמו בשעת שאלה אינו צריך להיות עמו בשעת ומתה: חייבת לאמאן דאמר. בפרק השואל (שם.) פשיעה בבעלים פטור היינו דאיכסיף: אלא לאמאן דאמר פשיעה בבעלים חייב. שלא בא"מרה פטור בבעלים אלא בשואל ושומר שכר שחייבו בלא פשיעה אבל שומר חנם שחייבו אינו אלא בפשיעה אינו פטור משום בעליו עמו הואיל ופשע אמאי איכסיף: בההוא אגרא וכו'. והוה להו שומרי שכר:

עד

דִּבְרֵי הַכֹּל אֶבֶד הַמַּשְׁכּוֹן אֲבוּדִּי מְעוֹתַי. פֵּירוּשׁ לְכַך מוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִשּׁוּם דְּהֲוֵי שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאתוֹ וְקָנֵי מַשְׁכּוֹן וְשִׁעְבּוּד דְּנָקִט לֵיהּ אֶלָּא לְזוֹמֵר דְּאַיְירֵי שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאתוֹ דְּכֵיוָן שֶׁעָשָׂה שֹׁטֶר מִקְּחָנָא לֵיהּ לְקַח מַשְׁכּוֹן בִּשְׁעַת הַלְוָאָה (עד) אַחֲרֵי כֵּן אֲבָל רֵישָׁא דְּפְלִינֵי הַיְינוּ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה וְלִמְאִי דְּמוֹקֵי לָהּ דְּפְלִינֵי בִּדְרַבִּי יִצְחָק הָיְיָה סָבוּר דְּרַבִּי יִצְחָק אַיירֵי אַף בִּשְׁעַת הַלְוָאָה וּדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּלִיג עֲלֵיהּ בְּהָא אֲבָל בְּסֵיפָא דְּאַיירֵי שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה מוֹדֶה דְּקָנֵי דְּעִיקַּר קָרֵא דְּדַלְתּ תִּהְיֶה צְדָקָה אַיירֵי שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה וְעַל פ"ה דְּפֵי' שֶׁלְּחֵי שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִים (שבועות ד' מד. ושם ד"ה מאי) דְּמַשּׁוּם שֹׁטֶר מוֹדֶה ר' אֱלִיעֶזֶר בְּסֵיפָא דְּכֵיוָן דְּיֵשׁ שֹׁטֶר לְשׁוֹן מְעוֹתַי מַחֲזִירִין לוֹ מִדְּבָרָיו (לעיל מט.) דְּהֵיכָא דְּלֵית בָּרְשׁוּת הַיָּמִים דְּאִי בָּרְשׁוּת לֹא נָקְט מַשְׁכּוֹן אֶלָּא לְזוֹכְרוֹן דְּבָרִים בְּעָלְמָא מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא שֹׁטֶר וְא"כ אַמַּאי לֹא יְהֵיבָה מְשַׁמֵּט אֲפִילּוּ שְׁוֶה הַמַּשְׁכּוֹן בְּנֶגֶד מְעוֹתָיו דְּמַשְׁמַע בְּהַזְּהָב (לעיל מט.) דְּהֵיכָא דְּלֵית נָקְט אֶלָּא לְזוֹכְרוֹן דְּבָרִים בְּעָלְמָא מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא שֹׁטֶר וְא"ע אֵינוֹ מְשַׁמֵּט אֶלָּא בְּשָׁוֶה כְּסָפִים וְעוֹד אַמַּאי קָאָמַר מְתַנְיתִין מַחֲזִירִין לוֹ כ"ע אֵינוֹ מְשַׁמֵּט וְעוֹד אַמַּאי קָאָמַר מְתַנְיתִין לְכַתְּחִלָּה בְּשֹׁטֶר דְּמוֹדֶה ר' אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא ש"מ דְּאַף ר' אֱלִיעֶזֶר אֵינוֹ מוֹדֶה אֶלָּא שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה וּמִיהוּ יֵשׁ לְתָרֵץ דְּהַלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן מְשַׁמֵּט בְּלֹא שֹׁטֶר וְעוֹד דְּאִי מִתְנֵי מְיֵירִי בְּשֹׁטֶר לֹא הָוֵה פָּלֵיג ר' יְהוּדָה דְּאָמַר הִלְוָהוּ מְעוּת שׁוֹמֵר חִנָּם דִּלְא יְחַלּוֹק אַרְבֵּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא וּבה"ג דְּרַב יְהוּדָאי גְּאוֹן נִמְי מְשַׁמֵּט דְּסֵיפָא דְּהִלְוָהוּ בְּשֹׁטֶר אַיירֵי שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה דְּמוֹקֵי הָא דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק דַּ"ה קוֹנֶה מִשּׁוּם הַיְינוּ דְּוָקָא שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה בְּשֹׁטֶר דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא שֹׁטֶר לֹא קָנֵי הַיְינוּ דְּוָקָא בְּשֹׁטֶר דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא שֹׁטֶר לֹא סָמִיךְ אַמַּשְׁכּוֹן אֶלָּא אִשְׁטָרָא אֲבָל בְּלֹא שֹׁטֶר אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה קָנֵי וַהֲוֵי שׁוֹמֵר שָׂכָר וְשָׁלֵא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה הֲוֵי שׁוֹמֵר שָׂכָר אע"ג דְּאִיכָּא שֹׁטֶר וְדִוְקָא שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה קָנֵי וְא"כ סֵיפָא דְּהִלְוָהוּ בִּשְׁעַת אַיירֵי שְׁלֹא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה דְּבִשְׁעַת הַלְוָאָה לֹא אִיבַּד מְעוֹתָיו דַּאֲשִׁטְרָא סָמִיךְ וּמַה שֶּׁ"ל דְּהֵיכָא דְּלֵיכָּא שֹׁטֶר קָנֵי אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה לֹא מַשְׁמַע דְּר' יִצְחָק אוֹדֶה לֵיהּ לָא אַיירֵי אֶלָּא שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה אֶלָּא קָנֵי מִדְּשָׁמַעְתָּא וְסִבְרִי דְּהָכָא כִּשְׁמוּאֵל וְאֵין הֲלָכָה כְּרַב יוֹסֵף.

וְהָא אִידִי וְאִידִי הִלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן קָתָנֵי. מִשְׁמַע דְּמִלְוָה חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן מְשַׁמֵּט בִּשְׁעַת הַלְוָאָה וְתִימָה דִּבְפֶרֶק הַשּׁוֹלֵחַ (גיטין לז. ושם ד"ה שאני) קָאָמַר תָּנֵן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְהִמּוֹסִר שִׁטְרוֹתָיו לב"ד אֵינוֹ מְשַׁמֵּט וּמַפ' הָתָם דְּהַמַּלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן אֵינוֹ מְשַׁמֵּט מִשּׁוּם דְּקָנֵי לֵיהּ מִדַּר' יִצְחָק וְהָא לָא קָאָמַר רַבִּי יִצְחָק אֶלָּא שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה וְעַל הַמַּשְׁכּוֹן מְשַׁמֵּט דְּאַפִילּוּ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה אֵינוֹ מְשַׁמֵּט וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָה קָנֵי לֵיהּ לְגַמְרֵי מִדְּבְרֵי יִצְחָק בִּשְׁעַת הַלְוָאָה נִמְי דְּלֵיכָּא קִנְיָן אֶלָּא שֶׁעִבּוּד אִלִּים שֶׁעִבּוּדֵיהּ לֵיחָשֵׁב וְלוֹמַר לֹא שֶׁל אַחֵיךָ בְּיָדְךָ וְכֵן בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פסחים ד' לא. ושם ד"ה יחד) יָחַד לוֹ בַּיִת אֵין קִנְיָן לְבַעַר אע"ג דְּחִשִּׁיב לְגַמְרֵי בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּיוָן דְּקִבֵּל אַחֲרִיּוּת מ"מ בֵּיוָן דְּיִחֵד לוֹ בַּיִת אֵינוֹ מְצוּי אֲצָלוֹ:

נימא

עַד דְּאָתָא אֲגַבִּיהּ אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא חַיְיבִינְהוּ מִשּׁוּם גְּנֵיבָה דְּשׁוֹמֵר שָׂכָר: **פְּרִינְהוּ.** שֶׁל פִּשְׁתָּן וְאֵין מַיִם מַכְבִּידִין אוֹתוֹ בְּכָךְ: **פְּרִיכָא.** גְּלוּפְקָרָא שְׁקוּרְיָן קַר"ן וְהוּא שֶׁל צֶמֶר וְהַרְבֵּה מַיִם נִבְלָעִין בּוֹ וּמַכְבִּידִין אוֹתוֹ לְפִיכָךְ פָּשַׁט הַסַּרְבָּל וְנִתְכַּבְּסָה בְּסַדִּין: **שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים הִיא.** שֶׁבְּשָׁעַת הַשְׁאֵלָה הָיְתָה הַמַּשְׂאִית בְּמַלְאַכְתּוֹ שֶׁל שׁוֹאֵל וְנָשָׂא סַרְבָּל שֶׁלּוֹ עַל חֲמוֹרוֹ וּמֵעָבִיר

לוֹ עַל אִמַּת הַמַּיִם: **בְּמַקּוֹם עֵדִים.** דְּאָנֵן סָהֲדֵי שֶׁאֵין אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ בְּלֹא מַיִם: **הָנֵי לָךְ לְפָנֶיךָ אֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר חִנָּם כו'.** בֵּיוָן דְּאָמַר לֵיהּ לְפָנֶיךָ תִּיב וְנִטַּר לָךְ קַא־ל: **לֵימָא.** וְהָנֵי סְתָמָא תְּנַאי הִיא: **אִם הַבָּנִים בְּרֵשׁוּת.** מִשְׁנָה הִיא בְּפֶרֶק שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה (ב"ק ד' מז.) בְּקִדֵּשׁ שֶׁהַבָּנִים קְדֵישׁוּתָן וְשָׁכַרְתָּן שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הַבָּנִים שׁוֹרוֹ וְגָנַח שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ שֶׁהַבָּנִים פֵּירוֹתָיו וְאַבְלְתָן בַּהֶמְתּוֹ: **בַּעַל חַבִּ' חַיִּיב.** בְּנוֹקֵז דְּכִי אָמַר לֵיהּ עַל עוֹל וְאַנְטַר לָךְ קָאָמַר לֵיהּ וְה"ה הָנֵי סְתָמָא בְּשׁוּק: **רַבִּי אוֹמֵר בַּעַל חַבִּ' אֵינוֹ חַיִּיב.** דְּעוֹל וְתִיב וְנִטַּר לָךְ קָאָמַר לֵיהּ וְה"ה לְהָנֵי סְתָמָא בְּשׁוּק: **דָּבָר שֶׁנִּזְרְקוּ הֵימֶנּוּ.** שְׁאֵין אָדָם מַכְנִיס דָּבָר לְתוֹכָהּ אֶלָּא לְהִשְׁתַּמֵּר בָּהּ דְּאִין טוֹרֵח בִּשְׁמִירָתוֹ: **עוֹל דְּאִינְשֵׁי לָךְ קָאָמַר לֵיהּ.** שְׁאֵין שְׁמִירָה קָשָׁה עָלָיו: **דְּאִי לְאוֹתוֹבֵי רְשׁוּתָא בָּעֵי לְמִישְׁקַל מִינַּיהּ.** בְּתַמְיָה: **יִשְׁבֹּק.** שֶׁלֹּא פָּשַׁע דְּשׁוֹמֵר חִנָּם הוּא עָלָיו דְּאִין אָדָם נוֹטֵל מִשְׁכּוֹנוֹ לְגוּבְיָנֵיהּ אֶלָּא לְהִיוֹת בָּטוּחַ בְּמָעוֹתָיו שֶׁלֹּא יוּכַל לְכַפֵּר וּלְעוֹלָם שׁוֹמֵר חִנָּם הוּא עָלָיו שֶׁאִם אָבַד יִגְבֶּה מִמְּקוֹם אַחֵר: **אֲבָל הַלְוָהוּ אֲלֹא זוּז בִּשְׁטָר וְהִנִּיחַ לוֹ מַשְׁכּוֹן עֲלֵיהֶם דִּבְרֵי הַכֹּל אֲבֵדִי מְעוֹתַי.** דְּהָא מַשְׁכּוֹן דְּאִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ אֲנָא גַּבְרָא דְּאוֹנֵר לֵיהּ מֶיָא א"ל רָבָא מַה לִּי שֶׁלֹּשֶׁקֶר אִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ אֲנָא בְּאוּרְחָא דְּגַרֵּשׁ אֲנָא מֶיָא לְבָאוּרְחָא דְּגַרֵּשׁ אִי בָּעֵי אָמַר לֵיהּ אֲבֵיי מַה לִּי לְשֶׁקֶר בְּמָקוֹם עֵדִים לֹא אָמְרִינַן: שָׁמוֹר לִי וְאָמַר לוֹ הֵן לְבָנַי שׁוֹמֵר חִנָּם: אָמַר רַב הוּנָא אָמַר לוֹ הֵן לְפָנֶיךָ אֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר חִנָּם וְלֹא שׁוֹמֵר שָׂכָר אֵי בָּעֵי אָמַר לוֹ הֵן לְפָנֶיךָ אֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵר חִנָּם וְלֹא שׁוֹמֵר שָׂכָר ת"ש שְׁמוֹר לִי וְאָמַר לוֹ הֵן לְפָנַי שׁוֹמֵר חִנָּם הָוֵה סְתָמָא מַאי טַעְמָא לָא אָמַר לוֹ הֵן לְפָנֶיךָ הוּא דְּאֵינוֹ לֹא עַיֵּיל לְעַיֵּיל דְּאִינְטַר לָךְ קָאָמַר לֹא סְתָמָא מִי נָמֵי עַד כַּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי יִצְחָק אֶלָּא בְּהָנֵי דִּלְעִיּוֹלֵי רְשׁוּתָא קָא בָּעֵי לְמִשְׁקַל מִינַּיהּ וְכִי יָהֵיב לֵיהּ רְשׁוּתָא לְעִיּוֹלֵי תִּיב וּנְטַר לָךְ קָאָמַר לֵיהּ אֲבָל הָכָא הָנֵי וַאֲנָא מְנַטְּרָנָא קָאָמַר לֵיהּ דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ הָנֵי וְתִיב וּנְטַר קָאָמַר לֵיהּ אִי לְאוֹתְבֵהּ רְשׁוּתָא בָּעֵי לְמִשְׁקַל מִינַּיהּ: **הִלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן שׁוֹמֵר שָׂכָר:** לֵימָא מַתְנִיתִין דִּלְא כְּר' אֱלִיעֶזֶר דְּתַנְיָא הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן וְאָבַד הַמַּשְׁכּוֹן יָשַׁבַע וְיִטּוֹל מָעוֹתָיו דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַלְוָהוּ אֶלָּא עַל הַמַּשְׁכּוֹן אֲבֵדִי מְעוֹתָיו אֲבֵדִי מְעוֹתָיו אַפִּילּוּ תֵּימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלֹא קַשְׁיָא כַּאן שֶׁמִּשְׁכְּנוּ בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ כַּאן שֶׁמִּשְׁכְּנוּ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ וְהָא אִידִי וְאִידִי הִלְוָהוּ

עַל הַמַּשְׁכּוֹן. בִּשְׁעַת הַלְוָאָה מִשְׁמַע. וּמַתְנִי'. שֶׁהַלְוָהוּ פֵּירוֹת: **אי הָכִי קָמָה לֵיהּ מַתְנִי' דִּלְא** בְּרִבִּי עֲקִיבָא. דְּתָקְנוּ אֲבָל אִם הַלְוָהוּ מְעוֹת שׁוֹמֵר חִנָּם וְאֵגֶן קַיְימָא לַן בְּמַסֶּכֶת שְׁנָהֲדְרִין (דף פו.) בְּבוֹלְהוּ אֲלִיבָּא דְּר' עֲקִיבָא: **בְּדִלְא** נִיחָא. ר' אֱלִיעֶזֶר וְר' עֲקִיבָא: **בְּדִלְא שָׁוֵי שִׁיעוּר וּזּוּי קָא מִפַּלְגִי** וְדִשְׁמוּאֵל פָּלִיגִי. דְּאִי בְּדַשְׁוֵי מוֹדֶה ר' אֱלִיעֶזֶר דִּלְגוּבְיָיא שְׁקָלִיהּ וּבְדִלְא שָׁוֵי פְּלִיגִי דִּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לֵית לֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר אֲבוּד אֲפָּא זוּזֵי וְקָבַר דְּקָבְיֵל לְגוּבְיָיא הָא לֵית לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דִּכְיוָן דִּלְא שָׁוֵי לְזִכּוּרֵי דְּבָרִים בְּעַלְמָא הוּא דְּנָקִיט לֵיהּ דְּשׁוֹמֵר חִנָּם הוּא וְר' עֲקִיבָא אִית לֵיהּ דְּשׁוֹמֵר חִנָּם מְשַׁלֵּם דְּלָא מִיפְּטַר אֶלָּא בְּנָגַד הַמַּשְׁכּוֹן: **שְׁקוּלָה מַשְׁכּוֹן.** לְכָל מִילֵּי לְהִתְחַיֵּב בְּאוֹנְסִין: **אִיסּוּר דְּאָמַר ר'** יִצְחָק בְּמַשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת. דְּקָא קָרֵא בְּמַשְׁכְּנוֹ ע"י שְׁלִיחַ ב"ד כְּתִיב דְּכִתְיב לְעֵיל מִנַּיְיהוּ בְּחוֹנֵץ תַּעֲמֹד וּמוֹקְמִינַן לֵהּ לְקַמָּן (דף קיג.) בְּשְׁלִיחַ ב"ד וְהָהוּא דְּאִי נָמֵי דְּלִגּוּבְיָיא שְׁקִילָה וְלִיכָא לְדַמּוּיֵיהּ לְמַשְׁכּוֹנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹתוֹ וּבְהָךְ פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמַּלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן קָתָנֵי: **וְהָכָא בְּשׁוֹמֵר אֲבִידָה** קָא מְפַלְּגִי. דְּעָסְקָא דְּר' עֲקִיבָא מְשׁוּם דְּשׁוֹמֵר שָׂכָר מִצְוָה הוּא וְהוֹעִיל בְּמִצְוָה פְּטוּר מִן הַמִּצְוָה דְּאִי בָּעֵי לֵיהּ יְהִיב רִיפְתָּא לְעַנְיָא: **שׁוֹמֵר אֲבִידָה.** שֶׁמָּצָא אֲבִידָה וְהִכְנִיסָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתוֹ כִּדְכְתִיב (דברים כב) וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ: **בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר.** מִצְוָה. **לֵיכָּא דְּרַב תַּנָּא.** דְּהָא רַבָּה וְדִידֵיהּ הִיא דְּהָא ר' עֲקִיבָא לֵית לֵיהּ דְּרַבָּה וְלֵית לֵיהּ לְאוֹקְמֵי פְּלוּגְתַּיְיהוּ בְּטַעֲמָא אַחֲרִינָא דְּהָא אֲהַדְּרָן בְּכַמָּה טְעָמֵי וְלֹא אִתּוֹקְמָא אֶלָּא לְרַב יוֹסֵף מִי מְפַלְּגִינַן לְמֵימַר תַּנָּאֵי הִיא? אֲלִיעֶזֶר לֵית לֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף: **בְּשׁוֹמֵר אֲבִידָה** דְּכוּלֵּי עָלְמָא **אִית לֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף.** כְּלוֹמַר רַבָּה הוּא דְּדָחִיק לְאוֹקְמֵי מִילְּתֵיהּ בְּתַנָּאֵי אֲבָל רַב יוֹסֵף אָמַר לָךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי קַאֵי בְּוֹתֵיהּ הֵיכָא דְּאִיכָּא מִצְוָה כְּגוֹן שׁוֹמֵר אֲבִידָה הֵיכָא הֵיינוּ טַעֲמָא דְּפָטוּר דְּקָא סָבַר אֵין כָּאן מִצְוָה:

במלוה

הַלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן קָתָנֵי אֶלָּא לֹא קַשְׁיָא כָּאן שֶׁהַלְוָהוּ מְעוֹת כָּאן שֶׁהַלְוָהוּ פֵּירוֹת וְהָא מְדָקָתָנֵי סֵיפָא ר' יְהוּדָה אוֹמֵר הַלְוָהוּ מְעוֹת שׁוֹמֵר חִנָּם הַלְוָהוּ פֵּירוֹת שׁוֹמֵר שָׂכָר מִכְּלַל דְּלִתְנָא קַמָּא לֹא שָׁנֵי לֵיהּ פּוֹשֵׁהַ רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְחִסְּרֵי מֵימְחַר וְהָכֵי קָתָנֵי הַלְוָהוּ עַל הַמַּשְׁכּוֹן שׁוֹמֵר שָׂכָר בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהַלְוָהוּ פֵּירוֹת אֲבָל הַלְוָהוּ מְעוֹת שׁוֹמֵר חִנָּם שׁוֹמֵר שָׂכָר אִי הָכִי יְהוּדָה אוֹמֵר הַלְוָהוּ מְעוֹת שׁוֹמֵר חִנָּם הַלְוָהוּ פֵּירוֹת שׁוֹמֵר שָׂכָר אִי הָכִי קָמָה לֵהּ מַתְנִי' דִּלְא כְּרַבִּי עֲקִיבָא אֶלָּא מַחֲזוֹרְתָא מַתְנִיתִין דִּלְא כְּר' אֱלִיעֶזֶר לֵימָא בְּדִלְא שָׁוֵי מִשְׁכּוֹן שִׁיעוּר וּזּוּי וּבְדִשְׁמוּאֵל קָא מִיפַּלְגִי דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הָאי מַאן דְּאוֹסְפֵיהּ אַלְפָּא וּזּוּי לְחַבְרֵיהּ וְאָנַס לֵיהּ קָתָנֵי דְּמַגְּלָא עֵילּוּיֵיהּ אֲבָל קָתָנֵי אֲבוּד אַלְפָּא וּזּוּי אִי בְּדִלְא שָׁוֵי מַשְׁכּוֹן שִׁיעוּר וּזּוּי דְּכוּלֵּי עָלְמָא לֵית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל וְהָכָא בְּדִלְא שָׁוֵי וְקָא מִיפַּלְגִי בְּדִשְׁמוּאֵל אֵימוּר דְּאָמַר ר' יִצְחָק מִגַּוֵּי לְבַעַל חוֹב שְׁקוֹנֶה מַשְׁכּוֹן צְדָקָה מְנָא לֵיהּ מִבַּאן לְבַעַל חוֹב שְׁקוֹנֶה מַשְׁכּוֹן וְתַסְּבְּרָא אֵימוּר דְּאָמַר ר' יִצְחָק בְּמִשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת אֲבָל מִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת מִי אָמַר אֶלָּא מִשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת כּוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבִּי יִצְחָק וְהָכָא בְּמִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת וּבְשׁוֹמֵר אֲבִידָה קָא מִיפַּלְגִי דְּאִיתְּמַר שׁוֹמֵר אֲבִידָה רַבָּה אָמַר בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר לֵימָא דְּרַב יוֹסֵף אָמַר אֲבִידָה בְּשׁוֹמֵר חִנָּם רַב יוֹסֵף אָמַר בְּשׁוֹמֵר חִנָּם הַלְוָהוּ פֵּירוֹת שׁוֹמֵר שָׂכָר אִי הָכִי קָמָה לֵהּ מַתְנִי' דִּלְא כְּר' אֱלִיעֶזֶר לֵימָא בְּדִלְא שָׁוֵי מַשְׁכּוֹן שִׁיעוּר וּזּוּי וְקָא מִיפַּלְגִי בְּדִשְׁמוּאֵל וְהָכָא בְּדִשְׁוֵי דְּאָמַר ר' יִצְחָק מִגַּוֵּי לְבַעַל חוֹב שְׁקוֹנֶה מַשְׁכּוֹן צְדָקָה מְנָא לֵיהּ מִבַּאן לְבַעַל חוֹב שְׁקוֹנֶה וְתַסְּבְּרָא אֵימוּר דְּאָמַר ר' יִצְחָק בְּמִשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת אֲבָל מִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת מִי אָמַר אֶלָּא מִשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת כּוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבִּי יִצְחָק וְהָכָא בְּמִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאוֹת וּבְשׁוֹמֵר אֲבִידָה קָא מִיפַּלְגִי דְּאִיתְּמַר שׁוֹמֵר אֲבִידָה רַבָּה אָמַר בְּשׁוֹמֵר שָׂכָר לֵימָא דְּרַב יוֹסֵף אָמַר אֲבִידָה בְּשׁוֹמֵר חִנָּם רַב יוֹסֵף אָמַר בְּשׁוֹמֵר חִנָּם הַלְוָהוּ פֵּירוֹת שׁוֹמֵר שָׂכָר אִי הָכִי קָמָה לֵהּ מַתְנִי' דִּלְא כְּרַבִּי עֲקִיבָא אֶלָּא מַחֲזוֹרְתָא מַתְנִיתִין דִּלְא כְּר' אֱלִיעֶזֶר לֵימָא בְּדִלְא שָׁוֵי מַשְׁכּוֹן שִׁיעוּר וּזּוּי וּבְדִשְׁמוּאֵל קָא מִיפַּלְגִי דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הָאי מַאן דְּאוֹסְפֵיהּ אַלְפָּא וּזּוּי לְחַבְרֵיהּ וְאָנַס לֵיהּ קָתָנֵי דְּמַגְּלָא עֵילּוּיֵיהּ אֲבָל קָתָנֵי אֲבוּד אַלְפָּא וּזּוּי אִי בְּדִלְא שָׁוֵי מַשְׁכּוֹן שִׁיעוּר וּזּוּי דְּכוּלֵּי עָלְמָא לֵית לְהוּ דִּשְׁמוּאֵל וְהָכָא בְּדִלְא שָׁוֵי וְקָא מִיפַּלְגִי בְּדִשְׁמוּאֵל אֵימוּר

בְּמַלְוֶה צָרִיךְ לְמַשְׁכֹּן. פֵּי׳ בְּקוּנְטְרֶס לְהִשְׁתַּמֵּשׁ וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְפִירוּשׁוֹ דְּאָמַר לְעֵיל (דף פא:) מַתְנִיתִין דְּלֹא בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נוֹקֵי מַתְנִיתִין דְּאֵין צָרִיךְ לְמַשְׁכֹּן דְּסוֹגְיָא דְּשִׁמְעָתְתָא דִּלְעֵיל אִתְיָא אֲלִיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרָבָּה דְּקָיְימָא לַן כְּוָותֵיהּ אִי נָמֵי אִי מַתְנִי׳ אִיירֵי בְּאֵין צָרִיךְ לֹא הָוֵה פְּלִיג רַבִּי יְהוּדָה וְר״ח פֵּירֵשׁ צָרִיךְ לְמַשְׁכֹּן הָיְינוּ שֶׁאִינוֹ רוֹצֶה לְהִלְוֹת לוֹ בְּלֹא מַשְׁכּוֹן וְלִפֵּירוּשׁוֹ א״ש דְּלֹא מְצִי לְאוֹקְמֵי מַתְנִי׳ בְּאֵין צָרִיךְ אֲבָל אִין נִרְאֶה פֵּירוּשׁוֹ דְּלִישָׁנָא דְּצָרִיךְ לְמַשְׁכֹּן לֹא מַשְׁמַע הָכִי וְעוֹד דְּאַ״ג דְּאֵין רוֹצֶה לְהִלְוֹת אֶלָּא עַל הַמַּשְׁכּוֹן מִצְוָה קָעֲבִיד שֶׁבְּלֹא מַשְׁכּוֹן אֵין לוֹ לְהַלְוֹת כֵּיוָן שֶׁיָּרֵא לְהַפְסִיד וְאֶפְשָׁר בְּמַשְׁכּוֹן:

**בְּמַלְוֶה צָרִיךְ לְמַשְׁכֹּן קָמִיפְלְגֵי מַר סָבַר מִצְוָה קָא עָבִיד שֶׁהִלְוָהוּ וַהֲוֵי שׁוֹמֵר שָׂכָר וּמַר סָבַר לָאו מִצְוָה קָא עָבִיד שֶׁלַּהֲנָאָתוֹ מְתְכַּוֵּין וַהֲוֵי שׁוֹמֵר חִנָּם: אֲבָא שָׁאוּל אוֹמֵר מוּתָּר לְאָדָם לְהַשְׁכִּיר מַשְׂכּוֹנוֹ שֶׁל עָנִי לְהָוֹת פּוֹחֵת וְהוֹלֵךְ: אָמַר רַב חָנָן בַּר אַמֵּי אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל וְאַף אֲבָא שָׁאוּל לֹא אָמַר אֶלָּא בְּמָרָא וּפָסַל וְקָרְדּוֹם הוֹאִיל וְנָפַשׁ אַגְרֵיהּ וּזוּטָר פָּחֲתֵיהּ: מתני׳ הַמַּעֲבִיר חֶבְית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְשָׁבְרָה בֵּין ש״ח בֵּין שׁוֹמֵר שָׂכָר שֶׁבַּע רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זֶה וְזֶה יִשָּׁבַע וְיִתְחַיֵּב אִם יָכוֹלִין זֶה וְזֶה לִישָּׁבַע: גמ׳ תָּנוּ רַבָּנָן הַמַּעֲבִיר חֶבְית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְשָׁבְרָה בֵּין שׁוֹמֵר חִנָּם בֵּין שׁוֹמֵר שָׂכָר יִשָּׁבַע דִּבְרֵי ר׳ מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שׁוֹמֵר חִנָּם יִשָּׁבַע וְנוֹשֵׂא שָׂכָר שֶׁלּוֹ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זֶה וְזֶה יִשָּׁבַע וְיִתְחַיֵּב אִם יְכוֹלִין זֶה וְזֶה לִישָּׁבַע: גמ׳ תָּנוּ רַבָּנָן הַמַּעֲבִיר חֶבְית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְשָׁבְרָה בֵּין שׁוֹמֵר חִנָּם בֵּין שׁוֹמֵר שָׂכָר יִשָּׁבַע דִּבְרֵי ר׳ מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שׁוֹמֵר חִנָּם יִשָּׁבַע וְנוֹשֵׂא שָׂכָר יִשָּׁלֵם: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זֶה וְזֶה יִשָּׁבַע וְיִתְחַיֵּב אִם יְכוֹלִין זֶה וְזֶה לִישָּׁבַע: לְמֵימְרָא דְּסָבַר ר׳ מֵאִיר נִתְקַל לָאו פּוֹשֵׁעַ הוּא וְנִתְחַיֵּב בְּגַזֵּל וְאַבֵּידָה נִשְׂבְּרָה גַּדּוֹ וְלֹא סִילְקוּ בָּפְלָה גַּמְלוֹ וְלֹא הֶעֱמִידָה דְּסָבַר ר׳ מֵאִיר מְחַיֵּב בְּהַזִּיקָן וַחֲכָמִים אוֹמְרִים פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם וְחַיָּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם וְקַיְימָא לַן הָבְתַּקַּל פּוֹשֵׁעַ פְּלִינֵי אָמַר ר׳ אֶלְעָזָר תַּבְרָה מִי שֶׁשָּׁנָה זוּ לֹא שָׁנָה זוּ וְאָתָא ר׳ יְהוּדָה לְמֵימַר שׁוֹמֵר חִנָּם יִשָּׁבַע נוֹשֵׂא שָׂכָר יִשָּׁלֵם הָאי כִּי דִּיְינִיהּ וְהָאי כִּי דִּיְינִיהּ וְאָתָא ר׳ אֱלִיעֶזֶר לְמֵימַר אֵין נִתְקַל פּוֹשֵׁעַ הוּא וְנִתְחַיֵּב בְּגַזֵּל וְאַבֵּידָה כְּמוֹ רוּחַ שֶׁאִינָהּ מְצוּיָה דְּאָמְרִינַן סוֹף פֶּרֶק שְׁנֵי דַּבָּקִין (דף כז.) דְּנָפַל בְּרוּחַ שֶׁאִינָהּ מְצוּיָה מִן הַגַּג חַיָּב נָזָק וְרוּחַ שֶׁאִינָהּ מְצוּיָה הָוֵי בְּעֵין אַבֵּידָה דְּאָמְרִינַן סוֹף פֶּרֶק ד׳ זוּז׳ (שם ד׳ מה.), וְכוֹלֵן חַיָּבִים לְהַחֲזִיר דְּמֵי הַשּׁוֹר לְבַעֲלֵיהֶן חוּץ מִש״ה וּמוֹקֵי לָהּ הָתָם דְּנִטְרְיָה שְׁמִירָה פְּחוּתָה וְלֹא נִטְרְיָה שְׁמִירָה מְעוּלָּה שֶׁ״ח פָּטוּר כְּלָלָהּ שְׁמִירָתוֹ כו׳ וְשִׁמִּירָה פְּחוּתָה הָיְינוּ דְּלֹא שְׁכִיחָא לְמֶעְבַּד בְּרוּחַ מְצוּיָה וְאִינָהּ יְכוֹלָה לְעָמוֹד בְּרוּחַ שֶׁאִינָהּ מְצוּיָה כְּדִמְסַיֵּים בְּרֵישׁ הַכּוֹנֵס (שם דף נה:) וְהָנֵי בְּעֵין גְּנֵיבָה וַאֲבֵידָה דְּשׁ״ח פָּטוּר וְש״ו חַיָּב אֲבָל בְּאוֹנֵס גַּמּוּר פָּטוּר אָדָם הַמְזִיק בְּרוּחַ מְצוּיָה כְּדִמְשַׁמַע בְּרֵישׁ הַכּוֹנֵס (שם דף נה:) וְהָנֵי בְּעֵין גְּנֵיבָה וַאֲבֵידָה דְּשׁ״ח פָּטוּר וְש״ו חַיָּב אֲבָל בְּאוֹנֵס גַּמּוּר בְּווּל דְּרֵישׁ שׁוֹר שֶׁהָיָה לְחֵם לְיֵדַע שֶׁהוּא שְׁאוּלָה אֵין מְשַׁלְּמִים מִה שֶׁנִּגְנְבוּ וּבְרֵישׁ הַמְנִיחַ (שם דף כז:) וּשׁ״ו דְּאַ״ג וּשְׁמוֹאֵל) לְפִי שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהִתְהַלֵּךְ בִּדְרָכִים הַשְׁאֵר שְׁנֵיהֶן דְּהָתָם דְּפָטוּר לְיֵהּ לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְיֵדַע וְכֵן בְּמַתְנִיתִין דְּהָתָם (דף לב.) הָיָה בְּעֵל חֲבִית רִאשׁוֹן כו׳ וְאִם עָמַד בְּעֵל חֲבִית פָּטוּר בְּעֵל קוֹרָה וְדַרְכָּהּ כְּיוֹצֵא בְּאֵלּוּ וְא״ת וְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר נִתְקַל לָאו אוֹנֵס הוּא וּמְחַיֵּב שׁוֹמֵר שָׂכָר מַעֲבִיר בְּחִנָּם וְהָכָא הוּא אָדָם הַמְזִיק וְ״ל דְּנִתְקַל הָוֵי בְּעֵין גְּנֵיבָה דְּהָכִי קָרוֹב לְאוֹנֵס וְלֹכָךְ פָּטוּר אָדָם הַמְזִיק וְלֹא מְחַיְּבִי אָדָם הַמְזִיק אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁהוּא כְּעֵין אֲבֵידָה כִּדְאָמַר בְּהַשּׁוֹאֵל (לקמן דף צה:) דְּאֲבֵידָה קְרוֹבָה לִפְשִׁיעָה וּגְנֵיבָה קְרוֹבָה לְאוֹנֵס וּרְוִיחַ שֶׁאִינָהּ מְצוּיָה חֲשׁוּבָה כְּעֵין אֲבֵידָה וּלְהָכֵי חַיָּב בָּהּ אָדָם הַמְזִיק וְכֵן מְשַׁמַע בְּהַגּוֹזֵל קַמָּא (ב״ק דף עט: ושם ד״ה אימא) דְּפָרַח לְמַאן דְּפָטַר טָבָח אוֹמֵן שֶׁקִּלְקֵל הַיְּרָק דְּעַבְדִי בְּחִנָּם מִבְּרַיְיתָא דְּקָתָנֵי בְּהֶמְה לִטְבָּח וְנִיבְלָה חַיָּב מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּגוֹנֵב שָׂכָר הַשְׁתָּא מַה הָיָה סְבָרְתָן שֶׁל מְקַשְׁיָא שֶׁהוּא בְּגוֹנֵב שָׂכָר אַע״פ שֶׁעוֹשֶׂה בְּחִנָּם אִי סָבַר דְּחַיֵּב מִשּׁוּם פּוֹשֵׁעַ אֲמַאי הוֹלֵא אוֹתוֹ בְּגוֹנֵב שָׂכָר הָיָה לוֹ לוֹמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא שָׂכָר וְאִי סָבַר שְׁמוֹמֵי הָוֵי אָדָם הַמְזִיק אִם כֵּן מַה מְּתָרֵץ אֵימָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא שָׂכָר וְאִי דּוֹמֶה לַגְּנֵיבָה וַאֲבֵידָה בְּלֹא שָׂכָר נְמֵי לֵיחַיֵּב בְּדֵין אָדָם הַמְזִיק וְאִי הַמְזִיק מְדַמֶּה לְהּ לְאוֹנֵס גַּמּוּר א״כ נוֹשֵׂא שָׂכָר נְמֵי לֵיפְטַר אֶלָּא וְדַאי אָדָם הַמְזִיק חַיָּב בִּכְעֵין אֲבֵידָה וּפָטוּר בִּכְעֵין גְּנֵיבָה וְהָנֵי דְּמַדְמֵי לֵיהּ הַמִּקְשֶׁה קִלְקוּל שֶׁחִטְּה דְּאוֹמֵן לִכְעֵין אֲבֵידָה וּמְשַׁעֵי אֵימָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא שָׂכָר אֲבָל בְּחִנָּם פָּטוּר דְּהָנֵי כְּעֵין גְּנֵיבָה:

מַאי מְשַׁעְתֵּא. מְעַיֵּקְרָא הָוֵה אָתֵי לֵיהּ שִׁפּוּר שֶׁנִּשְׂכַּר שֶׁלֹּא שִׁינָּה מִן הַמִּנְהָג אֲבָל הַשְׁתָּא דְּתָרְצַת דְּרַב נְמֵי לֹא שִׁינָּה דְּהָנֵי פּוֹשֵׁעַ וְאִפְּילוּ הָכֵי פָּטוּר מִשּׁוּם תַּקָּנַת חֲכָמִים אִם כֵּן אִפְּילוּ שִׁינָּה מִמִּנְהָגוֹ נְמֵי פָּטוּר מִכֹּחַ אוֹתָהּ תַּקָּנָה דְּמָה לִי פְּשִׁיעָה רַבָּה וּמָה לִי פְּשִׁיעָה וּזוֹטָא וּמִשְּׁמֵי שִׁבּוּעָה שֶׁלֹּא בְּבִזָּיוֹנָהּ שִׁבְרָתִיהּ:

וְאַפִּי' בִּמְקוֹם מְדַרוֹן נָמֵי. הֵיאַךְ נִפָּטָר בְּשִׁבְעָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּנֵי אָדָם רְגִילִין לְהֵלֵךְ אַ"כ מְבִיא עֵדִים: הֵיכָא דְּאֵיכָא רְאִיָּה. בְּמָקוֹם שֶׁעֵדִים מְצוּיִין: נֵיחֵי רְאִיָּה. וְלֹא יִפָּטֵר בְּשִׁבְעָה כְּאִיסִי וְר' מֵאִיר אִית לֵיהּ נִתְקַל אָנוּס הוּא הֹלֵךְ שׁוֹמֵר שָׂכָר נָמֵי פָּטוּר דְּאִיסִי לֵית לֵיהּ: ה"ג וְר' חִיָּיא בַּר אַבָּא וכו' וְלֹא גָּרְסִינַן אֶלָּא וּמִילְתָא בְּאִפֵּי נַפְשָׁיךְ מְתָרֵץ הָא דְּרַמְנַן לְעֵיל דְּר' מֵאִיר וּמֵאִיר בִּנְתִקַּל וְאָמַר ר' אֶלְעָזָר תִּבְרָא וכו' וְר' חִיָּיא בַּר אַבָּא פָּלִיג אַדְּר' אֶלְעָזָר וְאָמַר לְעוֹלָם חַד תַּנָּא הוּא וְנִתְקַל וְדַאי פּוֹשֵׁעַ הוּא וְהָכָא הֵיינוּ טַעֲנָא דְּמִיפְטַר בִּשְׁבוּעָה: שְׁבוּעָה זוּ תִּקָּנַת חֲכָמִים. לְהִיפָּטֵר בָּהּ וּלְקַמִּיהּ מְפָרֵשׁ מַאי מִשְׁתַּבַּע הָא פְּשִׁיטָא: שֶׁאִם אי אָתָה. פּוֹטְרוֹ מִן הַתַּשְׁלוּמִין בִּשְׁנִתְקַל אֵין לְךָ אָדָם וכו' שֶׁדּוֹאֵג שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל וְתִשְׁבֹּר: הֵיכִי מִשְׁתַּבַּע. לְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אֶלֵּיבָּא דְּר"מ הָא וְדַאי פּוֹשֵׁעַ הוּא: וְאָתְּ רַבִּי יְהוּדָה. לְאִיפְלוּגֵי וּלְמֵימַר נִתְקַל לָאו פּוֹשֵׁעַ הוּא אֶלָּא קָרוֹב לְאוֹנֶס וּלְפִשִׁיעָה וְדָמֵי לְגַנֵּיבָה וַאֲבִידָה וְתִקָּנַת חֲכָמִים אֵין כָּאן אֶלָּא הָאי כִּי דְּנִיחָה וְהָאי כִּי דְּנִיחָה: אֵין נִפְרָא בְּרֵבֵי מֵאֵיר. דִּשְׁנֵיהֶן פּוֹטְרִין בִּשְׁבוּעָה שֶׁמִּעְתֵּי אַף אֲנִי וּמִידֵּי תַּמְהִיהַּ אֲנִי בִּשְׁלָמָא שׁוֹמֵר חִנָּם מִשְׁתַּבַּע דִּלְא פָּשַׁע דְּאָנַס בְּעַלְמָא כר' יְהוּדָה סְבִירָא לִי דְּנִתְקַל לָאו פּוֹשֵׁעַ הוּא וְלָאו אָנוּס אֶלָּא שׁוֹמֵר שָׂכָר כר': בְּרִסְתָּקָא. רַחְבָה: וְיוּא. קוֹרֶה הַיְידָא מִן הַכּוֹתֶל וּבוֹלְטָת לִרְשׁוּת הָרַבִּים: אֵייתֵי רְאָיָה. וְאִינוּ נֶאֱמָן בִּשְׁבוּעָה אֶלָּא בְּעֵדִים: וְבִיעֵית לֵךְ. קָנִיתִי לְךָ: וְתִקְּיפוּ לֵהּ. הַחֲמִירוּ: קָלָא אִית לֵהּ. אֵימַת הַחֲמִירוּ וְאֵצֶל מִי הָיוּ וְשֶׁל מִי הָיוּ שֶׁמָּא שֶׁלְּךָ הָיוּ אוֹ קָנִיתָ חוֹמֶץ בְּדָמִים פְּחוּתִים וְלֹא אָצְלְךָ הַחֲמִירוּ: בְּאַגְרָא. מוּט בְּפוּךְ בְּאַמְצָעוֹ וּנוֹתְנוֹ עַל כְּתֵפוֹ וְנוֹשֵׂא שְׁנֵי בַּדִּין בִּשְׁנֵי רָאשָׁיו וְנוֹשֵׂא בּוֹ מַשָּׂא בְּבַד: מְשַׁלֵּם פְּלָגָא. פּוֹעֵל שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְהוֹלִיךְ חֲבִיּוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמָצָא בְּאוֹתוֹ מוֹז וְנִשְׁבַּר מְשַׁלֵּם פְּלָגָא: מַאי טַעֲמָא נָפֵישׁ לֵהּ. וְלֹא הָיָה לְהִסְתַּעְנוֹת לְבַדּוֹ: וְיוּכַר לְתַרְמִי. וְכֵיוָן דְּאִינוּ רָאוּי לִשְׁנֵי מְשָׂאוֹת דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהִתְחַזֵּק וּלְטוֹעֲנוֹ כְּאֶחָד הֹלֵךְ דְּמֵי נְמֵי לְאוֹנֶס: דְּרֵדֵי בְּרֵידָא. עֵץ מִפְרֶצֶל בְּרֹאשׁוֹ וְקוֹשֵׁר בּוֹ מַשָּׂא שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם וּמַנִּיחִים צְוָארוֹ בֵּין שְׁנֵי פְּצָלָיו וּמוֹטֵל עַל ב' כְּתֵפָיו וְקוֹרֵע אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז גבלא: וְרֹאשׁוֹ שֶׁל מִטָּה אָרוֹךְ וּכְשֶׁעוֹמֵד לְפָנֶיךָ מַצִּינוֹ בְּקַרְקַע: מְשַׁלֵּם כּוּפָּה. שִׁפְשִׁיעָה הִיא שֶׁהִרְבָּה בְּמִשָּׂא שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם: נוֹשֵׂאי מִשָּׂאוֹת. וְתָבְרוּ לֵיהּ שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם מְדַרוֹן וּבִפְשִׁיעָה אִי נָמֵי בְּדֶרֶךְ טוֹבִים. לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין: וְאַרְחוֹת צַדִּיקִים תִּשְׁמוֹר. סֵיפֵיהּ דִּקְרָא הוּא:

הַדֶּרֶן עָלָךְ הַשּׂוֹכֵר אֶת הָאוּמָנִין

הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים: אֵינוֹ יָכוֹל לְכוֹפָן. בְּגְמָרָא פֵּרוּשׁ פְּשִׁיטָא: פְּתִיקָה. לִיפְתָּךְ: בְּשַׁעְתָּהּ. בְּעֵת מְלֹכוּתוֹ דְּמֶלֶךְ וְהַדִּיוּט יָחִיד: שֶׁהֵם נְבִיאֵיהֶם יְצָרָם וְיִצְרָכֶם. וְהִסְעִידָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם גְּדוֹלָה מִשֶּׁל שְׁלֹמֹה כִּדְמַפְרֵשׁ בְּגְמָרָא: עַד שֶׁלֹּא הִתְחִילוּ בְּמַלְאכָה. דְּאִין כָּאן אֶלָּא דְּבָרִים וּדְבָרִים אֵין בֵּהֶם מִשּׁוּם מְחוּסְרֵי אֻמָּנָה דְּאִילּוּ מִשֶּׁהִתְחִילוּ לֹא תּוֹכַל לַחֲזוֹר: **גמ' הָשְׂכָּרוּהוּ**

הוֹסִיף עַל שְׂכָרָן מִשְׁאָר פּוֹעֲלִים: בכניסתו

הָשְׂכָּרוּהוּ אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהִשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב. פִּי' ר"י בְּשִׁשְׁכֶּרְן סְתָמָא וְאָמַר לָהֶם אַחַר שֶׁהִשְׁכִּירָן כְּבָר לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב אֲבָל אִם הִתְנָה מֵעִיקָּרָא הַכֹּל לְפִי תְּנָאוֹ: פועל

הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָזוּן זוֹן לְסַפֵּק בְּמִתְיקָה יְסַפֵּק הַכֹּל לְהַעֲרִיב אֵינוֹ רַשַּׁאי לְכוֹפָן מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְאוֹנֶם וְקָרוֹב לְפַשִּׁעָה בְּדִיעֲלָא כְּמַנְהָגָן הַמְּדִינָה מַעֲשֶׂה בְּר' יוֹחָנָן בֶּן מַתְיָא שֶׁאָמַר לִבְנוֹ צֵא שְׁכוֹר לָנוּ פּוֹעֲלִין הַלָּךְ וּפָסַק לָהֶם מְזוֹנוֹת וּכְשֶׁבָּא אֲצָל אָבִיו אָמַר לוֹ בְּנִי אִפִּילּוּ אִם אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כִּסְעוּדַת שְׁלֹמֹה בְּשַׁעְתּוֹ לֹא יָצָאתָ יְדֵי חוֹבָתְךָ עִמָּהֶן שֶׁהֵן בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יַתְחִילוּ בַּמְּלָאכָה צֵא וֶאֱמוֹר לָהֶם עַל מְנָת שֶׁאֵין לָכֶם עָלַי אֶלָּא פַּת וְקִטְנִית בִּלְבַד רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר הַכֹּל כְּמִנְהָג הַמְּדִינָה: **גמ'** פְּשִׁיטָא לֹא צְרִיכָא דְּסָפֵא לְהוּ אַאַגְרַיְיהוּ מַהוּ דִּתְיטַמָא אָמַר לְהוּ הָא דְּסָפֵאי לְכוּ אַאַגְרַיְיכוּ אַדַּעְתָּא דְּמִקְדְּמִיתוּ וּמְחַשְּׁכִיתוּ בַּהֲדֵאי קָא מַשְׁמַע לַן דְּאָמְרוּ לֵיהּ הַאי דְּטָפַת לַן אַדַּעְתָּא דְּעַבְדִינַן לָךְ עַבִידְתָּא שַׁפִּירְתָּא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ פועל

פּוֹעֵל בְּבְכִינְסְתּוֹ מְשָׁלוֹ. פֵּי׳ בְּבְכִינְסְתּוֹ לְבֵיתוֹ מִן הַמְּלָאכָה מְשָׁלוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שָׁלוּ דְּהַיְינוּ אַחַר יְצִיאַת הַכּוֹבְסִים לְפִי שֶׁחֲזָרָה לְבֵית הַבַּיִת וְלִכְךְ אֵין לוֹ לְצוֹרֵךְ בְּעַל הַבַּיִת לְהִתְבַּטֵּל בְּשָׁבִיל הַחֲזָרָה שֶׁאֵינָהּ מִמְּלָאכַת בעה"ב וּבִיצִיאָתוֹ לְמְלָאכָה בעה"ב דְּזְמַן הַמְּלָאכָה הוּא מֵהֶנֵּץ עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים וְלֹא מֵעַמּוּד הַשַּׁחַר כִּדְמְשְׁמַע בְּפֶרֶק אֵמַר לָהֶם הַמְמוּנֶה (יומא דף כה: ושם) דְּתְנַן הָאִיר כָּל הַמִּזְרָח נִכְנְסִים לִמְלָאכָה עַד הֶנֵּץ וְכֵן מְשְׁמַע בְּרֵישׁ פֶּרֶק אֵין בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת (דף ב: ושם ד"ה ר"א) דְּקַאָמַר הָתָם דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה מֵהֶנֵּץ בְּעַרְבֵי פְּסָחִים וְאַמַּאי טְפֵי מֵהֶנֵּץ אֶלָּא לְפִי שֶׁהוּא זְמַן הַתְחָלַת פּוֹעֲלִים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְאע"ג דִּבְעַזְרָא כְּתִיב גַּבֵּי בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְעֲלוֹת הַשַּׁחַר הָתָם מִשּׁוּם כְּבוֹד בהמ"ק הָוְוּ מִקְדְּמֵי טְפֵי אֲבָל שְׁאָר פּוֹעֲלִין לֹא הָיוּ יוֹצְאִין לִמְלָאכָה אֶלָּא מֵהֶנֵּץ וְאֵילָךְ שֶׁהַהֲלִיכָה הִיא לְצוֹרֶךְ בַּעַל הַבַּיִת וְאע"פ שֶׁמְּזַכִּיר בִּנְיָסָה שֶׁהִיא בְּסוֹף הַיּוֹם קוֹדֶם יְצִיאָה שֶׁהִיא בַּבֹּקֶר כֵּן דֶּרֶךְ הַגְּמָרָא בְּהָהוּא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה לְעוֹלָם יִכָּנֵס אָדָם בְּבֵי טוּב וְיֵצֵא בְּבֵי טוּב וּבְעוֹשִׂין פֶּסַח (עירובין דף כא.) אֲבָל מְטַפֵּס וְעוֹלֶה מְטַפֵּס וְיוֹרֵד וְאע"ג דִּשְׁעַת הַכְנָסַת פּוֹעֲלִים דְּרִישׁ פֶּרֶק שׁוּם הַיְתוֹמִים (ערכין דף כא: ושם ד"ה בשעת) הַיְינוּ שְׁעַת הַבְנָסַת פּוֹעֲלִים לְמְלָאכָה כְּדְמוּכַח הָתָם וְכֵן בְּפ' כָּל הַנִּשְׁבָּעִין (שבועות דף מז:) מַכְנִיס לוֹ פּוֹעֲלִים וּמוֹצִיא לוֹ פּוֹעֲלִים הָתָם לְשׁוֹן הַכְנָסָה וְהוֹצָאָה הָנֵי אֲבָל הָכָא נָקִט בִּנְיסָה וִיצִיאָה כְּדְהַיְינוּ בִּנְיסָה לְבֵיתוֹ וִיצִיאָה מִבֵּיתוֹ וּפֵי' זֶה מִשְׁמַע בס"ר וְאֲפִילּוּ לְשׁוֹן הַכְנָסָה מִשְׁרָע הָתָם בִּנְיסָה לְבֵיתוֹ וְהָכִי אִיתָא הָתָם פָּרַשׁ וְיָצָא וְיָבֵא יַעֲקֹב מִן הַשְּׂדֶה בְּעֶרֶב תְּנִינָן תַּמָּן הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וּפְסַק עִמָּהֶם לְהַשְׂכִּים וּלְהַעֲרִים בס' אָמַר ר' מָנָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַהֵג תְּנַאי ב"ד הוּא שֶׁתְּהֵא הוֹצָאָה מִשְׁל בעה"ב וְהַכְנָסָה מִשֶּׁל פּוֹעֲלִים וּמַשְׁמַע בעה"ב מְנַיִן דִּכְתִיב (יהושע קד) וַתּוֹרֶת הַשֵּׁמֶשׁ יַאְסְפוּן מִכָּאן וְאֵילָךְ יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ הַכְנָסָה מִשֶּׁל פּוֹעֲלִים וּמַשְׁמַע דִּכְתִיב (שם) וְלַעֲבוֹדָתוֹ עַד עֶרֶב וְכֵן פֵּרַשׁ בְּקוּנְטְרֵס אֶלָּא שֶׁפֵּירַשׁ בִּבְכִינְסְתּוֹ מִשְׁלוֹ מִמְּזוֹנוֹת שֶׁאִינוֹ הוֹלֵךְ עַד אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים וּמַה שֶּׁהוּכִיחַ וְיִתּוֹר אֵין נִרְאֶה לְר"י שֶׁאִינוֹ מְמְזוֹנוֹת בְּלוּם וְר"ת פֵּירַשׁ בִּבְכִינְסְתּוֹ לְמְלָאכָתוֹ נוֹתֵן מִשְׁלוֹ לְבעה"ב וּמִמֶּהֶר לְצֵאת קוֹדֶם הֶנֵּץ שֶׁהוּא זְמַנּוֹ לְצֵאת וְיוֹצֵא מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר וּלְכָךְ בִּיצִיאָתוֹ מִמְּלָאכְתּוֹ מְשֻׁלּוֹ בעה"ב שִׁיוֹצֵא קוֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים וְזֶהוּ שֶׁיִּגִּיעַ לְבֵיתוֹ עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים וְזֶהוּ מִשְׁל בעה"ב שֶׁהֲרֵי דִּינוֹ הָיָה עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה וְכֵן מְשְׁמַע מִמַּה שֶּׁמְּבִיא הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק שׁוּם הַיְתוֹמִים (ערכין דף כא: ושם ד"ה בשעת) הַיְינוּ שְׁעַת הַבְנָסַת פּוֹעֲלִים לְמְלָאכָה כְּדְמוּכַח הָתָם וְכֵן בְּפ' כָּל הַנִּשְׁבָּעִין (שבועות דף מז:) מַכְנִיס לוֹ פּוֹעֲלִים וּמוֹצִיא לוֹ פּוֹעֲלִים הָתָם לְשׁוֹן הַכְנָסָה וְהוֹצָאָה הָנֵי אֲבָל הָכָא נָקִט בִּנְיסָה וִיצִיאָה מִבֵּיתוֹ וּפֵי' זֶה מִשְׁמַע בס"ר וְאֲפִילּוּ לְשׁוֹן הַכְנָסָה מִשְׁרָע הָתָם בִּנְיסָה לְבֵיתוֹ וְהָכִי אִיתָא הָתָם פָּרַשׁ וְיָצָא וְיָבֵא יַעֲקֹב מִן הַשְּׂדֶה בְּעֶרֶב תְּנִינָן תַּמָּן הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וּפְסַק עִמָּהֶם לְהַשְׂכִּים וּלְהַעֲרִים בס' אָמַר ר' מָנָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַהֵג תְּנַאי ב"ד הוּא שֶׁתְּהֵא הוֹצָאָה מִשֶּׁל פּוֹעֲלִים וְהַכְנָסָה מִשֶּׁל בעה"ב

כי האי מעשה לידיה. מינהו המלך לתפוס גנבים ולקטטים: לגבי חדדי. פנים אל פנים: בקרא דדחורי. צמד בקר: בריניתו. בין שיניהן מתחת בריסן מתוך גודל: מטרוניתא. שרית נברית: אינם שלמים. שאינכם יכולין להזקק לנשותיכם: שלמנו גדול משלנו. בריסקם של נשותינו גדול משלנו: כי כאש נבוריה. אגר תשמיש. לשון אחר שלהן גדול תאוה של אשה מרובה משל איש: ב"ש. שתאוותה מרובה ואינכם נזקקין להן ונבעלות לאחרים: אהבה דוחקת את הבשת. ומתוך שתאותם מרובה על תאותנו בשר שניהן נדחק: כי דיקורי דחדפנאי. סלים שעושין בהרפנין: אישתייריי. נותרת: שופרי. דחדורי תוארו וקרינן (עור) פניו: מבי טייכי. בשישוצא מבית האומן שהוא צהוב ממראה להב האש: בי טייכי. בעלותו מן האש: פרציני. גרעינין: ונהדר ליה בלילא. יסובבנהו שפה לפיו סביב של זרד אדום: דחדורי. דנפקי מניפה על פני הארץ. טעין. ולא הבל: חדרת פנים. זקן: עולי עין. עולין למעלה מן העין והיא מלמטה שהיא אינה יכולה לשלוט בהן: חזייה ריש לקיש. שהיתה לסטים: שווי. קפין: אמר ליה. ר' יוחנן: חילף לאורייתא. כמוה כוהך יפה לסבול עול תורה: שופרך. יופיך: לגבי. ראוי לנשים: ולא בצי. לקפוץ בברא שהוזה דמשקבל עליו עול תורה תיבש כוחו: חפציך וחפצין. משקה היא במקצ' (כלים) (פ"ד מ"ה): חפציון. אשפיי: ומגל יד ומגל קצירי. פלייצלא בלע"ז: משייצרפם. דקינ"ו בלע"ז: ליסמאה בלי סמיותיה ירע. לפי שהיתה לסטים אתה בקי באותן כלי אומנות ליסמיות: ר' קרי לי. רבן של לסטים וראש לכן היית: אתאי אחתיה. דדבי יוחנן אשתו דריש לקיש: וקא בציא קמיה. דר' יוחנן לתחפלל על בעלה: עזבה יתיכיך אני אחיה ואלמנותיך עלי תבטחו. פסוק הוא בירמיה: מצטער. מתחרט על שהמיתו שלא היה מוצא תלמיד ותיק כמותו: דשח דעתיה. נעקרה ממנו דעתו ונשתטה: ואפילו

אמר רבי יוחנן אכיריה דרבי ישמעאל כו'. אלו דברים נבתחו שלא להודיעו לעז בני אדם שהם כך: **אמר** ר' יוחנן אנא אשתייר מישפירי ירושלים. רבי יוחנן אחר חורבן הבירה היה אלא כלומר אשתייריי ממשפחתם ולפי שהוכיר רבי יוחנן שהיה משוגה משאר בני אדם בדבר אחד הזכיר גם שהיה משוגה ביופי:

יתיב אשערי טבילה. והא דאמרי' בערבי פסחים (פסחים דף קיא.) האי מאן דפגע באתתיה בעידן דסלקא מטבילת מצוה לא יחוש דילמא ליה רוחי זנונים היינו כשפוגע בה אבל רבי יוחנן שהיה יושב שם בקבע אין זו פגיעה אי נמי התם שפוגע כשעולה בעודה ערוסה מן הדבה:

אי הדדרת בך כו'. מכאן אמר ר"ת דר"ל מתחלה ידע הברכה אלא שקרך עול תורה ונעשה עם הארץ ועסק בלסטיות מדקאמר אי הדדרת בך משמע להיות בבתחלה ולא תפרוק עול תורה מעליך ואקאמר נמי מאי אהנית לי התם קרו לי רבי כלומר מעיקרא נמי הוו קרו לי רבי אלא ששכחתי ומה שפי' בקונט' ר' היינו רבו של לסטים אין נראה אע"ג דאשאבתן במסק ע"ז (דף יז:) מ"מ קרו לך רבי רבן של טרסיים אני והיינו דאמרי' בפ' כל כתבי (שבת דף קיט:) א"ל ר"ל לרבי יהודה נשיאה כך מקובלני מאבותי ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן כו' משמע שקודם שלימדו רבי יוחנן למד מאחרים:

אי הדדרת בך. לקמן מוכח דקאמר אתיא אתחיה וקא בציא קמיה ולא חש לשמא יאמרו בשביל זו חזר זה בתשובה לקמן (דף פה.):

הספין דפגינן מאימתי מקבלין טומאה. הקשה ר"ת דתנן במסק' כלים פרק י"ד הספיח והספין מאימתי מקבלים טומאה הספיח משישופנו והספין משישתחזנה והיינו ולא כרבי יוחנן דלא כר"ל ונראה דהתם מתני' כשהעלה חלודה ובא לתקנן דתניא בתוספתא' סייף וספין שהעלו חלודה טהורין שפן והשחיזן (מקבלין טומאה) אבל מתחלתם חלי גמר דידהו כדמפרש בשמעתין ונראה דשפן קאי אספיף והשחיזן קאי אספין אע"ג דפירוש לשון רבים והוי השחיא תוספתא כמו שנינו:

כי האי מעשה לידיה פגע ביה אליהו אמר ליה עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה אמר ליה מאי אעביד הרמנא המלכא הוא אמר ליה אבוך ערק לאסיא את ערוק ללודקיא כי הוו מקלעי ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' אלעזר בר' שמעון בהדי הדדי הוה עייל בקרא דחורי ביניהו ולא הוה נגעה בהו אמרה להו החיה מטרוניתא בניכם אינם שלמים אמרו לה כי איש גבורתו אינא דאמרי הכי אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה לחו לאהדורי לה והא כתיב אל תעז בכסל באולתו שלא להוציא לעז על בניהם א"ר יוחנן איבריה דר' ישמעאל [בר' יוסי] בחמת בת תשע קבין אמר רב פפא איבריה דרבי יוחנן בחמת בת חמשת קבין ואמרי לה בת שלשת קבין דרב בפא גופיה כי דיקורי דהרפנאי אמר רבי יוחנן אנא אישתיירי משפירי ירושלים האי מאן דבעי מחזי אישתייריה דרבי יוחנן ייתי ליתי בסא דכספא מבי סלקי ונמלייה פריציידא דרומנא סופקא ונגהר ליה כולילא דורדא סופקא לפופיה ונוחביה בין שמשא לטופא ההוא זהרורי מעין שופריה דר' יוחנן אינו ואמר מר שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרבי אבהו שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון ואיפלו ר' יוחנן לא קא חשיב ליה שאני ר' יוחנן דהדדרת פנים לא הויא ליה ר' יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר כי סלקן בנות ישראל מטבילת מצוה לפגועי בי כי הייכי דלהוו להו בני שפירי כוותי גמירי אורייתא כוותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מעינא ביישא אמר להו אנא מזרעא דיוסף דלא שלטא ביה עינא ביישא דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר ר' אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי בר חנינא אמר מהכא ויידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים אותם ואין העין שולטת בהן אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהן ויומא חד הוה קא סחי ר' יוחנן בירדנא חזייה ריש לקיש ושוור ליה בירדנא אבהדדיה אמר ליה חילף לאוריתא אמר ליה שופרך לגושי א"ל אי הדדרת בך יהיכנא לך אהותי שפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתויי מאניה ולא מצי הדר אקרייה ואתנייה ושניויה גברא רבא יומא חד הוו מפלגי בי מדרשא הפיח וחספין והפגין והרומה ומגל יד ומגל קציר מיימתי מקבלין טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן רבי יוחנן אמר משיצרפם בכבשן ריש לקיש אמר משיצתחזן במים א"ל למסאה בלסטיותיה ידע אמר ליה ומאי אהנית לי התם רבי קרו לי הכא רבי קרו לי אמר ליה אהנאי לך דאקרכינך תחת כנפי השכינה חלש דעתיה דרבי יוחנן חלש ריש לקיש אתאי אחתיה קא בציא אמרה ליה עזבה יתומיך אני אחייה עשה בשביל אלמנותי אמר לה ואלמנותיך עלי תבטחו נח נפשיה דר' שמעון בן לקיש והוה קא מצטער ר' יוחנן בתריה טובא אמרו רבנן מאן ליזיל ליתיביה לדעתיה ניזיל רבי אלעזר בן פדת דמחדדין שמעתתיה אזל יתיב קמיה כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן אמר ליה תניא המסייעא לך אמר את כבר לקושא בר לקושא הוה אמינא מילתא הוה מקשי לי עשרין וארבע קושיתיה ומפריקנא ליה עשרין וארבעה פרוקי ומימלא רווחא שמעתא ואתי אמרת תניא המסייע לך אמו לא ידענא דשפיר קאמינא הוה קא אזיל וקרע מאניה וקא בכי ואמר היכא את בר לקושא היכא את בר לקושא והוה קא צוח עד דשף דעתיה [מיניה] בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה ואפילו

שתין ספני. מפרש במרדש שעמד עליהם
נחשול שבים לטבעם ונדרו לו ושקטו
הרוחות
הוה

ואפילו הכי לא סמך רבי אלעזר ברבי שמעון אדעתיה קביל עליה יסורי באורתא הוו מייכי ליה שיתין נמטי לצפרא נגרי מתותיה שיתין משיכלי דמא וכיבא. לפי שהיה עוסק בגירסתו תמיד בבית: את פיתית לה עליך. אתה מביאן עליך: כליתך קמון. במאכל ורקבון בגדים: ספונאי. יורדי הים באניות: עיילו ליה שיתין עבדי. לפי ביטול תורה. שהיה עוסק בגירסתו תמיד בבית: את פיתית לה עליך. אתה מביאן עליך: כליתך קמון. במאכל ורקבון בגדים: ספונאי. יורדי הים באניות: עיילו ליה שיתין עבדי. לפי שעמד עליהן נחשול של ים והתפללו לרחמים בזכותו של ר"א וניצולו בזכותו וכשעלו מן הים שלחו לו דורון: אמרה לה. אשתו לברתיה: בקי באבוך. בדקי באבוך מהו עושה בקי לשון בקיאות וידיעה: אבי. ר' אלעזר לבתו זילי אמרי: שלנו. עושר גדול משלהם: היתה באניות סוחר. על התורה נאמה: ובר. נתחזק: נפק לבי מדרשא. אותו היום שלא עיכבתו אשתו: שיתין מיני דמא. שהראו לו הנשים לראות אם דם נדה הוא אם דם טהור דקיימא לן נדה (נדה יט.) חמשה דמים הן טמאים באשה ואשר מראות דמים טהור. על התורה נאמה: ובר. נתחזק: נפק לבי מדרשא. אותו היום שלא עיכבתו אשתו: שיתין מיני דמא. שהראו לו הנשים לראות אם דם נדה הוא אם דם טהור דקיימא לן נדה (נדה יט.) חמשה דמים הן טמאים באשה ואשר מראות דמים טהורין: מהרינהו. להזקק לבעליהן בלא טבילה: יתיב כולן זכרים. יתעברו כולן הלילה זכרים: רשעה זו. מלכות הרשעה שמניחה תופש גבנים ולא בא לבית המדרש תמיד להראות לו הנשים את דמן ל"א על אשתו שעיכבתו מלבא לבית המדרש שנים רבות: דירתי עלי. של שנלקחין גבים על ידי והיו להם קרובין: אגניין בעלילתא. השכיבוני בעלילתי: בעלייתי. בשערה: ביניתא. שער: ריישא. תולעת: חלש דעתא. דאגתי שמא מעתה יסריחו ויקרקו: כולי האי. משנודע לבריות שאינו חי ולא נקבר אין זה כבודו: פרידה. גוזל אחד: יש לי ביניכם. אבוי היה: עכברא. שם מקום שקמוך לעירו: לבני בירי. שם כפר אחד שהיו קרובין: עכבא. נחש: דחדרה ליה למערה. הקיפה את המערה כעין גלגל ותבעה אצל פיה: פתחי פיך. הרחיבי קבך מעל פיך ליתן מקום ליכנס: לדבר באשתו. שתנשא לו: תבון אמרי. בארץ ישראל אומרים המשל הזה על בגון זה: באתרא דפרייה תלא זייניה בוצלא רגיא קולתיה תלא. יתד שהניח הגבוה רגיל לתלות בו כלי זיינו הנפל הרועה תרמילו תלה בולט"א בלע"ז: בחוזרי. מיהת לדבריך הוא גדול ממך בחוזרת אנא לא ידענא אלא שפיך ענה בך: אבל במעשים טובים. אני יודעת שהוא גדול ממך דהא קביל עליה יסורים: רשב"ל. אביו של רבי: ורבי יהושע ב"ק. ורבנן טובא בהדיידיה אלא ששניהם גדולי הדור: אמרי רבנן. דבי מדרשא דיתבי אספסלי: פרידה אחת. בן אחד: לאבדה חיטני. שמא תשלוט בו עין רעה: שאין לו אב. דנח נפשיה דר"ש בן יוחי:

ר"ש

1 שתין ספני. מפרש במרדש שעמד עליהם
2 נחשול שבים לטבעם ונדרו לו ושקטו
3 הרוחות
4 הוה

1 וַאֲפִילּוּ הָכֵי לָא סָמֵךְ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן
2 אַדַּעְתֵּיהּ קַבִּיל עֲלֵיהּ יְסוּרֵי בָּאוֹרְתָּא הֲווּ מַיְיכֵי לֵיהּ
3 שִׁיתִּין נְמָטֵי לְצַפְרָא נַגָּרֵי מִתּוּתֵיהּ שִׁיתִּין מְשִׁיכְלֵי
4 דְּמָא וְכֵיבָא לְמָחָר עֲבָרָה לֵיהּ דְּבִיתְהוּ שִׁיתִּין מַיֵּי
5 לְפַדָּא וְאָכִיל לְהוּ וּבְרֵי וְלָא הֲוָת שַׁבְקָא לֵיהּ דְּבִיתְהוּ לְמֵיפַּק לְבֵי מִדְרָשָׁא כִּי הֵיכִי דְּלָא
6 לְדַחֲקוּהוּ רַבָּנָן בְּאוֹרְתָּא אָמַר לְהוּ אַחֲיֵי וְרַעֲיֵי בּוֹאוּ בְּצַפְרָא אָמַר לְהוּ זִילוּ מִפְּנֵי בִּיטּוּל
7 תּוֹרָה יוֹמָא חַד שָׁמְעָה דְּבִיתְהוּ אָמְרָה לֵיהּ אַתְּ קָא מַיְיתֵית לְהוּ עֵילּוּיָךְ בִּלְיָתְךְ כְּמָן
8 בֵּית אַבָּא אִימְּדָרָה אוֹלָה לְבֵית נָשָׂא כַּלְיכוּ וְאָתוּ הַנָּךְ [שִׁיתִּין] סַפּוּנָאֵי עֵילּוּיֵי לֵיהּ שִׁיתִּין
9 עֲבָרֵי כִּי נְקִטֵי שִׁיתִּין אַרְנָקֵי וַעֲבַדוּ לֵיהּ שִׁיתִּין מַיֵּי לְפַדָּא וְאָכִיל לְהוּ יוֹמָא חַד אָמְרָה לָהּ
10 לְבִרְתָּהּ זִילִי בְּקֵי בְּאָבוּךְ מַאי קָא עָבֵיד הַאִידָּנָא אָתְיָא אָמַר לָהּ זִילִי אִמְרִי לְאַמָּךְ שָׁלְנוּ
11 גְּדוֹל מִשֶּׁלָּהֶם קָרֵי אַנְפְּשֵׁיהּ הֲיָתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ אֲכָל וְשָׂתֵי וּבְרֵי נָפֵק
12 לְבֵי מִדְרָשָׁא אֵיתְיוּ לְקַמֵּיהּ שִׁתִּין מַיֵּי דָּמָא טַהֲרִינְהוּ הֲוָה קָא מָרְגֵּנִי רַבָּנָן וְאָמְרֵי סַלְקָא
13 דַּעְתָּךְ לֵית בְּהוּ חַד סָפֵק אָמַר לְהוּ אִם כְּמוֹתִי הוּא יְהֵיוּ כּוּלָּם זְכָרִים וְאִם לָאו תֶּהֱא
14 נְקֵבָה אַחַת בֵּינֵיהֶם הֲיוּ כּוּלָּם זְכָרִים וְאִפְּיקוּהוּ לְהוּ ר' אֶלְעָזָר עַל שְׁמֵיהּ תְּנֵיא אָמַר רַבִּי בַּמָּה
15 פָּרְיָה וְרִבְיָה בִּיטְלָה רְשָׁעָה זוּ מִישְׂרָאֵל כִּי הֲוָה קָא נָיְחָא נְפָשֵׁיהּ אָמַר לָהּ לְדִבְיתְהוּ יָדַעְנָא
16 בְּרַבָּנָן דִּירְתֵּי עֲלַי וְלָא מֵיעַכְּבָא בִּי שַׁפִּיר אוֹגְנִין בְּעִילְּתָאי וְלָא תִּידְחֲלִין מִינָּאי אֲ"ר
17 שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אִישְׁתָּעָא לִי אִימֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן דְּאִשְׁתָּעָא לָהּ דְּבִיתְהוּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר
18 בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא פָּחוֹת מִתַּמְנֵי סְרֵי וְלָא טַבֵּי מֵעֲשָׂרְיָן וּתְרֵין שְׁנִין אוֹגְנִיתֵיהּ בְּעִילְּתָא כִּי
19 הֲוָה סָלְקָנָא מֵעֵינָּא לֵיהּ בְּמַיָּא דְּיוֹמָא מִינַּיְיתָא הֲוָה אָתֵי דָּמָא יוֹמָא
20 חַד הֲוָאֵי רֵיחָשָׁא דְּקָא נָפֵיק מֵאוּגְיֵהּ חָלַשׁ דַּעְתָּאי אֵיתְחֵי לִי בְּחַלְמָא אָמַר לִי לָא מִידֵּי
21 הוּא יוֹמָא חַד שָׁמְעֵי בְּזִילּוּתָא דְּצוּרְבָא מֵרַבָּנָן וְלָא מָצְאוּ לִי כִּי הֲווּ אָתוּ בִּי תְּרֵי
22 לְדִינָא הֲווּ קָיְימֵי אֲבָבָא אָמַר מַר מִילְּתֵיהּ וּמַר מִילְּתֵיהּ נָפֵיק קָלָא מֵעִילְּתֵיהּ וְאָמַר אִישׁ
23 פְּלוֹנִי אֲתָה חַיָּב אִישׁ פְּלוֹנִי אֲתָה וְאַתָּה חַד הֲוָה קָא מִינְצָיָא דְּבִיתְהוּ בַּהֲדֵי שַׁבְּבָתָא
24 אָמְרָה לָהּ תְּהֵא בְּבַעֲלָהּ שָׁלֹא נִיתַּן לְקִבּוּרָה אָמְרֵי רַבָּנָן כּוּלֵּי הַאי וַדַּאי לָאו אוֹרַח אַרְעָא
25 אֵיקָם דְּאָמְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאי אִיתְחֲזֵאי לְהוּ בְּחַלְמָא אָמַר לְהוּ פְּרִידָה אַחַת יֵשׁ לִי
26 בֵּינֵיכֶם וְאִי אַתֶּם רוֹצִים לְהַבִיאָהּ אֲצִילִי אָזוּל רַבָּנָן לְאַעֲמוּגֵי בֵּיהּ לֹא שָׁבְקוּ בְּנֵי עַכְבְּרָיָא
27 הָכָל שְׁנֵי דַּהֲוָה נַיֵּים רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעִילְּתֵיהּ לֹא סָלִיק חֵיהּ רָעָה לְמַתַּיְיהוּ יוֹמָא
28 חַד מַעֲלֵי יוֹמָא דְּכִיפּוּרֵי הֲוָה הֲווּ טְרִידֵי בֵּיתָא תָּלָא זַיְינֵיהּ וְאִפְּקוּהוּ לְעַרְסֵיהּ וַאֲמַטּוּהוּ
29 לְמַעֲרָתָא דַּאֲבוּהּ אִשְׁכְּחוּהָ לְעַכְנָא דְּהַדְרָא לָהּ לְמַעֲרָתָא אָמְרוּ לָהּ עַכְנָא עַכְנָא פְּתְחִי פִּיךְ
30 וְיִכָּנֵס בֵּן אֲצִל אָבִיו פָּתְחָה לְהוּ שָׁלַח רַבִּי לְדַבֵּר בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁלְּחָה לֵיהּ כְּלִי שֶׁשִּׁשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ
31 קוֹדֶשׁ יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חוֹל תַּמָּן אָמְרִין בַּאֲחַר דְּמָרֵי בֵּיתָא תָּלָא זַיְינֵיהּ כּוּלְּבָא רַעְיָא קוֹלְתֵיהּ
32 תָּלָא שָׁלַח לָהּ נְהִי תַּמָּן דְּמָרֵי בֵּיתָא תָּלָא זַיְינֵיהּ כּוּלְּבָא רַעְיָא קוֹלְתֵיהּ
33 בְּתוֹרָה מִיהָא גְּדוֹל מִמֶּךְ לֹא יָדַעְנָא בְּמַעֲשִׂים יָדַעְנָא דְּהָא קָבִיל עֲלַיְיהוּ יִסּוּרֵי בְּתוֹרָה מַאי
34 הִיא דְּכִי הֲווּ יָתְבֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אַסַּפְסְלֵי יָתְבֵי קַמַּיְיהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּר' שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֲחָרָא מַקְשׁוּ
35 וּמְפָרְקִי אָמְרֵי מֵימֵיהֶן אֲנוּ שׁוֹתִים וְהֵם יוֹשְׁבִים עַל גַּבֵּי קַרְקַע עֲבָדוּ לְהוּ סַפְסְלֵי אַסְקִינְהוּ אָמַר לָהֶן רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל פְּרִידָה
36 אַחַת יֵשׁ לִי בֵּינֵיכֶם וְאַתֶּם מְבַקְּשִׁים לְאַבְּדָהּ הֵימֶנּוּ אַחֲתּוּהוּ לְרַבִּי אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָב יִהְיֶה וּמִי שֶׁאֵין
37 לוֹ אָב יְמוּת אַחֲתּוּהוּ נָמֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן חָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ אָמַר קָא חָשְׁבִינַן לֵיהּ יוֹמָא כִּי הֲוָה אָמַר
38 רַבִּי מֵילְּתָא הֲוָה מְסַיֵּיע לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מִפְּאֵי דְּאֵילְּפָךְ כִּי הֲוָה אָמַר רַבִּי יֵשׁ לִי לְהָשִׁיב אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי
39 שִׁמְעוֹן כַּךְ וְכַךְ יֵשׁ לְךָ לְהָשִׁיב זוֹ הִיא תְּשׁוּבָתְךָ הַיְינוּ חֲבִילּוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן מִמַּשׁ חָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי אֲתָא אֲ"ל
40 לַאֲבוּהּ אָמַר לֵיהּ בְּנִי אַל יֵרַע לְךָ שֶׁהוּא אֲרִי בֶּן אֲרִי וְאַתָּה אֲרִי בֶּן שׁוּעָל וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי שׁוּעָל עֲנִיתָנִין הֵן וְאִלּוּ הֵן אַבָּא

ר"ש הא דאמרן. דקאמר אתה ארי בן שועל: בני בתירה. במס"ק פסחים שהיו נשיאים ובשביל שראו להלל שהיה גדול בתורה ועלה אצלן מבבל עזבו נשיאותן ומינוהו נשיא עליהן: החזו להלל דעדיף מיניהו. והלכות שהיו נשאלות מהן בבית המדרש נעלמות מהן ובושין בדבר: חביבין יסורין. שראה שהועילו יסורין של ר"א שלא שלטה בו רימה: בצמידתא. אבן שבמקום קטנים: צמידתא. חולי שבתוך הפה ושמו מישא"ג: אהדורייריה. שומר מוסיף: כיסתא. מיספא: ערב קליה. דרבי: לקליהו. דחזיתה: תליא לריישיה בבנפי דרבי. החבויא את ראשו תחת כנפי בסותו: אמרי. ברקיעא: בנקא ביתא. מכבדת הבית: שדיין בני ברבושתא. היו מושלין שם בני חולדה: ואפי' הכי. דלא אתא מיטרא בהנהו שנין: כי היו עקרי פוגלא. צנון:

ממשרא. מן הערוגה: הוה קיימא בירא מליא. מים. היתה הגומא עומדת מלאה מים: שיכרהו בשמונה. מחמת יופיו: אסמכתא ברבי. שיהו קורין אותו רבי כדי שיתקבצו ויקשים (אל) לבו על ת"ת: ואשלמיה. מקרו לר' שמעון ללמדו תורה: כל יומא הוה אמר. אותו הבן: לקריתי אנא אויל. לעיירי אני חפץ לילך: מוסי עיזבה דא. בשבועה הנחתי זאת ולא אשאל עוד לילך: ולוקחה נפשות. המלמדו תורה קונהו לבן: צער מעברה. שנתחבאו שם ר' שמעון בן יוחי ור' אלעזר בנו ד"ג שנה במס': שבת (רף לג:) שמקקה את בני. שהיה רגיל לאמר אקפח את בני בשנשבע: ורבי למה ליה הואי. לחזור על בני אחרים לשאול אם יש לו בן: אם תשוב. ישראל למומד בתוכחתך ואשיבך אלי ולפני תעמוד הקב"ה אמר לי שאעמוד ואתוכיים לפניו אם אוכל להשיבכם: קך מזלזל. ת"ח מע"ה: מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. הקב"ה אמר כך אני ערב מעתה שלא יפוש עד עולם: ארבעין תעניתא. שלא תפסוק תורה מזרעו: נפרא דבבלאי. גמרא שלנו: דלא ניסרדיה. כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי ר' יוחנן ואמוראין שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת ונוחין זה לזה כשמן דראמרי בסנהדרין (דף כד.) ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוקין: קטין חריף שקי. דאיניש גוצא הוה: דבר זה. על מה אבדה הארץ: אמרו

1 ובני בתירה ויונתן בן שאול רבן שמעון בן גמליאל
2 הא דאמרן בני בתירה דאמר מר הושיבוהו בראש
3 ומינוהו לנשיא עליהן יונתן בן שאול דקא ל"ל לדוד
4 ואתה תכלוך על ישראל ואני אהיה לך למשנה
5 ממאי דלקא יונתן בן שאול דחנא דגריר עלמא
6 בתר דוד בני בתירה נמי דחנו להלל דעדיף מיניהו אלא רבן שמעון בן גמליאל ודאי
7 עניותן הוה אמר רבי חביבין יסורין קבל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע בצפרנא
8 ואמרי להה שבעה בצמירתא ושית בצפרנא אהדורייריה דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא
9 כד הוה רמי פיסתא לחיותא הוה אויל קלא בתלתא מילי הוה מכניין דרמי בהחיא שעתא
10 דעייל רבי לבית הכפא ואפי' הכי מעבר ליה קליה לקליהו ושמעו ליה נחותי יתא ואמ"ה
11 יסורי דר' אלעזר בר' שמעון עדיפי מדרבי דאילו א"ר בר"ש שמעון עדיפי מאהבה באו ומאהבה הלכו
12 דרבי ע"י מעשה באו וע"י מעשה הלכו ע"י מעשה באו מאי היא דהחזו עגלא דהוו קא
13 ממטו ליה לשחיטה אול תליא לרישיה בכנפיה דרבי וקא בכי אמר ליה זיל לכך נוצרת
14 אמרי הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין וע"י מעשה הלכו יומא חד הוה קא בשעא
15 אמתיה דרבי ביתא הוה שדיא בני ברבושתא וקא בשעא להו אמר להה שבקינהו פתיב
16 ורחמיו על כל מעשיו אמרי הואיל ומרחם נרחם עליה כוילהו שני יסורי דר' אלעזר לא
17 שכיב אינש בלא זמניה כוילהו שני יסורי דרבי לא איטרוך עלמא למיטרא דאמר רבה
18 בר רב שילא קשי יומא דמיטרא כיומא דדינא ואמר אמימר אי לאו צריך לעלמא בעו
19 רבנן רחמי עליה ומבטלי ליה אפי' הכי כי הוו עקרי פוגלא ממשרא הוה קיימא בירא
20 מלא מיא איקלע רבי לאתריה דר' אלעזר בר' שמעון א"ל יש לו בן לאותו צדיק אמרו
21 לו יש לו בן וכל זונה שנשקברת בשנים שוכרתו בשמונה אתיוהו לקמיה אמר ליה אי הדרת בך יהיבנא לך
22 לר' שמעון בן איסי בן לקוניא אחות דאמיה כל יומא הוה אמר לקריתי אנא איזיל אמר

23 ליה חכים עבדו יתך וגוילתא דדרכא פרסו עלך ורבי קרו לך ואת אמרת לקריתי אנא איזיל אמר ליה מומי עזובה דא כי גדל
24 אתא יתיב בסתיכתא דרבי שמעיה לקליה אמר הא קלא דמי לקליה דר' אלעזר בר' שמעון אמרו ליה ברישה הוא קרי עליה פרי
25 צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם פרי צדיק עץ חיים זה ר' יוסי בר' אלעזר בר' שמעון ולוקח נפשות חכם זה ר' שמעון בן
26 איסי בן לקוניא כי נח נפשיה אמטוהו למערתא דאבהוה הוה הדרא לה עבנא למערתא אמר ליה עבנא עבנא פתח פיך ויבגם
27 בן אצל אבוי לא פתחא להו כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה היה
28 בצער מערה וזה לא היה בצער מערה איקלע רבי לאתריה דר' טרפון אמר להו יש לו בן לאותו צדיק שחיה מקפח את בניו
29 אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו וכל זונה שנשקברת בשנים שוכרתו בשמונה אתיוהו לקמיה אמר ליה אי הדרת בך יהיבנא לך
30 ברתאי הדר ביה איקא דאמרי נסבה ויגרישה איקא דאמרי לא נסבה כלל כדי שלא יאמרו בשביל זו חזר זה ולמה ליה כולי האי
31 דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי להה אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי להה אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן
32 כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד וכל המלמד את בן עם
33 הארץ תורה אפילו הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן
34 כל שהוא תלמיד חכם ובנו בנו תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם שנאמר ואני זאת בריתי
35 וגו' לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם מאי אמר ה' אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה
36 מאי מעתה ועד עולם אמר ר' ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלשה רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריוהו לא
37 ימושו מפיך יתיב ארבעים תעניתא אחריני ואקריוהו לא ימושו מפיך ומפי זרעך יתיב מאה תעניתא אחריני אתא ואקריוהו לא
38 ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר מכאן ואילך לא צירכוה תורה מחזרת על אכסניא שלשה ר' זירא כי סליק לארעא
39 דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכחה גמרא בבלאה מיניה כי היכי דלא נטרדיה יתיב מאה אחריני דלא לשפוב ר' אלעזר
40 בשניה ונפלין עילויה מילי דצבורא ויתיב מאה אחריני דלא נשלוט ביה נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיתרכו שקיה וקרו ליה קטין חריף שקיה שגר
41 תנורא סליק ויתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיתרכו שקיה וקרו ליה קטין חריף שקיה
42 אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ דבר זה

אמרו

1 והוה עתיר משבור מלכא. פי' מזבל בהמותיו של
2 רבי כדאשכחן נמי בברכות רבה (פ' סו)
3 ובל בהמותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של
4 אבימלך:

אסתירא

אמרו חכמים. מי דאיש החכם: **אמרו הנביאים.** אשר דבר פי ה' אליו: **שלא ברכו בתורה תחילה.** כשהיו עוסקין בתורה לא היו מברכין לפניה קרא יתירא הכא ברכת אשר נתתי לפניהם קא דרש ברכת אשר נתן לנו תורת אמת) שהיא לפניה של דברי תורה וכיון דלא מברכי גלייא דעתייהו שאינה מתנה חשובה להם: **תורה.** מודיע לכל ומתפאר בבהכת"ה: **בן עם הארץ.** היינו בקרב בסילים שמשפחת בסילים: **אי סלע אחד בקלניא.** סלע אחד בקלניא: קיש קיש קריא. מתקשקש ומשמיע קול ואם היה מלא סלעים לא היה משמיע קול: **מצרינא מעריבא דרבנן.** שלא יכישלו בהנים לעבור עליהן ולהאהיל שלא תארע תקלה על ידי צדיקים: **אי עלמא מיניה.** לא יכול למצוא מקומה: **רבינא.** לאחרים לשון (מ"ק דף ו) המרביץ שדהו משקה:

אסתירא בקלניא קיש קיש קריא. מפרש ריב"א לפי שאין דרך זוז לתחיתו בקלניא הוא מקשקש ואם היה מניחו בארנקי בדרכו כי להיות שם לא היה מקשקש: **כי** מקא ולמימרו) מחייה המתים רגש עלמא. אע"ג דאיכא נמי מחייה המתים מקמי משיב הרוח אומר ר"ת משום דתחיית המתים לא הני אלא ע"י טל ועי"ל דבמשיב הרוח ומוריד הגשם נשב דיקא ואתא מיקרא משום שזהו עיקר תפלת הרוח והגשם שבברכה זו אבל תחיית המתים עיקרה היא בתתימתה: (לעיל עיקרה היא בתתימתה:

בר' חמא: **שדינא ביתא.** זורע אני זרועי פשתן: **שדינא.** משליך: **וגיללינא נישבי.** וקולע אני מפני רשתות ומכמורות: **וציידנא טבי.** ואני צד צביים: **ואריבנא מגילתא.** ומתקן אני מעורותיהן קלפים: **וסלוקנא למתא.** למקום שאין מלמדי תינוקות: **לחמשה ינוקי.** לכל אחד ספרו: **ומתנינא.** על פה שיתא סדרי משנה לשיתא ינוקי: **אקרי אחדדי.** לימודו זה את זה מקרואות: **ואתנו אהדדי.** לימודו זה את זה סדרו: **לא תהא ביואת בישראל.** לא תאמר זאת בישראל: **אמש נראה לי.** בחלום: **תקוע.** ויושב בישיבה של מעלה: **וי' יוחנן אצל ר' חייא לא.** אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן ראוי לישב אצל ר' חייא. **ובעורין.** תרגום דלפידין: **דמצפרא הוו שפירין עיניה.** בבקר ראיתי את עיניו יפות ולערב ראיתיו דומות כאילו נשרפו באור: **אמרי ליה.** אמרתי לו: **דאמרי.** אמרתי לאלהיה: **ונחקא.** בוטיטי. ניצוצות אישטנצלוי"ש בלע"ז: **מתני' דמר קמתנינא.** תוספתא של ארוני שסידרה לששה סדרים אני שונה תמיד דר' חייא סדרה לתוספתא בדאמרי בעלמא רבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה ואמרי כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לא תותבו מינה בבי מדרשא: **תקפי ברחבי.** מרבין בתפלה: **ומייתי למשיח בלא זמנין.** לכך אין ניתן לי רשות להתעמדן יתר: יש דיוטתן. שתהא תפלתן נשמעת: **פוזלי.** חבטת מלקות: **שמואל ירחינאה.** הוא שמואל בר אבא חביריו של רב ועל שהיה בקי בסוד העיבור כדאמרי' במס' ר"ה (דף כ.) אמר שמואל כיולנא לחקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינאה: **אימלי לך בפא.** בתוך העין: **אשטר לך משטר.** אמשח לך ע"ג העין משטר משפוי מוליר"ר בלע"ז כדאמרי' גבי כותח הבבלי (חולין הראומי) בספחים (דף מד.) משטר קשטר מטבל פתו: **גובתא.** קנה חלול: **תותי בי דדיא.** תחת מראשותיו ובוקע כח חוזק הסם והולך דרך עעם גולגלתו ומוחו עד עיניו: **חוה מצטער רבי למיסמכיה.** טרח ומתעסק לסומכו לפי שחכמה בקי היה בל כך: **ולא חוה מסתייעא.** שהיתה השעה נטרפת או לא היו החכמים נאספים:

ה"ג

אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילה אמר רב חמא מאי דכתיב בלב בנון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע בלב בנון תנוח חכמה זה ת"ח בן ת"ח ובקרב כסילים תודע זה ת"ח בן ע"ה אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בקלניא קיש קיש קריא אמר ליה ר' ירמיה לר' זירא מאי דכתיב קמן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו אטו לא ידעינן דקטן וגדול שם הוא אלא כל המקטין עצמו על דברי תורה בעוה"ז נעשה גדול לעוה"ב וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעוה"ז נעשה חפשי לעוה"ב ריש לקיש הוה מצייץ מערתא דרבנן כי מטא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלש דעתיה אמר רבש"ע לא פלפלתי תורה כמותו ויצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו לא פלפלתי תורה כמותו לא ריבצתי כי הוו מינצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מינצית מי אי משתכחא תורה מישראל מהדדנא לה מפילפולי אמר ליה ר' חייא לר' חנינא בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אולינא ושקינא ביתנא וגדילנא נישבי וציידנא טבי ומאכילנא בשריהו ליתמי ואריבנא מגילתא וכהבנא חמשה חומשי וסלקינא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדדנא ואתינא אקרו אהדדי ואתנו אהדדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי בפה גדולים מעשיו חייא אמר ליה ר' ישמעאל בר' יוסי אפי' מפר אמר ליה אין אפי' מאבא אמר ליה ח"ו לא תהא בואת בישראל אמר ר' זירא אמש נראה לי ר' יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל ר' נאי ור' נאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דזוקוקין דינורא ובעורין דאשא מאן מעייל בר נפתא לחמתן אמר רב חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חיי ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו נביה דלצפרא הוו שפירן עיניה ולאורתא דמיין כדמיקלין בנורא אמרי ליה מאי האי ואמר לי דאמר ליה לאליהו אחיי לי רבנן כי סלקן למתיבתא דרקיע אמר לי בכולהו מציית לאסתפולי בהו לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתפל ביה מאי סימניהו בכולהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחתי לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק ונחית לא מצאי לאוקמא אנפשאי אסתפלי בה אתו תרי בוטיטי דנורא ומחיוהו לההוא גברא וסמינהו לעיניה למחר אזלי אשתטחי אמערתיה אמינא מתניתא דמר מתנינא ואתפאי אליהו הוה שכיח במיתיבתא דרבי יומא חד ריש ירחא הוה גנה ליה ולא אתא א"ל מאי מעמא גנה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ליה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמינהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה א"ל ויש דוגמתן בעולם הזה אמר ליה איפא ר' חייא ובנוי גזר רבי תעניתא אהתינהו לר' חייא ובנוי אמר משיב הרוח ונשבה זיקא אמר מורידי הגשם ואתא מיטרא כי מטא למיסר מחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיעא מאן גלי רזיא בעלמא אמרי אליהו אתיוהו לאליהו מחיוהו שתין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדובא דנורא על ביניהו ומרדינהו שמואל ירחינאה אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל לא יכילנא אשטר לך משטר [א"ל] לא יכילנא הוה מותיב ליה בגובתא דסמני תותי בי סדייה ואיתפי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא א"ל לא לצטער מר לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתיב ביה שמואל ירחינאה

ה"ג חכים איתקרי רבי לא אתקרי: **פְּעָרָא דְּאָדָם קָרְאִשׁוֹן.** שֶׁהֲרֹאשׁ הִקִּיפָה דּוֹר דּוֹר וְסוֹפְרָיו דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו דּוֹר דּוֹר וַחֲכָמָיו: **רַבִּי וְרַבִּי נָתָן סוֹף מַשְׁנָה.** כָּל זֶה בְּתוֹךְ לִשְׁנָהּ: **סוֹף הַמַּשְׁנָה.** סוֹף הַנִּאָיִם עַד יְמֵיהֶן אָמְרוּ אִישׁ אֶת דְּבָרָיו בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהָיוּ תַּלְמִידִים מוֹרִיסִים שְׁמוּעָה שְׁמוּעָה לְבַדָּהּ וְלֹא הָיוּ מַשְׁכִּימוֹת סְדוּרוֹת וְסִדּוּר וְקֹבֶץ עַל הַשִּׁדּוּר וְהֵם בִּלְלוּ הָאֲמוּר בְּדוֹרוֹת שֶׁלָּהֶם וְסִדְּרוּ אֶת הַמַּשְׁכִּימוֹת וְאַדְרַבָּיהּ לֹא יוֹסִיפוּ אֶלָּא מְעַט: **סוֹף הוֹרָאָה.** סוֹף כָּל הָאָמוֹרָאִין עַד יְמֵיהֶם לֹא הָיְתָה גְּמָרָא עַל הַסִּדּוּר אֶלָּא בְּשֶׁהָיְתָה שְׁאֵלָה נִשְׁאֶלֶת בְּטַעַם הַמִּשְׁנָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹ שְׁאֵלָה עַל מַעֲשֶׂה הַמְאוּרָע בְּדֵין מָמוֹן אוֹ אִיסּוּר וְהִיתֵּר כָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמֵר טַעֲמוֹ וְרֹב אֵשׁ וְרֹבִיצָא סִידְּרוּ שְׁמוּעוֹת אָמוֹרָאִין שֶׁלְּפָנֵיהֶם וְקִבְּעוּ עַל סֵדֶר הַמַּסֶּכְתּוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֵצֶל הַמִּשְׁנָה הָרְאוּיָה וְהַשְׁנוּיָה לָהּ וְהִקְשׁוּ קוּשְׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהָשִׁיב וּפֵירוּקִים שֶׁרְאוּיִם לְתָרֵץ הֵם וְהָאֲמוֹרָאִים שֶׁעִמָּהֶם וְקִבְּעוּ הַכֹּל בְּגֹמֶר כֹּגוֹן אִיתִיבֵיהּ מֵיתִיבֵי וְרַמְנִינְהוּ אִיבָּעֵית לְהוּ וְהַהֵיא רוֹצִים שֶׁעֲשִׂיתֶן מֵה שֶׁשִּׁיירוּ אוֹתָן שֶׁלְּפָנֵיהֶן וְאוֹתָן שֶׁאָמְרוּ לִפְנֵיהֶם הַקּוֹשְׁיוֹת וְהַתֵּירוּצִין שֶׁעָלֵיהֶם לֹא קָבְעוּם בְּגֹמֶר עַל סֵדֶר הַמַּסֶּכְתּוֹת וְהַמִּשְׁנָה שֶׁסִּידֵּר רַבִּי וּבַאוּ רַב אַשִׁי וְרַבִּינָא וְקִבְּעוּם: **וְסֵימָנָךְ עַד אָבוּא אֶל מְקֻדָּשַׁי אֵל.** מִקְדְּשֵׁי שִׁמְעוֹן דְּרֹב אַשִׁי אֲבִיזְמָה סֵימָנָא דְּרַבִּינָא לְאַחֲרִיתָם סֵימָן סוֹף הוֹרָאָה: **רַבָּה בַּר נַחְמָנִי.** בַּר פְּלוֹנִיתָא דְּרַב יוֹסֵף: **אַבּ שַׁמְּעָא נָח נַפְשִׁיהּ.** מֵחֲמַת אֵימַת מַלְכוּת מֵת: **דִּקָּא מִבַּטֵּל וְכוּ'.** שֶׁנִּסְקָצִין אֵלָיו בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי לִשְׁמוֹעַ דְּרָשׁוֹת שֶׁל פֶּסַח וְשֶׁל חַגִּים וּכְשֶׁמְּקַשְׁקְשִׁין שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ לְגָבוֹת הַמַּס גּוֹלְגּוֹלֶת שֶׁל כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ אֵינָם נִמְצָאִים בְּבָתֵּיהֶם: **פְּרִיסְתָּקָא.** שְׁלִיחָהּ: **אֵיקְלַע פְּרִיסְתָּקָא.** לְלַן בְּאוֹתוֹ פּוּנְדָּק שֶׁהָיָה רַבָּה נִתְקָא בּוֹ: **אִשְׁקְיֵהּ תִּרְיֵן כָּסֵי וְיַלְיוֹהִי לְתִקָּא.** וְשָׁדִים הַמְּמוּנִים עַל הַזּוּגוֹת מְזִיקִין אֶת הַשּׁוֹתָה וְזוֹגוֹת וּבְנֵי הַבַּיִת לֹא נִתְכַּוְּונוּ לְכָךְ: **אֲמַרִי לוֹ בְּנֵי הַפּוּנְדָּק לְרַבָּה.** מַאי נַעֲבִיד: נְגוּדִי מִנֵּגְדֵי לִי. וְאִם יְיַסְּרוּנִי בִּישִׁוּרִים אֲגַלֵּה: **וְשַׁרְיֵהּ לְבָבָא.** סָגַר הַדֶּלֶת: **פָּרַק אִשְׁיֵהּ.** נִפְלָה הַחוֹמָה: **אִינְיְהוּ דְּדִיקְלֵא.** עַל גֵּזַע דֶּקֶל קְצוּץ: **אִם בְּתֵרָא קְדוֹשָׁה לִשְׁעָר לָבָן סְתָמָא.** דְּשָׁעַר לָבָן שְׁפָרֵת בּוֹ הוּא סְתָם לְטוּמְאָה כִּדְתַנְיָא (ויקרא יג) וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ שֵׂעָר לָבָן בַּבֶּהָרֶת: **סְחוֹר.** לְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בְּתוֹרָה: **נוֹגְהַ.** גְּדוּד שֶׁל פָּרָשִׁים שֶׁמַּחֲשִׁין אַחֲרֵיהֶן: **בְּפוּמְבְּדִיתָא.** וְהוּא רֹאשׁ יְשִׁיבָה בָּהּ: **מְטַלְּלִי.** עוֹשִׂין צֵל בִּכְנֵסִיָּתָן: **דְּלִי זַנְעָא.** גֶּבֶה רוּחַ סְעָרָה: **אַתּ דְּיָדֵיהּ.** אַתָּה אוֹהֲבוֹ שֶׁל רַבָּה: **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִּי כו'.** מְשׁוּם דְּאִיירִי בְּרִישָׁא דְּאִדְּתָא בִּבְעָלֵי בְּשָׂר נָקט לָהּ: **כַּבְרִין דְּנִיד.** אֲגוּדּוֹת שֶׁל נְרָךְ וְהוּא עָשׁוּי כְּשִׁיבּוֹלִין: **לְמֵרֵי דִּיכּ.** לִבְעָלָיו שֶׁל רוּחַ זוּ: **אֲנַפָּקָא.** כְּלִי מְחֻזָּק רְבִיעִית: **מַעֲשֶׂה לְתוּרִי.** וְכִי דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָבִיא מַעֲשֶׂה עַל דִּבְרֵי לְסוּתוֹרְתּוֹ דְּקָתָנֵי בְּרִישָׁא הַכֹּל בְּמִנְהַג הַמְּדִינָה וְהָכָא מַעֲשֶׂה אֲפִילּוּ אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כְּסִעוּדַת שְׁלֹמֹה כו': **ריבה**

1 חֲכִים יְתֵקְרֵי וְרַבִּי לֹא יְתֵקְרֵי וְאָמוּ דְּרַבִּי עַל יָדוֹ
2 תְּהֵא רַבִּי וְרֹ' נָתָן סוֹף מִשְׁנָה רַב אַשִׁי וְרָבִינָא סוֹף
3 הוֹרָאָה וְסֵימָנָךְ עַד אָבוֹא אֶל מְקֻדָּשַׁי אֵל אָבִינָה
4 לְאַחֲרִיתָם אָמַר רַב כַּהֲנָא אִישְׁתַּעֵי לִי רַב חָמָא בַּר
5 בַּרְתֵּיהּ דְּחָמָא רַבָּה בַּר נַחְמָנִי אַגַּב שְׁמָדָא נָח נַפְשֵׁיהּ
6 אָכְלוּ בֵּיהּ קוֹרְצָא בֵּי מַלְכָּא אָמְרוּ אֵיפָא חַד גַּבְרָא
7 בִּיהוּדָאֵי דְּקָא מְבַטֵּל תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי מִישָׂרָאֵל
8 יָרְקָא בְּקֵינְיָטָא וְיָרְקָא בְּסִתְוָא מִפַּרְנָא דְּמַלְכָּא שָׁדְרוּ
9 פְּרִיסְתָּקָא דְּמַלְכָּא בְּתָרֵיהּ וְלָא אַשְׁכְּחֵיהּ עָרָק וְאָזַל
10 מְפוּמְבְּדִיתָא לְאַרְקָא מָאתָן לְאוּגְמָא וּמֵאוּגְמָא לְשִׁחְין
11 וּמִשְׁחִין לְצָרְפָא וּמִצָּרְפָא לְעֵינָא דְּמֵיִם וּמֵעֵינָא דְּמַיִם
12 לְפוּמְבְּדִיתָא בְּפוּמְבְּדִיתָא אַשְׁכְּחֵיהּ אֵיקְלַע פְּרִיסְתָּקָא
13 דְּמַלְכָּא לְהַהוּא אוּשְׁפִּיזָא דְּרַבָּה קְרֵיבוּ תַּבָּא קַמֵּיהּ
14 וְאִשְׁקוּהוּ תְּרֵי כָּסֵי וְדַלְיוֹהִי לְתִקָּא מִשְׁקֵיהּ הָדָר
15 פַּרְצוּפֵיהּ לַאֲחוֹרֵיהּ אָמְרוּ לֵיהּ מַאי נֶעֱבִיד לֵיהּ נֵגְרָא
16 דְּמַלְכָּא הוּא אָמַר לְהוּ קְרֵיבוּ תַּבָּא לְקַמֵּיהּ וְאִשְׁקוּהוּ
17 חַד כָּסָא וְדַלְיוֹהִי לְתִקָּא מִשְׁקֵיהּ וְלִתַּסֵּי עָבְדוּ לֵיהּ
18 רַבִּי וְאִתַּסֵּי אָמַר מֵידַע יָדְעָנָא דְּנַגְּרָא הָכָא בְּעֵינָא
19 הָכָא הוּא בְּחֵישׁ אַבְּתְרֵיהּ וְאַשְׁכְּחֵיהּ אָמַר אָזְלִינָא
20 מָרָא אִי מִקְטַל קְטֵלוּ לְהַהוּא גַּבְרָא לָא מַגְלֵינָא וְאִי גָּנְדִי מְגַנְּדִין לֵיהּ מְגַלֵּינָא אַתְיוּהוּ לְקַמֵּיהּ
21 עַיְּילֵיהּ לְאַדְּוָנֵיהּ וְטָרְקֵיהּ לְבָבָא בְּאַפֵּיהּ בָּעָא רַחֲמֵי פָּרַק אֲשִׁיתָא עָרָק וְאָזִיל לְאַוְגְמָא הֲוָה
22 יָתִיב אַגִּירְדָּא דְּדָקוּלָא וְקָא גָּרִים קָא מִיפַּלְגֵי בְּמִתִיבְתָּא דְּרָקְעָא אִם בְּהֶרֶת קוֹדֶמֶת לְשֵׂעָר
23 לָבָן טָמֵא וְאִם שֵׂעָר לָבָן קוֹדֵם לְבֶהֶרֶת טָהוֹר קָפֵץ הַקב"ה אוֹמֵר טָהוֹר וְכוּלְּהוּ מְתִיבְתָּא
24 דְּרָקְעָא אָמְרֵי טָמֵא וְאָמְרֵי מַאן נוֹכַח נוֹכַח רַבָּה בַּר נַחְמָנִי דְּאָמַר רַבָּה בַּר נַחְמָנִי אֲנִי יָחִיד
25 בְּנֶגְעִים אֲנִי יָחִיד בְּאָהֳלוֹת שֶׁדְּרוֹ שְׁלִיחָא בַּתְרֵיהּ לֹא הֲוָה מָצֵי מַלֵּאךְ הַמָּוֶת לְמִקְרַב לֵיהּ
26 מִדְּלָא הֲוָה קָא פָּסֵק פּוּפֵיהּ מִגְּרֵסֵיהּ אַדְּהֵכִי נָשַׁב זִיקָא וְאָוִישׁ בֵּינֵי קָנֵי סָבַר גּוּנְדָּא דְּפָרְשֵׁי
27 הוּא אָמַר תֵּינַח נְפָשׁוֹת דְּהַהוּא גַּבְרָא וְלֹא יִמְּצֵר בִּידָא דְּמַלְכוּתָא כִּי הֲוָה קָא נָיְחָא נְפָשֵׁיהּ
28 אָמַר טָהוֹר טָהוֹר יָצְאַת בַּת קוֹל וְאָמְרָה אַשְׁרֶיךָ רַבָּה בַּר נַחְמָנִי שֶׁגִּופְּךָ טָהוֹר וְיָצְאתָה
29 נִשְׁמָתְךָ בְּטָהוֹר נָפַל פִּתְקָא מֵרָקִיעָא בְּפוּמְבְּדִיתָא רַבָּה בַּר נַחְמָנִי נִתְבַּקֵּשׁ בִּישִׁיבָה שֶׁל
30 מַעְלָה נָפְקוּ אַבָּיֵי וְרָבָא וְכוּלְּהוּ רַבָּנָן לְאִיעַסּוּקֵי בֵּיהּ לֹא הֲווּ יַדְעֵי דּוּכְתֵּיהּ אָזְלוּ לְאַוְגְמָא חָזוּ
31 צִפְּרֵי דְּמִטַּלְלֵי וְקֵיְמֵי אָמְרֵי שְׁמַע מִינַּהּ חָתָם הוּא סַפְדוּהוּ תִּלְתָא יוֹמֵי וְתִלְתָא לֵילְוָתָא נָפַל
32 פִּתְקָא כָּל הַפּוֹרֵשׁ יְהֵא בְּנִידּוּי סַפְדוּהוּ שְׁבָעָה יוֹמֵי נָפַל פִּתְקָא לְכוּ לְבֵיתְכֶם לְשָׁלוֹם הַהוּא
33 יוֹמָא דְּנָח נַפְשֵׁיהּ דַּיְלֵיהּ וְעָיְלָא וְדָרֵי לְהַהוּא מַיָּיא כִּי רָכִיב גַּמְלָא מֵהָאי גִּיסָא הָנֵהַר פַּפָּא
34 וְשָׁדְרֵיהּ בְּקִרְ נַפְשֵׁיהּ אָמַר מַאי הָאי אָמְרֵי לֵיהּ נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבָּה בַּר נַחְמָנִי לָמָּנָיו אָמַר לָמָּנָיו
35 שֶׁל עוֹלָם כּוּלֵי עָלְמָא דַּיְדֵיהּ הוּא וְרַבָּה בַּר נַחְמָנִי דַּיְדֵיהּ אַתּ דְּרַבָּה דַּיְדֵיהּ אֲמַאי קָא
36 מַחְרְבָת לֵיהּ לְעָלְמָא נָח וַעֲנָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא בָּעָל בָּשָׂר הָוֶה יוֹמָא חַד הֲוָה חֲמִימָא
37 לֵיהּ הֲוָה סָלִיק וְיָתִיב אַשִׁינָא דְּטוּרָא אָמַר לָהּ לְבָרְתֵּיהּ בִּתִּי הָנִיסִי עָלַי בְּמִנְיָפָא וַאֲנִי אֶתֵּן
38 לִיךְ בְּפָרַע דְּנָרֵיךְ אַדְּהֵכִי נָשְׁבָא זִיקָא אָמַר בַּמָּה בְּפָרַע דְּנָרֵיךְ לְמֵרֵי דִּיכּ: הַכֹּל בְּמִנְהַג הַמְּדִינָה
39 וְכוּ': הַכֹּל לְאֲתוּיֵי מַאי לְאֲתוּיֵי בְּאַתְרָא דְּנָהֲגִי מִכְּרַךְ רִיפְתָּא וּמִשְׁתֵּה אֲנַפְקָא דְּאִי אָמַר לְהוּ קַדִּימוּ וְאִיתֵּי לְכוּ אָמְרוּ לוֹ לֹא כָּל
40 כְּמִינָּךְ: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן מַתְיָא שֶׁאָמַר לִבְנוֹ צֵא וּשְׁכוֹר וְכוּ': מַעֲשֶׂה לְסִתּוֹר חִסִּוּרֵי מְחִסְרָא וְהָכֵי קָתָנֵי וְאִם פָּסַק לָהֶן מְזוֹנוֹת

ריבה

(לעיל) **וְאִיתַּסֵּי.** וְהָא דְּחַזְנֵהוּ לְעֵינֵיהּ דַּהֲוֹו מְתָרְכֵן לְפֵי שֶׁעֲדַיִן הָיָה נִיבֵּר אִי נַמִּי לְאַחַר זְמַן סֵיפֵר לוֹ כָּךְ:

אוֹקְמִינְהוּ לְפָנֵי הַהֵיבָה. שֶׁלְּשָׁתָן כְּדַרְדִּישׁ בְּמִדְרָשׁ דִּבְתַעֲנִית צִבּוּר יוֹרְדִין לִפְנֵי הַתֵּיבָה שְׁלֹשָׁה כְּדִרְתִיב (שמות יז) וּמֹשֶׁה כְּבֵדִים וְאַהֲרֹן וְחוּר וְגוֹ':

אַחֲתִינְהוּ לְרַבִּי חִיָּיא וּבָנָיו. וְאע"ג דְּתָנֵי בְּמַגִּילָּה (דף כד: ושם ד"ה כשאתה) אֵין מוֹרִידִין לְפְנֵי הַתֵּיבָה לֹא מְאַנְשֵׁי חִיפָּא וְלֹא מְאַנְשֵׁי בֵּית שְׁאָן שֶׁקּוֹרִין לְאַלְפַיִן עֵינַיִן וּלְעֵינַיִן אַלְפַיִן וְר' חִיָּיא לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר וְחַבְיתִי כִּדְאָמַר הָתָם ה"מ הֵיכָא דְּאָפְשַׁר בְּאַחַר הָכָא לֹא הָוָה אָפְשַׁר בְּאַחַר: **רַבִּי** שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא בָּעֵל בָּשָׂר הָיָה. מְשׁוּם ר' אֶלְעָזָר בַּר' שִׁמְעוֹן דַּהֲוָה בָּעֵל בָּשָׂר נָקט נַמֵּי הַאי עוּבְדָּא וּמַה שֶּׁהַמְתִּין עַד כָּאן לְפִי שֶׁכָּל דָּבָר דְּבוּק לַחֲבֵירוֹ עַד כָּאן:

דְּאִי אָמַר לְהוּ קַדִּימוּ וְאֵיתֵּי לְכוּ אָמְרוּ לֵיהּ לֹא. פֵּ' אִי אָמַר קַדִּימוּ לְהַשְׁכִּים מַעֲלוֹת הַשַּׁחַר דְּאֵיתֵּי לְכוּ רִיפְתָּא וַאֲנַפְקָא וְלֹא תִתְבַּטְּלוּ מִמְּלַאכְתְּכֶם אָמְרֵי לֵיהּ לֹא אֶלָּא בְּהֶנֵּי הַחֲמָה נֵאכֹל וְאח"כ נַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי דְּאִי אָמְרֵי לְהוּ קַדִּימוּ וְאֵתֵּי בְּתַרְיְיכוּ אָמְרֵי לֵיהּ לֹא וְה"פ פּוֹעֲלִין הָיָה לָהֶם לֶאֱכוֹל רִיפְתָּא אוֹ אֲנַפְקָא בְּבֵיתוֹ שֶׁל בְּעה"ב קוֹדֵם שֶׁיַּעֲשֶׂה מְלַאכְתּוֹ וְאִם אָמַר לָהֶם אַל תִּתְבַּטְּלוּ אֶלָּא לְכוּ עַתָּה בְּשִׂדֶה כָּל זְמַן שֶׁאֵין הַמַּאֲכָל מְזוּמָּן וְשָׁם אֲכִיבָא לָכֶם רִיפְתָּא וַאֲנַפְקָא אָמְרֵי לֵיהּ לֹא אֶלָּא עַתָּה נֵאכֹל בְּבַיִת וְכֵן לְגִירְסָא רִאשׁוֹנָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ כֵּן:

נראין כאוכלין ושותין. ובסדר אליהו רבה קחני לא כאותו שאומר נראין כאוכלין ושותין אלא אוכלין ושותין ומשם מפני כבודו של אברהם ופליגא אדהכא: **חייה** להקב"ה דקאי אבבא. והיינו דכתיב (בראשית יח) אל נא תעבור מעל עבדך הכא משמע שהשכינה היה רוצה להסתלק מעל אברהם ובמפני (שבת דף קכז.) משמע שלפי שרצה אברהם לילך להקראת אורחים ולהכניסם אמר להקב"ה להמתין עד שיכניס אותן דדרשינן מיניה גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני השכינה וקאמר נמי התם בא וראה שלא במדת הקב"ה במדת בשר ודם שבשר ודם אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקב"ה כתיב אל נא תעבור: **ההוא** דאתא לשזובי׳ ללוט. ותימה דאמרינן בבראשית רבה (פרשה נ) דאין מלאך אחד עושה שתי שליחות ויש לומר דכאן לא עשה מיכאל בשליחות אחת כי אם מעשה אחד שבישר את שרה ושכשלקח משם לסדום או ההוא שליחות אחרת ובמקום אחד אין עושה ב' שליחות ובב"ר (שם) יש שרפאל בא להציל את לוט ורפואת אברהם אינה נזכרת ואפילו בא כמו כן לרפואת אברהם חשיב הכל שליחות אחת דרפואה והצלה ענין אחד הוא הקשה הר"ר אלחנן הא משמע לישנא דקרא ששינויים הצילוהו כדכתיב (בראשית יט) ויחזיקו האנשים בידו וכתיב ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ לעיר וכתיב בתריה שאמר ליה מלאך שבא להפוך את סדום כי לא אוכל לעשות דבר עד באך שמה ויש לומר ששניהם הוצאוהו חוץ לעיר ומיכאל הלך עמו עד צוערו וגבריאל היה מצוה אותו למהר:

למה ריבה להן. יותר על המנהג דכיון דלא צריך לאתנויי ואתני. מזוני יתירי קאמר: **חלילו.** הקמנה והסולת: **לעצמן** של **מתחים.** חלות עשויות לכסות פני הקדרות לשאוב וזהמת התבשיל: **חלילו.** הבקר והצאן המנוין בזה הפסוק: **לצידן.** קדירה אינו אלא למין מאכל ששמו ציקי קדירה אשרו"ד בלע"ז: **ברדגולין.** תרנגולין: **שאובסין** אותן **בעל כרחן.** תוחבין להם מאכל בפיהם בחזקה: **תור.** שור: **בדילא אניש.** שלא עשה מלאכה: **בדילא אניא.** בגידול אפרוחין: **וזנח.** תרנגולת: **פטניתא.** המפטמת בבית לשון אחר בטניתא בעלת ברס: **דמשתבחא בי עצורי.** בין הגפיתות ואובלת התרנגולים: **דילא** שמנה: **מצי פסיא קניא.** שאינה יכולה לפסוע קנה מרוב שמנה: **קמא דמצא.** ראשון שמוצא לאכול שנגמר בישולו: **לשונות בחרדל.** מערב מלכים ושרים הוא: **מאת ה'.** בגון שלום הגיע בעצמו: **יוקר נא מעט מים.** על ידי שלית: **זכו לעשל.** שלש מתנות שניתנו להם במדבר על ידי משה ואהרן: **זכו לעמוד ענן.** עומד עליהם תמיד בדכתיב (במדבר יד) ועננך עומד עליהם: **לבאר** של מרים. היינו נמי דכתיב בשור ובעמוד ענן פליגי: **וחבאו רגליהם בשור ובעמוד ענן.** שלא יבחינו ע"ז בתוך ביתו שהערבים רגילין להשתחוות לאבק רגליהן והן נדמו לו בערבים: **בבר יצא ממנו ישמעאל.** ממך יצא הרגיל לעשות כן: **חמה חמה מעיניהקיה.** להזהיר חמה בכח שלא יהו עוברי דרכים מצוים: **תפן אמרי.** בארץ ישראל: **ביון יחוא.** הקדוש ברוך הוא: **דקא אסר.** אברהם את מילתו ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם ביה: **היינו.** דמשעקרא כתיב נצבים עליו ולבסוף כתיב ויעץ לקראתם: **דייקא נמי.** דהך הוא דאזיל להכך סדום:

ריבה להן ומעשה נמי בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלים לחלך ופסק להן מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להן כפעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא מדשלמה והכתיב ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סולת ושישים כור קמח עשרה בקר בריאים ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל ופצי ויחמור וברבורים אבוסים ואמר גוזרין בן אסטיון משמיה דרב חלו מאי טעמא זו סבורה שמא טבחים הן ר' יצחק אלף נשים היו לשלמה כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך מאי טעמא זו סבורה שמא אצלי סועד היום ואילו גבי אברהם כתיב ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ואמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך שנים וטוב שלשה תהם תלתא תורי לתלתא גברי הכא לכל ישראל יהודה שנאמר יהודה וישראל רבים כחול אשר על (שפת) הים מאי ברבורים אבוסים אמר רב שאובסים אותן בעל כרחן ריבה להן יותר על המנהג דכיון דלא צריך לאתנויי ואתני. מזוני יתירי קאמר: **חלילו.** הקמנה והסולת: **לעצמן** של **מתחים.** חלות עשויות לכסות פני הקדרות לשאוב וזהמת התבשיל: **חלילו.** הבקר והצאן המנוין בזה הפסוק: **לצידן.** קדירה אינו אלא למין מאכל ששמו ציקי קדירה אשרו"ד בלע"ז: **ברדגולין.** תרנגולין: **שאובסין** אותן **בעל כרחן.** תוחבין להם מאכל בפיהם בחזקה: **תור.** שור: **בדילא אניש.** שלא עשה מלאכה: **בדילא אניא.** בגידול אפרוחין: **וזנח.** תרנגולת: **פטניתא.** המפטמת בבית לשון אחר בטניתא בעלת ברס: **דמשתבחא בי עצורי.** בין הגפיתות ואובלת התרנגולים: **דילא** שמנה: **מצי פסיא קניא.** שאינה יכולה לפסוע קנה מרוב שמנה: **קמא דמצא.** ראשון שמוצא לאכול שנגמר בישולו: **לשונות בחרדל.** מערב מלכים ושרים הוא: **מאת ה'.** בגון שלום הגיע בעצמו: **יוקר נא מעט מים.** על ידי שלית: **זכו לעשל.** שלש מתנות שניתנו להם במדבר על ידי משה ואהרן: **זכו לעמוד ענן.** עומד עליהם תמיד בדכתיב (במדבר יד) ועננך עומד עליהם: **לבאר** של מרים. היינו נמי דכתיב בשור ובעמוד ענן פליגי: **וחבאו רגליהם בשור ובעמוד ענן.** שלא יבחינו ע"ז בתוך ביתו שהערבים רגילין להשתחוות לאבק רגליהן והן נדמו לו בערבים: **בבר יצא ממנו ישמעאל.** ממך יצא הרגיל לעשות כן: **חמה חמה מעיניהקיה.** להזהיר חמה בכח שלא יהו עוברי דרכים מצוים: **תפן אמרי.** בארץ ישראל: **ביון יחוא.** הקדוש ברוך הוא: **דקא אסר.** אברהם את מילתו ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם ביה: **היינו.** דמשעקרא כתיב נצבים עליו ולבסוף כתיב ויעץ לקראתם: **דייקא נמי.** דהך הוא דאזיל להכך סדום:

קנטרי

ויפצר

קְנַסֵּי. מִשְׁכָּל גָּדוֹל שֶׁקּוֹרִין צנטנ"ר מֵאָה מָנֶה: **עוֹבֵי לְסוֹחֵר**. מִלְמֵד שֶׁבְּכָל מָקוֹם הָיָה מִתְקַבֵּל בְּשָׂכָל וְאִיכָּא דּוּכְתָּא דְּקָרֵי לְקַנְטִיר תִּיקְלָא: **סוֹלָת**. עֲדִיף מִקְמָח: **מִבָּאן שֶׁהָאִשָּׁה עֵינֶיהָ צָרָה בְּאוֹתָיו**. הֵיא אָמְרָה קֶמַח וְהוּא סוֹלֶת: **פִּרְקָה עָדָיו**. חֲזַר לְהִזּוֹת לָהּ אוֹרַח כְּפָשִׁיט: **בְּנֵי לְחַבְּבָהּ עַל בַּעְלָהּ**. לְהוֹדִיעָהּ שֶׁהִיא צְנוּעָה מִשֹּׁאָר חֲבֵרוֹתֶיהָ שֶׁאֵינָהּ נִרְאֵית וְצָרִיךְ לְיַשְׁאֵל אַחֲרֶיהָ: **עַל אִי שַׁבְּאֵלְיָו** (נְקוּד). אִי שְׁלוֹ נְקוּד וְהַלָּמ"ד אֵינָהּ נְקוּדָה: **לִימְדָה תּוֹרָה**. וּכְבוֹ. וְהֵיינוּ נְקוּדָת אִי דְּלֹא הָיוּ צְרִיכִין לִישְׁאֵל דְּיוּדְעִין הָיוּ שֶׁהִיא בְּאֹהֶל דִּכְל נְקוּדָה עוֹקֶרֶת הַתֵּיבָה שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא לְדָרְשָׁה וּדְרוּשׁ מִינָּהּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ: **בְּאַכְסַנְיָא**. אִשְׁת אוֹרְשִׁפְּיָא: **עַל יְדֵי בַּעְלָהּ**. לֹא שֶׁיִּשְׁאַל לָהּ לְשָׁלוֹם אֶלָּא לְבַעְלָהּ יִשְׁאַל מַה שְׁלוֹם הַגְּבִרְת: **קְמִטְיָן**. פּוּרְצַנ"ש: **הֵיא אָמְרָה** וְאוֹתוֹ זָקֵן. אָמַר לוֹ הקב"ה שֶׁהִיא אָמְרָה וְאַנִי זְקַנְתִּי: **אִכּוּפֵי**. יָלַד מִן הַשּׁוּק וְלֹא נוֹדַע שֶׁל מִי הֵן: **הַמּוֹצְאוֹ** אוֹסְפוֹ אֶל הַבַּיִת. **בָּנָא רַחֲמֵי**. כְּדֵי שֶׁיְּכִירוּ בֵּינוֹ וּבֵין בָּנוֹ: **בָּנָא רַחֲמֵי וְהָוֶה חוֹלְשָׁא**. שֶׁיְּחַלֶּה אָדָם לִפְנֵי מוֹתוֹ וְיִרְצֶה לְבֵיתוֹ: **וְאִתְּפָּה**. וְנִתְרַפֵּא: **חֶלְיֵי אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ**. מִכְּלַל דְּחָלָה עוֹד שְׁלֹא מֵת בּוֹ: **כִּי מוֹרִיא אֶלְבַּרְוֹת**. שֵׁם הַנָּהָר מוֹרִיא עֵץ שֶׁרֹב הַחוֹבֵל מְנַהִיג בּוֹ הַסְּפִינָה לְרַחֲקָהּ מִן הָאֲבָנִים וּמִן הַמְּכוֹשׁוֹלִים וּבְלַע"ז לַרְחִקָהּ מִן הָאֲבָנִים וּמִן הַמְּכוֹשׁוֹלִים וּבְלַע"ז קַנְטִירִינְיֵיר"ל: **וְאָמַר לוֹ בַּעַל חֲבִית**. הֲרֵי שִׁכְרָךְ עָלַי כְּאֶחָד מִפּוֹעֲלַי הָעִיר: **מְשַׁמְּנִין בְּיֵינָהּ**. לֹא בְּפוֹחוֹת וְלֹא בְּיוֹתֵר אֶלָּא בְּמִנְהָג הַמְּדִינָה: **מִתְנִי'** וְאִלּוּ. פּוֹעֲלֵי: **אוֹכְלִין**. מִמַּה שְׁעוֹסְקִין בּוֹ: **נִמְצֵי מְלַאכְתּוֹ**. כְּשֶׁתּוֹלְשִׁין אוֹתוֹ: **עַד שֶׁלֹּא גִּמְּרָה מְלַאכְתָּהּ**. כְּשֶׁתּוֹלְשִׁין אוֹתוֹ: **עַד שֶׁלֹּא גִּמְּרָה מְלַאכְתּוֹ**. לְמַעֲשֶׂה וְאִם בֵּר חֹלֶה הוּא עַד שֶׁלֹּא גִּמְּרָה מְלַאכְתּוֹ לְחֹלֶה וְטִעֲמָא דְּכוּלָּהּ מִתְנִי' מְפֹרָשׁ בְּגְמ' מִקְּרֵאי:

בשעה

לָמָּה נְקוּד עַל אִיּוּ שַׁבְּאֵלְיָו. בִּבְרֵאשִׁית רַבָּה אִי"ו נְקוּד עַל לָמ"ד אִי"ו נְקוּד עַל א"ר שִׁמְעוֹן כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא כְּתִיב רָבָה עַל הַנְּקוּדָה אַתָּה מוֹדֵעַ אֶת הַכְּתִיב וְכָאן שֶׁהַנְּקוּדָה רַבָּה אַתָּה דּוֹרֵשׁ אֶת הַנְּקוּדָה אִיו אַבְרָהָם אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה בְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ לוֹ לְאַבְרָהָם אַיֵּה שָׂרָה כָּךְ אָמְרוּ לְשָׂרָה אַיּוֹ אַבְרָהָם וְהִ"נ דְּוַדַּי אַיּוֹ פִּי' הַבָּא אַבָל לְפ"ה דְּפִירוּשׁ דְּמִשּׁוּם הָכִי נְקוּד דְּעַל הַנָּם שֶׁאָלוּ לוֹ קָשֶׁה דְּהָיָה לוֹ לִנְקֹד עַל אֵיזֶה שָׂרָה דְּהִיא עִיקַּר הַשְּׁאֵלָה שֶׁשָּׁאֲלוּ עָלֶיהָ:

עַל יְדֵי בַּעְלָהּ. הֵיינוּ דְּוַקָא לְשָׁאוֹל אֵיזֶה פְּלוֹנִית אֲבָל לִשְׁאוֹל בִּשְׁלוֹמָהּ אֲפִילוּ ע"י בַּעְלָהּ אָסוּר כִּדְאָמְרִי' בְּפ' עֲשָׂרָה יוּחְסִין (קדושין דף ע: ושם ד"ה אין ע"ש ע"ע קעת"ג) **פֶּתַח** קְטַנִּית תְּנַן. הָא פְּשִׁיטָא דְּר' יוֹחָנָן אָמַר לִבְנוֹ פֵּת וְקִטְנִית וְלֹא פֵּת שֶׁל קְטַנִּית אֶלָּא הָבֵי מִיבָּעְיָא לֵיהּ פֵּת קְטַנִּית תְּנַן וְאַפ"ה מִשְׁמַע שִׁפּוּר פֵּת הַבָּאָה עִם הַקְּטַנִּית וְלֹא מִשְׁמַע פֵּת שֶׁל קְטַנִּית וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּאֵין רְגִילִין לַעֲשׂוֹת פֵּת שֶׁל קְטַנִּית וְנ"מ לְאֶדֶם שֶׁאָמַר לְיִתֵּן לְפוֹעֲלָיו פֵּת קְטַנִּית שֶׁצְּרִיךְ לִיתֵּן לָהֶם פֵּת וְקְטַנִּית אוֹ דִלְמָא פֵּת וְקְטַנִּית תְּנַן אֲבָל אִם אָמַר לוֹ פֵּת קְטַנִּית בִּלְא ו' הַיְינוּ מִשְׁמַע פֵּת שֶׁל קְטַנִּית: **וְאִלּוּ** אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה. מִשּׁוּם דְּאֵיזֶהוּ מְעַכֵּב בְּפוֹעֲלִים שֶׁאוֹכְלִים ע"י שֶׁפִּסְקוּ לָהֶם מְזוֹנוֹת אוֹ ע"י מִנְהַג הַמְּדִינָה לְהַכִּיר נָקט וְאִלּוּ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה בִּלְא פְּסַק וּבִלְא מִנְהָג: **בְּמַחוּבָּר** בְּשׁעַת גְּמַר מְלָאכָה. פִּי' שֶׁאֵין צָרִיכִין עוֹד לְקָרְקַע כְּגוֹן הַקְּצִירָה וְהַבְּצִיר יָצָא הַמְנֻבָּשׁ וְהָעוֹדֵר וּמַפְקִיר לֵיהּ בְּגְמָ' מְהָאִל כְּלִיךְ לֹא תִתֵּן בְּזִמַּן שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לְבַלִּיו שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וּבְתַלְתֹּא קַמֵּי גְּמַר מְלָאכָה הַיְינוּ גְּמַר מְלָאכָה לְמַעֲשֶׂר וּבְגְמָרָא מַפִּיק לֵיהּ מִדְּיוּשׁ:

אֵימָא

וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד א"ר אֶלְעָזָר מִכָּאן שֶׁמְּסָרְבִין לְקַמָּן וְאֵין מְסָרְבִין לְבָרוֹת כְּתִיב וַיִּאְחָזֵם פַּת לֶחֶם וּכְתִיב וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִכָּאן שֶׁצַּדִּיקִים אוֹמְרִים מְעַט וְעוֹשִׂים הַרְבֵּה רְשָׁעִים אוֹמְרִים הַרְבֵּה וַאֲפִילּוּ מְעַט אֵינָם עוֹשִׂים מְגֻלָּן מַעֲפָרוֹן מַעֲיַקְּרָא כְּתִיב אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף וּלְבַסּוֹף כְּתִיב וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עוֹבֵר לְסוֹחֵר אֵילּוּ שֶׁקֶל מְנִיהּ אֶלָּא קַנְטָרֵי דְּאִיכָּא דּוּכְתָּא דְּקָרֵי לֵיהּ לְתִיקְלָא קַנְטִירָא כְּתִיב קֶמַח וּכְתִיב סֹלֶת א"ר יִצְחָק מִכָּאן שֶׁהָאִשָּׁה צָרָה עֵינֶיהָ בָּאוֹרְחִים יוֹתֵר מִן הָאִישׁ כְּתִיב לֹא יָשִׁי נַעֲשֶׂי עוּגוֹת וּכְתִיב וַיִּקַּח חֶמְאָה וְחָלָב וּבֶן הַבָּקָר וְאֵילּוּ לֶחֶם לֹא אֵיתֵי לְקַמַּיְיהוּ אָמַר אֶפְרַיִם מִקְשָׁאָה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר מְשָׁמְיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר אַבְרָהָם אֵבֶינוּ אוֹכֵל חוּלִין בְּטָהֳרָה הָיָה וְשָׂרָה אִמֵּנוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם פִּירְכָה נָדָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאֹהֶל לְהוֹדִיעַ שֶׁשָּׂרָה אִמֵּנוּ צְנוּעָה הָיְתָה אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב וְאִיתֵימָא רַבִּי יִצְחָק יוֹדְעִים הָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁשָּׂרָה אִמֵּנוּ בְּאֹהֶל הָיְתָה אֶלָּא

מַאי בְּאֹהֶל כְּדֵי לְחַבְּבָהּ עַל בַּעְלָהּ רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר כְּדֵי לְשַׂגֵּר לָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה תָּנֵי מְשׁוּם רַבִּי יוֹסֵי לָמָּה נְקוּד עַל אִיּוּ שֶׁבְּאֵלְיָו לִימְּדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁיִּשְׁאַל אָדָם בִּאַכְסַנְיָא שְׁלוֹ וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם אִשָּׁה בִּלְבַד עַל יְדֵי בַּעְלָהּ שָׁאנֵי אַחֲרֵי בְּלוֹתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה אָמַר רַב חִסְדָּא אַחַר שֶׁנִּתְבַּלָּה הַבָּשָׂר וְרַבּוּ הַקְּמָטִין נִתְעַדְּנוּ הַבָּשָׂר וְנִתְפַּשְּׁטוּ הַקְּמָטִין וְחָזַר הַיּוֹפִי לְמִקְּמוֹ כְּתִיב וַאדוֹנִי זָקֵן וְכְתִיב וַאֲנִי זְקַנְתִּי דִּילְא מוֹתִיב הָכָא"ד מִדְּרַאֲמְרָה אִיהִי תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל גָּדוֹל שָׁלוֹם שֶׁאָפַּי' הַקב"ה שִׁינָּה בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתִצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ וְגוֹ' וַאדוֹנִי זָקֵן וְכְתִיב וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם וְגוֹ' וַאֲנִי זָקַנְתִּי וַהֲאָמַר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֲנִיקָה בָּנִים שָׂרָה כַּפָּה בָּנִים הֲנִיקָה שָׂרָה אָמַר רַבִּי לֵוִי אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּגְמַל אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ עָשָׂה סְעוּדָה גְּדוֹלָה הָיוּ כָּל אוּמּוֹת הָעוֹלָם מַרְנְנִים וְאוֹמְרִים רְאִיתֶם זָקֵן וְזִקְנָה שֶׁהֵבִיאוּ אֶסְופִי מִן הַשּׁוּק וְאוֹמְרִים בְּנֵינוּ הוּא וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעוֹשִׂין מִשְׁתֶּה גָּדוֹל לְהַעֲמִיד דְּבָרֵיהֶם מָה עָשָׂה אַבְרָהָם אֵבֵינוּ הָלַךְ וְזִימֵּן כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר וְשָׂרָה אִמֵּנוּ זִימְּנָה אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם וְכָל אַחַת וְאַחַת הֵבִיאָה בְּנָהּ עִמָּהּ וּמִנִּיקָתָהּ לֹא הֵבִיאָה וְנֶעְשָׂה נֵס בְּשָׂרָה אִמֵּנוּ וְנִפְתְּחוּ דַּדֶּיהָ כִּשְׁנֵי מַעְיָנוֹת וְהֵנִיקָה אֶת כּוּלָּן וַעֲדַיִן הָיוּ מְרַנְּנִים וְאוֹמְרִים אִם שָׂרָה חֲבַת תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד אַבְרָהָם בֶּן מֵאָה שָׁנָה יוֹלִיד מִיָּד נֶהְפַּךְ קְלָסְתֵּר פָּנִים שֶׁל יִצְחָק וְנִדְמָה לְאַבְרָהָם פָּתְחוּ כּוּלָּם וְאָמְרוּ אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק עַד אַבְרָהָם לֹא הָיָה זְקֵנָה כְּעֵי לְמִשְׁתֵּעֵי בְּהַדֵי אַבְרָהָם מִשְׁתֵּעֵי בְּהַדֵי יִצְחָק בְּהַדֵי יִצְחָק מִשְׁתֵּעֵי בְּהַדֵי אַבְרָהָם אָתָא אַבְרָהָם בָּעָא רַחֲמֵי וַהֲוָה זְקֵנָה שֶׁנֶּאֱמַר וַאדֹנִי זָקֵן וְכְתִיב וַאֲנִי זָקַנְתִּי וְזָקֵן בָּא בַּיָּמִים עַד יַעֲקֹב לֹא הֲוָה חוּלְשָׁא אָתָא יַעֲקֹב בָּעָא רַחֲמֵי וַהֲוָה חוּלְשָׁא שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חוֹלֶה עַד דַּאֲתָא אֶלִּיפַז לֹא הֲוָה דְּחָלִישׁ וְאִתְּפֵה אָתָא אֶלִּיפַז בָּעָא רַחֲמֵי וְאִתְּפֵה שֶׁנֶּאֱמַר וֶאֱלִיפַז חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ מִכְּלַל דְּחָלָה חֳלֵי אַחֲרִיתִי תָּנוּ רַבָּנָן שִׁלְשָׁה חָלָאין חָלָה אֶלִּיפַז אֶחָד שֶׁדָּחֲפוּ לְגֵי' חִזֵּי בְּשִׁתֵּי יָדָיו וְאֶחָד שֶׁנִּיעֵר הִיבִּין בַּתִּינוֹקוֹת וְאֶחָד שֶׁמֵּת בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וֶאֱלִיפַז חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ: אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא יַתְחִילוּ בַּפְּלָאכָה צֵא וֶאֱמוֹר לָהֶם עַל מְנָת שֶׁאֵין לָכֶם עָלַי אֶלָּא פַּת וְקִטְנִית בּוֹ: אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַב חִסְדָּא פַּת קְטָנִית תְּנַן אוֹ פַּת וְקִטְנִית תְּנַן אָמַר לֵיהּ הָאֱלֹהִים צְרִיכָה וְי"ו כִּי מוֹרִיא דְּלִבְרוֹת: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה: הַכֹּל לְאַתּוּיֵי מַאי לְאַתּוּיֵי הָא דְּתָנֵי הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל וְאָמַר לוֹ בְּאֶחָד וְכִשְׁנַיִם מִבְּנֵי הָעִיר נוֹתֵן לוֹ בְּפָחוֹת שֶׁבְּשִׁכִּירוּת דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מְשַׁמְּנִין בֵּינֵיהֶם: **מִתְנִי'** וְאִלּוּ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה הָעוֹשֶׂה בְּמַחוּבָּר לְקַרְקַע בְּשָׁעַת גְּמַר מְלָאכָה וּבְתַלּוּשׁ מִן הַקַּרְקַע עַד שֶׁלֹּא גִּמְּרָה מְלַאכְתּוֹ וּבְדָבָר שֶׁגִּידּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ וְאִלּוּ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה הָעוֹשֶׂה בְּמַחוּבָּר לַקַּרְקַע

אימא דבר חרמש אבוד דלאו בר חרמש. כגון אילנות לא תיכול ואם תאמר ואמאי לא
ניקח מחרמש והא ליכא שום פירכא ור"ל דלקבי לא ילפינן מחרמש משום דהוו
שני כתובים הבאים באחד דאמאי איצטריך קרא למכתב ב' פעמים
אלא ודאי שני כתובים הבאים באחד ניתנו ואין מלמדין וכי דריש מקמה על
ברחך איצטריך כדם להלכותיו כדקאמרינן בסמוך:

אמר רבא להלכותיו דתניא כו'. תימה דמכל
מקום למה נכתב כדם והוה ליה למכתב ב' פעמים
בשל רעך דהא קמה דכתיב ב' פעמים
דרשינן תרוייהו חד לרבות בעלי קמה וחד
לאדם בתלוש והיינו משום דלא הוה ליה למכתב
בקמת רעך אלא בשל רעך ושמא איצטריך ליה
לשום דרשה:

אלא למ"ד גזל כותי מותר כו'. פי' בקונטרס
דפליגתיה בהגוזל ומאבידו (ב"ק דף קיג.)
וקשיא דהתם אפילו מאן דשרי לא שרי אלא
הפקעת הלואתו אבל גזילה מפש מודו כותי
עלמא דאסור אלא אור"י דפליגתייהו לקמן
בהמקבל (דף קיא: ושם) דאיכא דשרי גזלתו מפש
וא"ת למאן דאמר גזל כותי מותר מאי עביד ליה
לקרא דוחשוב עם קונהו דדרשינן בהגוזל בתרא
(ב"ק דף קיג:) דקדוק עם קונהו שלא יגזלום עליו
ולא יבא עליו בעקיפין ודרש מהתם דגזל הכותי
אסור וליכא למימר דס"ל דקרא איירי בשאדם
תקיפה על עצמם דאם בן היכי קאמר קרא דיבא
ביזבוז איך יצא ביזבוז והלא הכותי לא ניחוש
לצאת ויש לומר דהיכא דאיכא חילול השם
מודה דאסור שהכותי בטח עליו ונותן לו כל
שקרו והוה חילול השם אם היה יוצא בחזקה
קודם היובל:

רעך ולא של הקדש. דס"ד כי היכי דשרי
רחמנא אישור גזל שאוכל משל חבירו
הכי נמי הוה אמינא דשרי בשל הקדש תימה
דתניא בפ' ולד תשחת (מעילה דף יג.) הפועלים
לא יאכלו גרוגרות הקדש וכן פרה לא תאכל
ברשיני הקדש ומפיק לה בגמרא מדכתיב לא
תחסום שור בדישו דישו שלך ולא דישו של
הקדש ואף אפועלים ליקיש ליה דה"נ לענין גמר
מלאכה דמעשר לא גמרינן בפועל אלא מדיש
וא"כ רעך לקמה לי למעוטי הקדש ועוד למאי
איצטריך רעך ג' פעמים חד בברם ושנים בקמה
דחד למעוטי הקדש וחד דריש ליה לקמן (דף
פח:) לשור במחובר ושלישי למאי אתא ולמאן
דדריש לשור במחובר מקרא אחריני גם השני
אייתר ושמא לשום דרשה אצטריך ליה:

שגבך ולא אבילה גפה. אי לאו דכתיב שבעך
הוה ממעטינן מואכלת אבילה גפה
דאבילה גפה לא שמה אבילה ולא הוה דרשינן
ואכלת ולא מוצץ דשתיה בכלל אבילה אבל
השתא דכתיב שבעך ולא אבילה גפה אייתר
ואכלת למדרש מניפה ולא מוצץ:
עד

בְּשָׂעָה שֶׁאִינָהּ נֹאמֶרֶת מְלֶאכְתָּהּ. כְּגוֹן הַמְנַכֵּשׁ בַּבְּצָלִים: מַאֲחַר שֶׁנֹּאמְרָה מְלַאכְתָּהּ, בְּגוֹן נְתָפְרָסוּ
עִגְלֵיהֶן דְּמִנְּתִינְתִין: וּבְדָבָר שֶׁאֵין נִיחוּלוֹ מִן הָאָרֶץ. כְּגוֹן הַחוֹלֵב בְּהֲמוֹתֵיהֶן וְהַמְגַבֵּן: **גמ'** מְנָא
הֲנֵי מִילֵּי. דְּפוֹעֵל אוֹכֵל בְּמִחוּבָּר: **כי תבא ואכלת ענבים.** לְקַמָּן דָּרַשׁ לֵיהּ בְּפוֹעֵל וְסֵיפֵיהּ
דִּקְרָא וְאֶל כֶּלְיֵךְ לֹא תִתֵּן מִשְׁמַע אֶלָּא לְבַעֲלִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת תַּחַן אֶלְמָא בִּשְׁעַת גְּמַר
מְלָאכַת חִיבּוּרָן קַאֵי: **כי תבא בקמת רעך.** וגו'
וְחָרְמַשׁ לֹא תָנִיף אֶלְמָא בִּשְׁעַת חָרְמַשׁ קַאֵי:
אריא קָמָה קָמָה. וְהַמִּקְשֶׁה אוֹמֵר גְּזִירָה שָׁוָה זוּ
אֶלָּא בְּחַיֶּיבֶת בַּחֲלָה כְּגוֹן קָמַת מִין דָּגָן אֲבָל
בְּקָמַת קִטְנִית לֹא: **מַהוּ חָרְמַשׁ בְּקָמָה.** הוֹאִיל
עוֹמֵר הַחָבֵר בְּפַסַּח שֶׁהוּא בָּא מִן הַשְּׂעוֹרִין
שֶׁחַיָּיבִין בַּחֲלָה: **צד מזבח.** יֵין לְנַסָּכִים וְסוֹלֶת
לַמִּנְחוֹת: **ואתי נמי יין.** בְּהַאי דַּיְקָא דְּצַד צַד
מִזְבֵּחַ הוּא שֶׁמִּן לַמִּנְחוֹת אֲבָל שְׂאָר מִינֵי אֲכִילוֹת
חוֹרְעִים לֹא: **ויין בכמה הצד אתי.** בְּתַמְיָה וְכִי
מִדְּרָשָׁא בְּעֵי לְמִילְפֵיהּ הָא בִּכְלָל בְּרָם הוּא:
בשעת חרמש. שֶׁהוּא גְּמַר מְלָאכָה: **מאל בלוך.**
דְּמַשְׁמַע לֵהּ לְעִיל וּלְקַמָּן קְדָרִים לֵהּ הָבֵי: **תינח**
דבר חרמש הוא. כְּגוֹן קְטִנִּית: **הלאו בר חרמש.**
כְּגוֹן הַמּוֹסֵק בְּזֵיתִים וְהַגּוֹדֵר בְּתַמָּרִים: **בעלי קמה.**
הָעוֹמְדִים בְּקוֹמָה בָּאָרֶץ וְהַכֹּל בִּכְלָל: **והא אמרית**
קמה דמיחייבא בחלה הוא. כְּלוֹמַר וְהָא כִּבְר
אוֹתְבִינְהוּ דְּאֵיכָא לְמֵילַף בַּת ג"ש דִּבְקָמָה בַּת חַלָּה
קַאֵי: **הני מילי.** דְּאֵיכָא לְמֵילַף מִדְּכָתוּב בְּרָכָה:
משקמי דדרשינן חרמש. לְרַבּוֹת קְטָנִית: **השתא.**
דְּדָרְשִׁינַן חָרְמַשׁ לֵיתָא לג"ש וְאֵיתְרַבֵּי קָמָה
לְרַבּוֹת כָּל בַּעֲלֵי קָמָה: **ברם רעך.** וְאֵל כֶּלְיֵךְ לֹא
תִתֵּן אֲבָל בְּרָם בְּנִכְרֵי תִּתֵּן: **תניתא כוותיה.** פְּלוּגְתָּא
בְּהַגּוֹזֵל וּמַאֲבִידוֹ (ב"ק דף קיג:): **ולא של הקדש.**
אִסּוּר לְאָכְלוֹ: **ולא מוצץ.** הַיַּיִן וְזוֹרֵק הַחַרְצַנִּים:
ולא ענבים וכבר אחר. לְטִבּוּל עֲנָבִים בְּמֻלָּח
לְמִתֶּקֶן לְשֵׁאוֹבֵל הַרְבֵּה: **בנפשך.** בְּאִילּוּ הֵן שֶׁלְּךָ:
מה בנפשך אוכל ופטור מן המעשר. דְּהָא לֹא
גְּנַבְתָּה מְלֹא תַכְאִיבֶנּוּ לְמַעֲשֵׂר דִּתְנַן (מעשרות פ"א מ"ז)
יֵין מְשַׁעֲרִין לְבוֹר: **אף פועל אוכל ופטור.** וְלֹא
אַמְרִינַן הוֹאִיל דְּבַאֲגִירֵיהּ אָכִיל עַל כָּרְחוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבַּיִת הָוֶה לֵיהּ כְּמַקַּח וּמִמְכָּר קוֹבֵעַת לְמַעֲשֵׂר אַף
דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ כֵּיוָן דְּזַבְנֵיהּ אַחֲשְׁבִיהּ:
אין הפעבל מתחייב. אֲפִילּוּ מִירְחוֹ בִּכְרֵי בְּשָׂדֶה
פני

בְּשָׂעָה שֶׁאֵין גְּמַר מְלָאכָה וּבְתָלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע מֵאַחַר
שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ וּבְדָבָר שֶׁאֵין נִיחוּלוֹ מִן הָאָרֶץ:
גמ' מְנָא הֲנֵי מִילֵּי דִּכְתִיב כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ
וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים בְּרָם כָּל מִילֵּי מְנָא לָן גְּמִירִי מִכְּרָם
מַה כֶּרֶם מְיוּחָד דָּבָר שֶׁגִּידּוּלֵי קַרְקַע וּבְשָׁעַת גְּמַר
מְלָאכָה פּוֹעֵל אוֹכֵל בּוֹ אַף כָּל דָּבָר שֶׁגִּידּוּלֵי קַרְקַע
בְּשָׁעַת גְּמַר מְלָאכָה פּוֹעֵל אוֹכֵל בּוֹ מַה לְּכֶרֶם שֶׁכֵּן
חַיָּיב בְּעוֹלְלוֹת גַּמְרִינַן מִקָּמָה קָמָה גּוּפָהּ מְנָא לָן
דִּכְתִיב כִּי תָבֹא בְּקָמַת רֵעֶךָ וְקָטַפְתָּ מְלִילוֹת בְּיָדֶךָ
מַה לְּקָמָה שֶׁכֵּן חַיֶּיבֶת בְּחַלָּה וּמִמַּאי דְּהַאי קָמָה
קָמָה דְּמִתְחַיֶּיבֶת בְּחַלָּה הִיא דִּלְמָא כָּל קָמָה קָאָמַר
רַחֲמָנָא אַתְיָא קָמָה קָמָה כְּתִיב הָכָא כִּי תָבֹא בְּקָמַת
רֵעֶךָ וּכְתִיב הָתָם מַהֲמֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה מַה הָתָם
קָמָה דְּמִיחַיֶּיבָא בְּחַלָּה אַף הָכָא נַמִּי קָמָה דְּמִיחַיֶּיבָא
בְּחַלָּה אֵיכָא לְמִפְרַךְ מַה לְּקָמָה שֶׁכֵּן חַיֶּיבֶת בְּחַלָּה
בְּרָם יוֹכִיחַ מַה לְּבֶרֶם שֶׁכֵּן חַיָּיב בְּעוֹלְלוֹת קָמָה
תּוֹכִיחַ וְחָזַר הַדִּין לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה הַצֵּד הַשָּׁוֶה
שֶׁבָּהֶן שֶׁכֵּן דָּבָר שֶׁגִּידּוּלֵי קַרְקַע וּבְשָׁעַת גְּמַר מְלָאכָה
פּוֹעֵל אוֹכֵל בּוֹ אַף כָּל דָּבָר שֶׁגִּידּוּלֵי קַרְקַע בְּשָׁעַת
גְּמַר מְלָאכָה פּוֹעֵל אוֹכֵל בּוֹ מַה לְּהַצֵּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן
שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד מְזִבֵּחַ וְאָתְא נַמִּי זַיִת דְּאִית בֵּיהּ צַד
מִזְבֵּחַ וְיֵין בְּמַה הַצֵּד אֲתֵי הוּא גּוּפֵיהּ בְּרֶם אֵיקְרֵי
דִּכְתִיב וְיַעֲבֹר מִנְּגִישׁ וְעַד קָמָה וְעַד בֶּרֶם זַיִת אָמַר
רַב פָּפָּא בֶּרֶם זַיִת אִקְרֵי בֶּרֶם סְתָמָא לֹא אִקְרֵי מִכְּלוּם
מְקוֹם קַלְשָׁיָא אֶלָּא אָמַר שְׁמוּאֵל אָמַר קְרָא וְחָרְמַשׁ
לְרִבּוֹת כָּל בַּעֲלֵי חֲרָמַשׁ וְהַאי חֲרָמַשׁ מֵיכְעֵי לֵיהּ
בְּשָׁעַת חֲרָמַשׁ אָכוֹל שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת חֲרָמַשׁ לֹא תֵּיכוֹל
הַהוּא מוֹאֵל כְּלָיֵךְ לֹא תִתֵּן נַפְקָא תֵּינָח דְּבַר חֲרָמַשׁ
דִּלְאו בַּר חֲרָמַשׁ מְנָא לָן אֶלָּא אָמַר ר' יִצְחָק אָמַר קְרָא קָמָה לְרִבּוֹת כָּל בַּעֲלֵי קָמָה וְהָא
אְמְרַת קָמָה קָמָה דְּמִיחַיֶּיבָא בְּחַלָּה הֲנֵי מִילֵּי מִשְּׁהָא דְּאָתֵי חֲרָמַשׁ
אִיתְרַבֵּי לֵיהּ כָּל דְּבַר חֲרָמַשׁ וְאַף עַל גַּב דְּלָא מִיחַיֶּיב בְּחַלָּה קָמָה לִי לְרַבּוֹת כָּל
בַּעֲלֵי קָמָה וְהַשְׁתָּא דְּנַפְקָא לָן מֵחֲרָמַשׁ וּמִקָּמָה כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ קָמָה לִי אָמַר רָבָא
לְהִלְכְתָא כִּדְרַבִּי יוֹחָנָן כִּי תָבֹא נָאֵמַר כָּאן בִּיאָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן לֹא תָבֹא עָלָיו הַשְׁתָּא מַה לְּהַלָּן
בְּפוֹעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר אַף כָּאן בְּפוֹעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְלֹא בְּכֶרֶם כּוּתִי הָנְיָא
לְמ"ד גֵּזֶל כּוּתִי אָסוּר הֵיינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמִישְׁרֵי פּוֹעֵל אֲבָל לְמ"ד גֵּזֶל כּוּתִי מוּתָּר
הַשְׁתָּא גְּזֵילָה מוּתָּר פּוֹעֵל מֵיבָעְיָא מוֹקִים לָהּ בִּכְרֶם רֵעֶךָ וְלֹא שֶׁל הֶקְדֵּשׁ וְאָכַלְתָּ וְלֹא
מוֹצֵץ עֲנָבִים וְלֹא עֲנָבִים וְדָבָר אַחֵר בְּנַפְשְׁךָ בְּנַפְשׁ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת כְּךָ נַפְשׁוֹ שֶׁל פּוֹעֵל מַה
נַּפְשְׁךָ אוֹכֵל וּפָטוּר אַף נַפְשׁוֹ שֶׁל פּוֹעֵל אוֹכֵל וּפָטוּר שְׁכָרְךָ וְלֹא אֲבִילָה גַּפָּהּ וְאֵל כֶּלְיֵךְ לֹא תִתֵּן בִּשְׂעָה שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לְכֶלְיוֹ שֶׁל
בַּעַל הַבַּיִת אַתָּה אוֹכֵל וּבִשְׂעָה שֶׁאֵי אַתָּה נוֹתֵן לְכֶלְיוֹ שֶׁל בעה"ב אִי אַתָּה אוֹכֵל אָמַר רַבִּי יַנַּאי אֵין הַמַּבָּל מִתְחַיֵּיב בִּמְעֻשָּׂר
עד

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הֲלָכָה א' מַתְנִי' – אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר, בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. כָּל מָקוֹם שֶׁאֵין מַכְנִיסִין בּוֹ חָמֵץ אֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה. וְלָמָּה אָמְרוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת בַּמַּרְתֵּף, מָקוֹם שֶׁמַּכְנִיסִין בּוֹ חָמֵץ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת עַל פְּנֵי כָל הַמַּרְתֵּף. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת שֶׁהֵן הָעֶלְיוֹנוֹת:

גְּמָרָא – כְּתִיב: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". "בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת", וְגוֹמֵר. מַה אָנָן קָיְמִין? אִם לָאֲכִילַת מַצָּה כְּבָר כְּתִיב שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ! וְאִם לוֹמַר שֶׁמִּתְחִיל בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר, וְהָכְתִיב "עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ"?! אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לַאֲכִילַת מַצָּה תְּנֵהוּ עִנְיָן לְבִעוּר חָמֵץ.

לָמָּה לְאוֹר הַנֵּר? אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי שֶׁהַנֵּר בּוֹדֵק כָּל שֶׁהוּא. לָמָּה בַּלַּיְלָה? אָמַר רַבִּי יוֹסָה: שֶׁאֵין בְּדִיקַת הַנֵּר יָפֶה אֶלָּא בַּלַּיְלָה.

רַבִּי מָנָא לֹא אָמַר כֵּן, "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם" – עֲשֵׂה שֶׁיְּהוּ הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה מְשׁוּמָּרִין. וַיַּתְחֵל בְּי"ג וְיִהֵא הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה מְשׁוּמָּרִין? אַף אִית לֵיהּ כַּיי דְּמַר רַבִּי יוֹסֵי. וַיַּתְחֵל אוֹר לְי"ג? אֵין כְּיִנְי יִבְדֹּק אֲפִלּוּ מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ?!

רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּעֵי, מַהוּ לִבְדּוֹק לְאוֹר הָאֲבוּקוֹת? מַה צְּרִיכָא לֵיהּ, מִפְּנֵי שֶׁאוֹרָן מַבְלִיחַ.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק

[דף א' ע"ב]

כְּדַעְתֵּיהּ, דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁהַנֵּר בּוֹדֵק כָּל שֶׁהוּא, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר: – "וְהָיָה בָּעֵת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בַּנֵּרוֹת". וְאִית דְּבָעֵי אֵימַר, נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: – "נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן".

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: מַתְנִיתִין אָמְרָה שֶׁבְּדִיקַת הַיּוֹם בְּדִיקָה. דְּתָנֵינָן, רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: בּוֹדְקִין אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּשַׁחֲרִית וּבְשָׁעַת הַבְּעוּר.

לֹא סוֹף דָּבָר רַבִּי יוּדָה אֶלָּא אֲפִילוּ דְרַבָּנִין. דְּתָנֵינָן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם לֹא בָּדַק אוֹר לִי״ד יְבַדֵּק בְּי״ד.

וְצָרִיךְ לְבַדּוֹק לְאוֹר הַנֵּר. נִישְׁמַעִינָהּ מִן הֲדָא – אֵין בּוֹדְקִין, לֹא לְאוֹר הַחַמָּה, וְלֹא לְאוֹר הַלְּבָנָה, וְלֹא לְאוֹר הַכּוֹכָבִים, אֶלָּא לְאוֹר הַנֵּר. נִיתָּא לֹא לְאוֹר הַלְּבָנָה וְלֹא לְאוֹר הַכּוֹכָבִים, אֶלָּא לְאוֹר חַמָּה? וְכִי יֵשׁ חַמָּה בַּלַּיְלָה?! הֲדָא אָמְרָה: אֲפִילוּ בַּיּוֹם צָרִיךְ לְבַדֵּק לְאוֹר הַנֵּר. לֹא סוֹף דָּבָר בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ אוֹרָה, אֶלָּא אֲפִילוּ בַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אוֹרָה אֲפִילוּ בַּיּוֹם צָרִיךְ לְבַדֵּק לְאוֹר הַנֵּר.

מְבוֹאוֹת הָאֲפֵלִין, מַהוּ שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ לְבוֹדְקָן בַּתְּחִלָּה לְאוֹר הַנֵּר? מִיליְהוֹן דְּרַבָּנִין אָמְרִין, לֹא כְמָה דְּהוּא מִבְּהַר בְּלֵילְיָא הוּא מִבְּהַר בִּימְמָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: כַּד חֲוִינָן עָרְקִין בְּאֵילֵּין בּוּטְיָתָא דְּסִדְרָא רַבָּה – הָיוּ מַדְלִיקִין עֲלֵינוּ נֵרוֹת, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ בֵּהִים הָיִינוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא יוֹם, וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַבְהִיקִין הָיִינוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא לַיְלָה! וּתְנֵיָא כַּיי דְּמַר רַבִּי אַחָיָא בַּר זְעֵירָא: נֹחַ, בִּכְנִיסָתוֹ לַתֵּבָה הִכְנִיס עִמּוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה בֵּהוֹת – הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַבְהִיקוֹת – הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה. לָמָּה? יֵשׁ הָיָה אוֹכֶלֶת בַּיּוֹם וְיֵשׁ הָיָה אוֹכֶלֶת בַּלַּיְלָה.

וְהָא כְּתִיב ״צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה״? כְּמַאן דְּאָמַר לֹא שִׁמְּשׁוּ הַמַּזָּלוֹת בִּשְׁנַת הַמַּבּוּל.

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מַהוּ שֶׁיְּהוּ צְרִיכִין בְּדִיקָה? מַה צְרִיכָא לֵיהּ, שֶׁבֵּן מַכְנִיסִין לְשָׁם בַּשַּׁבָּתוֹת וּבְרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים.

וּתְהֵא פְּשִׁיטָא לֵיהּ! הָכֵן הוּא צְרִיכָה לֵיהּ הוֹאִיל וְאוֹרָן מְרֻבֶּה. מַהוּ שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ לְבוֹדְקָן בַּתְּחִלָּה בַּיּוֹם לְאוֹר הַנֵּר?

רַבִּי יוֹסָה בָּעֵי: חֲצֵרוֹת שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם שֶׁאוֹכְלִין שָׁם חַלּוֹת תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נָזִיר, מַהוּ שֶׁיְּהוּ צְרִיכִין בְּדִיקָה? בְּלֹא כָךְ אֵינָן בְּדִיקוֹת מִן הַנּוֹתָר. וְיֵבָא כַּהֲדָא תַּנָּא, רַבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּרַבִּי לֵוִי: נִדָּה חוֹפֶפֶת וְסוֹרֶקֶת, כֹּהֶנֶת אֵינָהּ חוֹפֶפֶת וְסוֹרֶקֶת, נִדָּה

[דף ב' ע"א]

כֹּהֶנֶת – חוֹפֶפֶת וְסוֹרֶקֶת, שֶׁלֹּא תַּחְלֹק בֵּין נִדָּה לְנִדָּה. אוּף הָכָא שֶׁלֹּא לְחַלֵּק בֵּין בְּעוּר לְבְעוּר.

תָּנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּרַבִּי אִינְיָנָא קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: נִדָּה שֶׁהִיא מַפְסֶקֶת כָּל שִׁבְעָה – חוֹפֶפֶת וְסוֹרֶקֶת. כֹּהֶנֶת שֶׁהִיא טוֹבֶלֶת בְּכָל יוֹם – אֵינָהּ חוֹפֶפֶת וְאֵינָהּ סורקת. אָמַר לֵיהּ: לְשׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם נִצְרְכָה.

חוֹרֵי הַבַּיִת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְהַיְצִיעַ, וְהַחַדּוּת, וְהָעֲלִיָּה, וְגַג הַבַּד, וְגַג הַמִּגְדָּל, בֵּית הַתֶּבֶן, וּבֵית הַבָּקָר, וּבֵית הָעֵצִים, וּבֵית הָאוֹצָרוֹת, אוֹצָרוֹת הַיַּיִן, וְאוֹצָרוֹת הַשֶּׁמֶן, וְאוֹצָרוֹת הַפֵּרוֹת – אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה.

נִיחָא הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. הֲדָא אָמְרָה לֹא חָשׁוּ לַנְּפִילָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: תִּפָּתֵר שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶן סְמוּכִין לַכֹּתֶל, אֶחָד לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה וְאֶחָד לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה. וְהָא תְּנִינַן חַדּוּת! הֲדָא אָמְרָה שֶׁלֹּא חָשׁוּ לַנְּפִילָה. מִתְיָרֵא הוּא הַתִּינוֹק לֵילֵךְ לְשָׁם. וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא נִתְגַּלְגֵּל חָמֵץ שָׁם? תִּפָּתֵר בְּחַדּוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ לִיזְבֵּיוֹ. וְגַג הַבַּד וְגַג הַמִּגְדָּל – הֲדָא דְתֵימַר בִּגְבוֹהִין שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, אֲבָל אִם אֵינָן גְּבוֹהִין שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כָּאָרֶץ הֵם. וּבְאוֹתוֹ שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חָמֵץ. אֲבָל בְּאוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חָמֵץ, אֲפִילּוּ גְּבוֹהַּ כַּמָּה צָרִיךְ בְּדִיקָה. אָמַר רַבִּי מָנָא: וְיָאוּת בֵּן, אֲנַן אָמְרִין, הֲדָא פִּיפְיָיארוֹת, אֲפִלּוּ גְּבוֹהַּ כַּמָּה לֹא תְּהֵא צְרִיכָה בְּדִיקָה.

תָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִטָּה שֶׁהִיא חוֹצֶצֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְעֵצִים וַאֲבָנִים מַנָּחִין תַּחְתֶּיהָ – בּוֹדֵק צַד הַחִיצוֹן וְאֵינוֹ בּוֹדֵק צַד הַפְּנִימִי, מִפְּנֵי שֶׁעֵצִים וַאֲבָנִים מַנָּחִין תַּחְתֶּיהָ, הָא אִם אֵין עֵצִים וַאֲבָנִים מַנָּחִין תַּחְתֶּיהָ – צָרִיךְ לִבְדּוֹק צַד הַפְּנִימִי. הֲדָא אָמְרָה חָשׁוּ לַנְּפִילָה. אֲנִי אוֹמֵר, תִּינוֹק נָגַע וְהִכְנִיס שָׁם חָמֵץ.

[דף ב' ע"ב]

מַרְתֵּף שֶׁל יַיִן צְרִיכָה בְּדִיקָה. מַרְתֵּף שֶׁל שֶׁמֶן אֵינוֹ צָרִיךְ בְּדִיקָה. מַה בֵּין יַיִן וּמַה בֵּין שֶׁמֶן? יַיִן אֵין לוֹ קֶבַע שֶׁמֶן יֵשׁ לוֹ קֶבַע.

אוֹצָר, בֵּין שֶׁל יַיִן בֵּין שֶׁל שֶׁמֶן אֵינוֹ צָרִיךְ בְּדִיקָה. אֵי זֶהוּ מַרְתֵּף? כָּל שֶׁנִּתְּנוּן עִם הַלֶּחֶם בְּחָצֵר. יֵשׁ מַרְתֵּף שֶׁהוּא כְּאוֹצָר וְאוֹצָר שֶׁהוּא כְּמַרְתֵּף. מַרְתֵּף שֶׁהוּא בוֹשׁ לוֹכַל בְּתוֹכוֹ חֲרֵי הוּא כְּאוֹצָר. וְאוֹצָר שֶׁאֵינוֹ בוֹשׁ לוֹכַל בְּתוֹכוֹ חֲרֵי הוּא כְּמַרְתֵּף.

יֵשׁ חָצֵר שֶׁהוּא כְּמָבוֹי וּמָבוֹי שֶׁהוּא כֶּחָצֵר. חָצֵר שֶׁהָרַבִּים בּוֹקְעִין בְּתוֹכָהּ חֲרֵי הוּא כְּמָבוֹי. וּמָבוֹי שֶׁאֵין הָרַבִּים בּוֹקְעִין בְּתוֹכוֹ חֲרֵי הוּא כֶּחָצֵר. וְחָשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא הַפֻּחֲמִים מַכְנִיסִין לְתוֹכוֹ חָמֵץ. אֵין דֶּרֶךְ הַפֻּחֲמִים לִהְיוֹת מַכְנִיסִין לְשָׁם חָמֵץ אֶלָּא מִינֵי מְתִיקָה. שֶׁהֵן בּוֹדְקִין הַיַּיִן הַיָּפָה.

הַיּוֹצֵא לְפָרֵשׁ, קֹדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ צָרִיךְ לִבְדּוֹק. בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים צָרִיךְ לִבְדּוֹק. הֲדָא דְתֵימַר בְּשֶׁיֵּשׁ בִּדְעָתוֹ לַחֲזוֹר, אֲבָל אֵין בִּדַעְתּוֹ לַחֲזוֹר אֲפִלּוּ קֹדֶם לִשְׁלֹשִׁים יוֹם – צָרִיךְ לִבְדּוֹק, וּבְסָפֵק, אֲבָל בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָמַר רַבִּי בָּא: וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בִּדַעְתּוֹ לַחֲזוֹר צָרִיךְ לִבְדּוֹק, שֶׁמָּא יִמְלֹךְ וְלֹא יַחֲזוֹר.

הַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל בְּעוּר חָמֵץ אֲפִלּוּ נָשִׁים אֲפִלּוּ עֲבָדִים. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָה: לֵית כָּאן אֲפִלּוּ נָשִׁים. נָשִׁים עַצְמָן הֵן נֶאֱמָנוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן עֲצֵלוֹת וְהֵן בּוֹדְקוֹת כָּל שֶׁהוּא כָּל שֶׁהוּא.

כּוּתִים, כָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂין מַצָּתָן עִם יִשְׂרָאֵל – נֶאֱמָנִין הֵן עַל בְּעוּר חָמֵץ. אִם אֵינָן עוֹשִׂין מַצָּתָן עִם יִשְׂרָאֵל – אֵינָן נֶאֱמָנִין עַל בְּעוּר חָמֵץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: הֲדָא דְתֵימַר בַּפָּתִים, אֲבָל בַּחֲצֵרוֹת חֲשׁוּדִין הֵן. דְּאִינּוּן דָּרְשִׁין: "לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם" – לֹא בַּחֲצֵרוֹתֵיכֶם.

תָּנֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁהַכּוּתִים נוֹהֲגִין בָּהּ הֵם מְדַקְדְּקִין בָּהּ יַתִּיר מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הֲדָא דְתֵימַר, בְּרֹאשׁוֹנָה, שֶׁהָיוּ מְשׁוּקָעִין בְּכוּפְרָנֵיהֶן , אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁאֵין לָהֶן לֹא מִצְוָה וְלֹא שְׁיָרֵי מִצְוָה – חֲשׁוּדִין הֵן וּמְקַלְקְלִין הֵן.

שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח, הִלְכוֹת עֲצֶרֶת בַּעֲצֶרֶת, הִלְכוֹת חַג בְּחַג. בְּבֵית וַעַד שׁוֹאֲלִין קֹדֶם לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. אַתְיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּרַבָּנִין וּדְחַבְרַיָּא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן, שֶׁבֵּן מֹשֶׁה עוֹמֵד בְּפֶסַח רִאשׁוֹן וְאוֹמֵר לָהֶן הִלְכוֹת הַפֶּסַח הַשֵּׁנִי. וּדְחַבְרַיָּא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁבֵּן מֹשֶׁה עוֹמֵד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאוֹמֵר לָהֶם הִלְכוֹת הַפֶּסַח:

בַּמֶּה אָמְרוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת בַּמַּרְתֵּף וְכוּ'. רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב:

[דף ג' ע"א]

קוֹלְפוֹ כְּמִין גֵּם. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: קוֹלְפוֹ כְּמִין שְׁנֵי גַמִּין.

הָיָה נָתוּן בְּאֶמְצַע הַבַּיִת, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב חוּנָא – מַפְשִׁיטוֹ חָלוּק אֶחָד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבַר קַפָּרָא – מַפְשִׁיטוֹ שְׁנֵי חֲלָקוֹת.

הָיָה עָשׂוּי מַדְרֵגוֹת – קוֹלְפוֹ גַּמִּים גַּמִּים.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם חִזְקִיָּה, שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה הִיא הָעֶלְיוֹנָה, הָרוֹאָה אֶת הַפֶּתַח, וְאֶת הַקּוֹרָה שֶׁפְּנִים מִמֶּנָּה, תָּנֵי שֶׁלְמַטָּה מִמֶּנָּה. חֲווֹן בָּעֵיי מֵימַר, מַאן דְּאָמַר שֶׁפְּנִים הֵימֶנָּה – כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלְמַטָּה הֵימֶנָּה, מַאן דְּמַר שֶׁלְמַטָּה הֵימֶנָּה, הָא לִפְנִים הֵימֶנָּה – לֹא.

נִשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲצִי שׁוּרָה, פְּשִׁיטָא אוֹתָהּ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ – יֵשׁ לָהּ שֶׁלְּפָנִים מִמֶּנָּה וְשֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה. אוֹתָהּ שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ – יֵשׁ לָהּ שֶׁלְּפָנִים מִמֶּנָּה.

הֲדָא דְתֵימַר בְּמְחוֹלְלוֹת. אֲבָל בְּאֲפוּיוֹת – מַעֲבִיר עֲלֵיהֶן אֶת הַגַּר וְדֵיוֹ. הֲדָא אָמְרָה שֶׁחָשׁוּ לִנְפִילָה. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס דְּיָפוֹ: אֲנִי אוֹמֵר בְּשֶׁעָשָׂה שֶׁפִּדְרָן – הִכְנִים שָׁם חָמִין.

הֲלָכָה ב׳ מַתְנִי׳ – אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא גֵּרְרָה חַלָּדָה מִבַּיִת לְבַיִת וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם אִם בֵּן מֵחָצֵר לֶחָצֵר וּמֵעִיר לְעִיר אֵין לַדָּבָר סוֹף:

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הָכִין צוֹרְכָה מַתְנִיתִין – מֵעִיר לְעִיר, וּמֵחָצֵר לֶחָצֵר, מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמִבַּיִת לְבַיִת. אִם חוֹשֵׁשׁ אַתְּ מֵעִיר לְעִיר – אַתְּ חוֹשֵׁשׁ מֵחָצֵר לֶחָצֵר. אִם חוֹשֵׁשׁ אַתְּ מֵחָצֵר לֶחָצֵר – חוֹשֵׁשׁ אַתְּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אִם חוֹשֵׁשׁ אַתְּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם – אַתְּ חוֹשֵׁשׁ מִבַּיִת לְבַיִת. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: אֲפִלּוּ כְּמַתְנִיתִין אַתְיָא הִיא – אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא גֵּרְרָה חַלָּדָה מִבַּיִת לְבַיִת וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אִם בֵּן מֵחָצֵר לֶחָצֵר וּמֵעִיר לְעִיר אֵין לַדָּבָר סוֹף. שֶׁאִם מִבַּיִת לְבַיִת אִי אַתָּה חוֹשֵׁשׁ, לֹא כָל שֶׁכֵּן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אִם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אִי אַתְּ חוֹשֵׁשׁ – לֹא כָל שֶׁכֵּן מֵחָצֵר לֶחָצֵר. אִם מֵחָצֵר לֶחָצֵר אִי אַתְּ חוֹשֵׁשׁ – לֹא כָל שֶׁכֵּן מֵעִיר לְעִיר.

[דף ג׳ ע״ב]

יְכוֹלִין הֵן כָּל יִשְׂרָאֵל לִבְדּוֹק חֲמֵצָן כְּאַחַת.

הֲלָכָה ג׳ מַתְנִי׳ – רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בּוֹדְקִין אוֹר אַרְבָּעָה עָשָׂר וְאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּשַׁחֲרִית, וּבְשִׁעַת הַבְּעוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם לֹא בָדַק אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר – יִבְדּוֹק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. אִם לֹא בָדַק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר – יִבְדּוֹק בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד. לֹא בָדַק בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד – יִבְדּוֹק לְאַחַר הַמּוֹעֵד, וּמַה שֶּׁהוּא מְשַׁיֵּר – יַנִּיחֶנּוּ בְּצִנְעָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא צָרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרָיו.

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה ״לֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאוֹר״. וְהָכְתִיב ״תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבָּתֵּיכֶם״?! בַּעֲשֵׂה הוּא! וְהָא כְתִיב ״שִׁבְעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם״?! אָמַר רַבִּי יוֹסָה: מִבְּיָן שֶׁזֶּה צָרִיךְ לָזֶה וְזֶה צָרִיךְ לָזֶה, כְּמִי שֶׁכֻּלָּן אֶחָד. ״לֹא יֵרָאֶה לְךָ״, הָיִיתִי אוֹמֵר הִפְקִיד אֶצְלוֹ יְהֵא מֻתָּר, תַּלְמוּד לוֹמַר ״לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם״. אִי ״לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם״ הָיִיתִי אוֹמֵר יֵחֵד לוֹ בַּיִת יְהֵא אָסוּר, תַּלְמוּד לוֹמַר ״לֹא יֵרָאֶה לְךָ״. הָא בֵּיצַד? הִפְקִיד אֶצְלוֹ אָסוּר. יֵחֵד לוֹ בַּיִת מֻתָּר.

מְחַלְּפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוּדָה, דְּתָנֵי, רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: בּוֹדְקִין אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּשַׁחֲרִית וּבְשִׁעַת הַבִּעוּר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם לֹא בָּדַק אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר – יִבְדֹּק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר. צָרִיךְ לִבְדּוֹק שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. מַה אִם בְּשָׁעָה שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַן בִּעוּרוֹ, אַתְּ אָמַר ׳צָרִיךְ לִבְדּוֹק שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׳, בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַן בִּעוּרוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? לֹא צוֹרְכָה דְּלֹא, אִם לֹא בָּדַק בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד יִבְדֹּק לְאַחַר הַמּוֹעֵד.

וּמַה שֶּׁהוּא מְשַׁיֵּר יַנִּיחֶנּוּ בְּצִנְעָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָא צָרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרָיו. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? כּוֹפֶה עָלָיו כְּלִי. כָּפָה עָלָיו כְּלִי וְלֹא מְצָאוֹ, אֲנִי אוֹמֵר יַד נְטָלַתּוּ. לֹא כָפָה עָלָיו כְּלִי וְלֹא מְצָאוֹ אוֹתוֹ, הַבַּיִת צָרִיךְ בְּדִיקָה, אוֹ שְׁאָר כָּל הַבָּתִּים לֹא יְהוּ צְרִיכִין בְּדִיקָה. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: אָבַד כַּזַּיִת מִן הַמֵּת בַּבַּיִת, בִּקְּשׁוּ וְלֹא מְצָאוּ – הַבַּיִת טָהוֹר. לִכְשֶׁיִּמְצָא – הַבַּיִת טָמֵא לְמַפְרֵעַ.

הָדָא יָלְפָה מִן הַהִיא וְהַהִיא יָלְפָה מִן הָדָא. הָדָא יָלְפָה מִן הַהִיא: אֲבָד הִיא הִינִּיחַ. וְהַהִיא יָלְפָה מִן הָדָא, אֵין לְךָ צָרִיךְ בְּדִיקָה אֶלָּא אוֹתוֹ הַבַּיִת בִּלְבַד.

וּכְרַבִּי יוּדָה, אֲפִלּוּ אוֹתוֹ הַבַּיִת לֹא יְהֵא צָרִיךְ בְּדִיקָה! נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא, אָמַר רַבִּי יוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּשִׁפְחָתוֹ שֶׁל מַטִּיק אֶחָד בְּרִימּוֹן שֶׁהִשְׁלִיכָה נֵפֶל אֶחָד לַבּוֹר, וּבָא כֹּהֵן אֶחָד וְהֵצִיץ לֵידַע מַה שֶּׁהִשְׁלִיכָה, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְטִהֲרוּ,

[דף ד׳ ע״א]

שֶׁדֶּרֶךְ חֲלָדָה וּבַרְדְּלִים לְהִיוֹת גּוֹרְרִין אוֹתוֹ. רָצָה הִיא אַחַר הַבָּשָׂר. וְאֵינָהּ רָצָה אַחַר הַפַּת. וַאֲפִלּוּ תֵּימַר רָצָה הִיא אַחַר הַבָּשָׂר וְאַחַר הַפַּת. בָּשָׂר גּוֹרֶרֶת וְאוֹכֶלֶת, פַּת גּוֹרֶרֶת וּמַנַּחַת. רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ: אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא גְּרָרָה חֲלָדָה. וּכְרַבִּי יוּדָה חוֹשְׁשִׁין.

הֲלָכָה ד׳ מַתְנִי׳ – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אוֹכְלִין כָּל חֲמֵשׁ וְשׁוֹרְפִין בְּתְחִלַּת שֵׁשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אוֹכְלִין כָּל אַרְבַּע וְתוֹלִין כָּל חֲמֵשׁ וְשׁוֹרְפִין בְּתְחִלַּת שֵׁשׁ:

גְּמָרָא – רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן מִדִּבְרֵיהֶן. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן מִדִּבְרֵי תוֹרָה. מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? ״אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן״ – זֶה חֲמִשָּׁה עָשָׂר. יָכוֹל מִשֶּׁתְּחַשֵּׁךְ? תַּלְמוּד לוֹמַר ״אַךְ״. הָא בֵּיצַד? תֵּן לוֹ לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחַמָּה שָׁעָה אַחַת. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יוּדָה? ״אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן״ זֶה אַרְבָּעָה עָשָׂר. יָכוֹל כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר ״אַךְ״. הָא בֵּיצַד? חֲלֹק אֶת הַיּוֹם, חֻצְיוֹ לָחָמֵץ וְחֻצְיוֹ לְמַצָּה.

מְחַלְּפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר. תַּמָּן הוּא אָמַר: "אַדְּ" לְרַבּוֹת, וְהָכָא הוּא אָמַר "אַדְּ" לְמַעֲטוּ! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבִּידוֹמָא: מְעָטוּ שֶׁאֵינוֹ בְּחָמֵץ.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: "לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ" עַל אֲכִילָתוֹ. וְרַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: "לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ" עַל עֲשִׂיָתוֹ.

רַבִּי יוּדָה אִית לֵיהּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל בְּעוּרוֹ. עֲשֵׂה עַל אֲכִילָתוֹ – "שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת" וְלֹא חָמֵץ. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ עֲשֵׂה – עֲשֵׂה. לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ – "לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ". עֲשֵׂה עַל בְּעוּרוֹ – "תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר". לֹא תַעֲשֶׂה עַל בְּעוּרוֹ – "שִׁבְעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם".

[דף ד' ע"ב]

הָא רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָה מִדִּבְרֵיהֶן, שְׁבִיעִית אָסוּר מִשּׁוּם גָּדֵר. שִׁשִּׁית, לָמָּה מִשּׁוּם גָּדֵר? וְיֵשׁ גָּדֵר לְגָדֵר? אֶלָּא שָׁעָה שִׁשִּׁית מִתְחַלֶּפֶת בְּשְׁבִיעִית.

הָא רַבִּי יְהוּדָא אוֹמֵר: מֵחֲמֵשׁ וּלְמַעְלָה מִדִּבְרֵיהֶן, שִׁשִּׁית אָסוּרָה מִשּׁוּם גָּדֵר, חֲמִישִׁית לָמָּה מִשּׁוּם גָּדֵר? וְיֵשׁ גָּדֵר לְגָדֵר? אֶלָּא שֶׁחֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בְּשְׁבִיעִית.

מְחַלְּפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה: תַּמָּן הוּא אָמַר אֵין חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בְּשְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תַּמָּן הַדָּבָר מָסוּר לְבֵית דִּין וּבֵית דִּין זְרִיזִין הֵן. בְּרַם הָכָא, הַדָּבָר מָסוּר לַנָּשִׁים, וְהַנָּשִׁים עֲצֵלוֹת הֵן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר בּוֹן: תַּמָּן תְּחִלַּת חֲמִישִׁית סוֹף שְׁבִיעִית, בְּרַם הָכָא סוֹף חֲמִישִׁית תְּחִלַּת שְׁבִיעִית. וְתָנֵי כֵּן, שֶׁבִּתְחִלַּת חֲמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח וְסוֹף שָׁעָה חַמָּה בַּמַּעֲרָב. לְעוֹלָם אֵין חַמָּה נוֹטָה לַמַּעֲרָב אֶלָּא בְּסוֹף שֵׁבַע.

רַב אָמַר: דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר: הַמְקַדֵּשׁ בְּחָמֵץ מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָן – לֹא עָשָׂה כְּלוּם. אָמַר רַבִּי הוּנָּה: וְיָאוּת, אִלּוּ חִטִּים קוּרְטַבְנִיּוֹת, דִּילְמָא טָבָן אִנּוּן בְּמוֹעֲדָא כְּלוּם?

חַד בַּר נַשׁ אַפְקִיד דִּיסִיקְיָא דְּפִיסְתָּא גַּבֵּי רַבִּי חִיָּה רוּבָּה, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן: יוֹחָנָן חִיקוֹקְיָא הֲוָה. אִתָּא שָׁאַל לְרַבִּי, אָמַר לֵיהּ: תִּמְכֹּר עַל פִּי בֵּית דִּין בְּשָׁעַת הַבְּעוּר.

חַד בַּר נַשׁ אַפְקִיד גַּרְבָּא דְּכוּתְחָה גַּבֵּי רַב חִיָּה בַּר אַשִׁי, אָתָא שָׁאַל לְרַב, אָמַר לֵיהּ: יִמְכֹּר עַל פִּי בֵּית דִּין בְּשָׁעַת הַבְּעוּר.

הַיְידְנוּ שָׁעַת הַבְּעוּר? רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: בְּשַׁחֲרִית. רַבִּי בָּא אָמַר: חֲמִישִׁית, כְּרַבִּי יוּדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: יָאוּת אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, כְּלוּם אָמְרוּ לִגַּע בָּהֶן לְמוֹנָרָן לֹא מִפְּנֵי הֶשֵּׁב אֲבֵדָה לַבְּעָלִים.

[דף ה' ע"א]

חֲמִישִׁית כְּרַבִּי יוּדָה, לֹא טָבָה כְּלוּם.

חַבְרַיָּא אָמְרִין: חֲמִישִׁית כְּרַבִּי יוּדָה – הִקְדִּישׁוֹ מַקְדָּשׁ. עָשָׂאוֹ תְּרוּמָה – אֵינָהּ תְּרוּמָה. הִקְדִּישׁוֹ מַקְדָּשׁ הֶקְדֵּשׁ דָּמִים. עָשָׂאוֹ תְּרוּמָה – אֵינָהּ תְּרוּמָה, שֶׁלֹּא נִתְּנָה תְּרוּמָה אֶלָּא לְאֲכִילָה בִּלְבָד. אָמַר לוֹן רַבִּי יוֹסֵי: לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלֹא חִלּוּפִין, הִקְדִּישׁוֹ – אֵינוֹ מַקְדָּשׁ, עָשָׂאוֹ תְּרוּמָה – הֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה. הִקְדִּישׁוֹ אֵינוֹ מַקְדָּשׁ, שֶׁאֵין פּוֹדִין אֶת הַמֻּקְדָּשִׁים לְהַאֲכִילָן לַכֹּהֲנִים. עָשָׂאוֹ תְּרוּמָה הֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה – טְהוֹרָה הִיא דִּבְרֵי תוֹרָה, אַתְּ הוּא שָׁגְזַרְתָּ עָלֶיהָ שְׂרֵפָה.

הֲלָכָה ה' מַתְנִי' – וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שְׁתֵּי חַלּוֹת שֶׁל תּוֹדָה פְּסוּלוֹת וּמֻנָּחוֹת עַל גַּג הָאִצְטַבָּע, כָּל זְמַן שֶׁהֵן מֻנָּחוֹת – כָּל הָעָם אוֹכְלִין. נִטְּלָה אַחַת מֵהֶן – תּוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׂוֹרְפִין. נִטְּלוּ שְׁתֵּיהֶן – הִתְחִילוּ כָּל הָעָם שׂוֹרְפִין. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲלִּין נֶאֱכָלִין כָּל אַרְבַּע, וּתְרוּמָה כָּל חֲמֵשׁ, וְשׂוֹרְפִין בְּתְחִלַּת שֵׁשׁ:

גְּמָרָא – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: בְּשֵׁרוֹת הָיוּ, מִשֵּׁם מַאי הוּא פּוֹסְלָן? שֶׁלֹּא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזָּבַח.

[דף ה' ע"ב]

וְלֹא בִּשְׁחִיטָה הֵן קְדוֹשׁוֹת? וְיִפָּדֶה וְיֹאכַל?!

אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה: הוּיְלָא קוֹמֵי לֹא אָכַל, וְאַתְּ אָמַרְתְּ יִפָּדֶה וְיֹאכַל?

רַבִּי אָמַר: פְּסוּלוֹת הָיוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְמַהֲרִין לְהָבִיא תּוֹדוֹתֵיהֶן מִפְּנֵי חָמֵץ שֶׁבְּתוֹדָה, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִשָּׁפֵךְ דָּמָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן וְהִיא נִפְסֶלֶת.

תָּנֵי, שְׁתֵּי פָּרוֹת חוֹרְשׁוֹת בִּירוּשָׁלַם. וִירוּשָׁלַם לֹא בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר הִיא? נִרְאוֹת כְּחוֹרְשׁוֹת.

אִית תַּנַּיי תָּנֵי: שְׁתֵּי נֵרוֹת דּוֹלְקִין. אִית תַּנַּיי תָּנֵי: שְׁנֵי סְדִינִין. אָמַר רַבִּי פִּינְחָס: וְלֹא פְּלִיגוּן, מַאן דְּאָמַר: 'שְׁתֵּי פָּרוֹת', 'שְׁתֵּי נֵרוֹת' – בְּחוֹל. מַאן דְּמַר: 'שְׁנֵי סְדִינִין' – בְּשַׁבָּת. רַבִּי חֲנַנְיָה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי מָנָא:

וְיִקְבְּעוּ לָהּ תְּקִיעָה!? אָמַר לֵיהּ: אִם אוֹמֵר אַתְּ בֵּן, נִמְצֵאתָה אוֹמֵר שֶׁמָּא לְתָמִיד הֵן תּוֹקְעִין, וְהֵן מִתְקַלְקְלִין.

אָמַר לֵיהּ: וְהָא תְּנִינַן, שָׁלֹשׁ לְהַבְטִיל אֶת הָעָם מִן הַמְּלָאכָה, וְשָׁלֹשׁ לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹלוֹ?

אָמַר לֵיהּ: תַּמָּן, כָּל עֶרֶב שַׁבָּת וְשַׁבָּת הֵן תּוֹקְעִין וְאֵינָן טוֹעִין. בְּרַם הָכָא, אַחַת לְקִיצִין הֵן. אִם אוֹמֵר אַתְּ בֵּן, אַף הֵן סְבִירִין שֶׁמָּא לְתָמִיד הֵן תּוֹקְעִין וְהֵן מִתְקַלְקְלִין.

לָמָּה? מִפְּנֵי קְדֻשָּׁתָהּ אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין אוֹכְלֶיהָ מְצוּיִין? מַה נָּפִיק מִבֵּינֵיהוֹן, חַלּוֹת תּוֹדָה. אֵין תֵּימַר שֶׁאֵין אוֹכְלֶיהָ מְצוּיִין – אֲפִילּוּ אוֹכְלִין מְצוּיִין. אֵין תֵּימַר מִפְּנֵי קְדֻשָּׁתָהּ – אֲפִילּוּ יֵשׁ לָהֶן קְדֻשָּׁה.

[דף ו' ע"א]

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: כְּשֵׁרוֹת, נִטְּלוּ, שׁוֹחִין לָהֶן שָׂעָה אַחַת לַאֲכִילָתָן. וְתוֹלִין אֲבָל לֹא שׁוֹרְפִין. אִית לָךְ מֵימַר מִשּׁוּם שֶׁאֵין אוֹכְלֶיהָ מְצוּיִין?! לֹא מִפְּנֵי קְדֻשָּׁתָהּ? אוּף הָכָא מִפְּנֵי קְדֻשָּׁתָהּ.

אָמַר רַבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי: נִרְאִין דְּבָרִים שֶׁתְּהֵא הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהוּא אוֹמֵר מֵעֵין שְׁנֵיהֶן. אָתָא רַבִּי אָבוּן, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהוּא אוֹמֵר מֵעֵין שְׁנֵיהֶן.

הֲלָכָה ו' מַתְנִי' – רַבִּי חֲנַנְיָה סְגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: מִימֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּשָׁרֹף אֶת הַבָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוַלַד הַטֻּמְאָה עִם בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּאָב הַטֻּמְאָה, אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹסִיפִין לוֹ טֻמְאָה עַל טֻמְאָתוֹ:

גְּמָרָא – בַּר קַפָּרָא אָמַר: אַב הַטֻּמְאָה דִּבֵּר תּוֹרָה, וְלַד טֻמְאָה מִדִּבְרֵיהֶן. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין זֶה בֵּין זֶה דִּבֵּר תּוֹרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבַר קַפָּרָא נִיחָא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אַב הַטֻּמְאָה עוֹשֶׂה רִאשׁוֹן, וָלָד טֻמְאָה עוֹשֶׂה שֵׁנִי, שֵׁנִי שֶׁנִּגַּע בְּרִאשׁוֹן – הֲרֵי הוּא בִּמְקוֹמוֹ שֵׁנִי,

[דף ו' ע"ב]

שֶׁהַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּגַּע בָּרִאשׁוֹן נַעֲשֶׂה שֵׁנִי.

תָּנֵי, בַּיִת שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין שׂוֹרְפִין בָּשָׂר טָהוֹר עִם בָּשָׂר טָמֵא, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבַר קַפָּרָא נִיחָא, שׂוֹרְפִין פְּסוּל תּוֹרָה עִם פְּסוּל תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. וּצְרִיכִינַן מַשְׁמַע טֻמְאַת דִּבְרֵיהֶן עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אִם פְּסוּל תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה שׂוֹרְפִין, כָּל שֶׁכֵּן טֻמְאַת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה? רַבִּי חֲנַנְיָה סְגַן הַכֹּהֲנִים שָׁנָיֵיהּ מִשֵּׁם בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל.

אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה: עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן נִיתָּא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שִׁשָּׁה חֻפָּקוֹת הָיוּ תּוֹלִין עֲלֵיהֶן וּבָאוּשָׁא גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן שְׂרֵפָה. רַבִּי חֲנַנְיָה סְגַן הַכֹּהֲנִים לֹא לְקֵדֶם לְאוּשָׁא הָיָה? וְקֵדֶם לְאוּשָׁא לֹא הָיְתָה שְׂרֵפָה לְדִבְרֵיהֶן! אָמַר לֵיהּ: תִּפָּתֵר שֶׁנִּטְמָא בִּכְלִי זְכוּכִית. אָמַר לֵיהּ: אֲפִלּוּ תֵּימַר נִטְמָא בִּכְלִי זְכוּכִית. לֹא בֶן אָמַר רַבִּי זְעֵירָא רַבִּי אֲבוּנָה בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה: יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם גָּזְרוּ טֻמְאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים וְעַל כְּלֵי זְכוּכִית. רַבִּי יוּדָא אָמַר: יְהוּדָא בֶּן טַבַּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח גָּזְרוּ עַל כְּלֵי מַתָּכוֹת, הֵלֵל וְשַׁמַּאי גָּזְרוּ עַל טָהֳרַת יָדַיִם. רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: אֶרֶץ הָעַמִּים וּכְלֵי זְכוּכִית תְּלוּיָה. רַבִּי יוֹסֵי סָבַר מֵימַר: אֶרֶץ הָעַמִּים תְּלוּיָה וּכְלֵי זְכוּכִית שְׂרֵפָה.

אִילּוּ הֵן שִׁשָּׁה חֻפָּקוֹת: עַל פֶּתַח בֵּית הַפְּרָס, עַל פֶּתַח אֶרֶץ הָעַמִּים, עַל פֶּתַח בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ, עַל פֶּתַח רוֹקֵק, עַל פֶּתַח מֵי רַגְלֵי אָדָם שֶׁהוּא כְּנֶגֶד מֵי רַגְלֵי בְּהֵמָה, עַל וַדַּאי מַגָּעָן שֶׁהוּא חֻפַּק טֻמְאָתָן, עַל אִילּוּ שׁוֹרְפִין תְּרוּמָה.

הֲלָכָה ז' מַתְנִי' – הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָה, מִימֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּהַדְלִיק אֶת הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטְבוּל יוֹם בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטֻמְאַת מֵת אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹסִיפִין לוֹ טֻמְאָה עַל טֻמְאָתוֹ:

[דף ז' ע"א]

גְּמָרָא – עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, תַּמָּן שׁוֹרְפִין טֻמְאַת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. וּבָא לְהוֹסִיף חֻפַּת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבַר קַפְרָא, תַּמָּן שׁוֹרְפִין טֻמְאַת דִּבְרֵיהֶן עִם טֻמְאַת תּוֹרָה, וְהָכָא חֻפַּת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה, לֹא בָא אֶלָּא לְפַחוֹת!?

תִּפָּתֵר בְּטְבוּל יוֹם מִבֵּית פְּרָס שֶׁהוּא מִדִּבְרֵיהֶן. רַבִּי חֲנַנְיָה סְגַן הַכֹּהֲנִים שָׁנָיָה מִשֵּׁם בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הֵלֵל.

אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: רַבִּי עֲקִיבָה כְּדַעְתֵּיהּ, דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: יִטְמָא דִּבַּר תּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוֹן: אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל "יִטְמָא" – "יִטַּמֵּא" בְּאוֹכְלִין, אִית לֵיהּ "יִטְמָא" – "יִטַּמֵּא" בִּכְלִים.

אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: טְמֵא–מֵת, אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: בְּטְמֵא מֵת. מַאן דְּאָמַר טְמֵא מֵת – בִּכְלֵי שָׁטָח. מַאן דְּאָמַר בְּטְמֵא מֵת – בִּכְלֵי מַתָּכוֹת. מַה טַּעֲמָא? "וְכֹל כְּלִי פָּתוּחַ... (בַּמִּדְבָּר יט, טו) וְגוֹמֵר – "טָמֵא הוּא" – הוּא טָמֵא וְאֵינוֹ נַעֲשֶׂה אַב הַטֻּמְאָה לְטַמֵּא.

הֲלָכָה ח׳, מַתְנִי׳ – אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מִדִּבְרֵיהֶן לְמַדְנוּ שֶׁשּׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטְּמֵאָה בַּפֶּסַח. אָמַר לוֹ רַבִּי יוּדָה: אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה. מוֹדִין רַבִּי אֶלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁשּׁוֹרְפִין זוֹ לְעַצְמָהּ וְזוֹ לְעַצְמָהּ, וְעַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַתְּלוּיָה וְעַל הַטְּמֵאָה, שֶׁרַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תִּשָּׂרֵף זוֹ לְעַצְמָהּ וְזוֹ לְעַצְמָהּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת:

[דף ז׳ ע״ב]

גְּמָרָא – מַהוּ בַּפֶּסַח? בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִדִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה, מִדִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָה סְגָן הַכֹּהֲנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מִדִּבְרֵי רַבִּי אֶלִיעֶזֶר וּמִדִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא קוֹמֵי רַבִּי יַסִּי: עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן נֵיתָא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מַה בָּא רַבִּי לִיעֶזֶר וְרַבִּי יוֹשׁוּעַ לְכָאן? אָמַר לֵיהּ: תַּנָּיִין אִינּוּן.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל מוֹדִין בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר שֶׁשּׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה וּטְמֵאָה. רַבִּי יוֹסֵי מַקְשֵׁי: לָמָּה רַבִּי יַסִּי אָמַר אֵינָהּ הַמִּדָּה? רַבִּי יַסִּי דּוּ שְׁמַע דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: 'מִדִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה וּמִדִּבְרֵי רַבִּי חֲנִינָא סְגָן הַכֹּהֲנִים'. וְהוּא שָׁמַע דְּבַר קַפָּרָא אָמַר אַב הַטֻּמְאָה דְּבַר תּוֹרָה וְיֶלֶד הַטֻּמְאָה מִדִּבְרֵיהֶן, וְלֹא שְׁמַע דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין זֶה וּבֵין זֶה דְּבַר תּוֹרָה. וְהוּא מַקְשֵׁי: כְּשֵׁם שֶׁמַּתָּר לִשְׂרֹף אִסּוּר תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה, שֶׁכֵּן שׁוֹרְפִין טֻמְאַת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה, כָּךְ יְהֵא מַתָּר לִשְׂרֹף אִסּוּר דִּבְרֵיהֶן עִם טֻמְאַת תּוֹרָה, שֶׁכֵּן שׁוֹרְפִין טֻמְאַת דִּבְרֵיהֶן עִם טֻמְאַת תּוֹרָה?

אֶלָּא שַׁנְיָא הִיא, אִסּוּר שַׁנְיָא הִיא טֻמְאָה. וְאָמַר רַבִּי יַסִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל מוֹדִין בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר שֶׁשּׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה וּטְמֵאָה, כְּשֵׁם שֶׁלֹּא חִלְּקָתָ לָנוּ בֵּין אִסּוּר תּוֹרָה לְטֻמְאַת תּוֹרָה, שֶׁכֵּן שׁוֹרְפִין טֻמְאַת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה, כָּךְ לֹא תַּחְלֹק לָנוּ בֵּין אִסּוּר דִּבְרֵיהֶן לְטֻמְאַת תּוֹרָה, שֶׁכֵּן שׁוֹרְפִין טֻמְאַת דִּבְרֵיהֶן עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. אֶלָּא בֵּין זֶה וּבֵין זֶה – דְּבַר תּוֹרָה.

אָתָא רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא מִן צוֹר, וְאָמַר מִן שְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה: בֵּין זֶה וּבֵין זֶה דְּבַר תּוֹרָה, וְאָמְרִית: יָאוּת, תַּמָּן טֻמְאַת תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. בְּרַם הָכָא פְּסוּל תּוֹרָה עִם טֻמְאַת תּוֹרָה. בְּגִין כָּךְ רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה.

וְקַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן עַל דְּרַבִּי מֵאִיר, וַהֲדָא דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר:

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

יד,א עִיר הַנִּדַּחַת לֹא הָיְתָה וְלֹא עֲתִידָה לִהְיוֹת, וְלֹא נִכְתְּבָה אֶלָּא לוֹמַר דְּרֹשׁ וְטוֹל שָׂכָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין שָׁלוֹשׁ עֲיָרוֹת הַנִּדָּחוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף שְׁתַּיִם לֹא יַעֲשׂוּ, אֶלָּא אַחַת בִּיהוּדָה, וְאַחַת בַּגָּלִיל, וּבְסָמוּךְ לַסְּפָר אֲפִלּוּ אַחַת לֹא יַעֲשׂוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְפוּצוּ נָכְרִים וְיַחְרִיבוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהוּא קוֹל - וּבִיזָתָן וְהָעִיר מָתֻרֶת. כְּשֶׁהֵן בְּסִיף - וּבִיזָתָן וְהָעִיר מָתֻרֶת. אִם שָׁהוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֵן בְּסִיף וּבִיזָתָן וְהָעִיר אֲסוּרָה. לֹא שָׁהוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֵן בְּסִיף וּבִיזָתָן וְהָעִיר מָתֻרֶת. לְעוֹלָם מַדִּיחַ בִּסְקִילָה וּבִיזָתָן וְהָעִיר אֲסוּרָה. הִדִּיחוּהָ נָשִׁים וְלֹא אֲנָשִׁים, קְטַנִּים וְלֹא גְדוֹלִים, יָכוֹל תְּהֵא עִיר הַנִּדַּחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יג, יד): ״אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם״ - אַחַר יוֹשְׁבֵי עִירָם מְהַלֵּךְ הַדָּבָר, וְאֵין הַדָּבָר מְהַלֵּךְ אַחַר כָּל אִלּוּ, יָכוֹל אֲפִלּוּ נִתְכַּנְּסוּ לְתוֹכָהּ גֵּרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִין תְּהֵא נַעֲשֵׂית עִיר הַנִּדַּחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם״ - אַחַר יוֹשְׁבֵי עִירָם הַדָּבָר מְהַלֵּךְ, וְאֵין הַדָּבָר מְהַלֵּךְ אַחַר כָּל אִלּוּ. קְטַנֵּי בְּנֵי אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת שֶׁהִדִּיחוּ עִמָּהּ - אֵין נֶהֱרָגִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נֶהֱרָגִין. אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָה: מַה אֲנִי מְקַיֵּם (שָׁם יג, יח): ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ״, אִם לְרַחֵם עַל הַגְּדוֹלִים, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר (שָׁם יג, טז): ״הַכֵּה תַכֶּה״, אִם לְרַחֵם עַל בְּהֵמְתָן, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר (שָׁם): ״וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב״, מַה אֲנִי מְקַיֵּם ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים״? אֲלוּ קְטַנִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף גְּדוֹלִים אֵין נֶהֱרָגִין, אֶלָּא עַל פִּי עֵדִים וְהַתְרָאָה, מַה אֲנִי מְקַיֵּם ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים״ וגו', שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בֵּית דִּין, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת, וּלְמָחָר יְהוּ אֲחֵיהֶן וּקְרוֹבֵיהֶם קוֹשְׁרִים שְׁנָאָה בְּלִבָּם עָלֵינוּ, אֶלָּא כָּךְ אָמַר הַמָּקוֹם, הֲרֵי אֲנִי מְמַלֵּא אוֹתָן רַחֲמִים וּמֵטִיל אֲנִי אַהֲבָתִי בְּלִבָּם, כְּלוֹמַר, שֶׁאֵין בְּלִבֵּנוּ עֲלֵיכֶם, דִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם! וְלֹא

הַשָּׁלֵם

מִתְאַבְּלִין אֶלָּא אוֹנָנִים, שֶׁאֵין אֲנִינוּת אֶלָּא בַּלֵּב. נְכָסִים שֶׁל צַדִּיקִים - שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין, וְשֶׁבְּחוּצָה לָהּ פְּלֵטִים. וְשֶׁל רְשָׁעִים - בֵּין מִתּוֹכָהּ וּבֵין מִחוּצָה לָהּ אוֹבְדִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מוֹכִיחַ בְּדָבָר, לוֹט שֶׁלֹּא הָיָה בִּסְדוֹם אֶלָּא מִפְּנֵי נְכָסָיו, אַף הוּא יָצָא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יט, כב): ״מַהֵר הִמָּלֵט שָׁמָּה״ - דַּיְךָ שֶׁתִּמָּלֵט אֶת נַפְשֶׁךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ נִכְסֵי צַדִּיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין? מִפְּנֵי שֶׁגָּרְמוּ לַצַּדִּיקִים לָדוּר בֵּין הָרְשָׁעִים. וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר: וּמַה אִם נְכָסִים שֶׁאֵינָם, לֹא רוֹאִין, וְלֹא שׁוֹמְעִין, וְלֹא מַדְבִּרִים, עַל שֶׁגָּרְמוּ לַצַּדִּיקִים לָדוּר בֵּין הָרְשָׁעִים - אָמַר הַכָּתוּב: יִשָּׁרְפוּ! הַמַּטָּה אֶת חֲבֵרוֹ מִדֶּרֶךְ חַיִּים לְדֶרֶךְ מָוֶת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיֵּהָא בִּשְׂרָפָה.

יד,ב קְדֵשֵׁי מִזְבֵּחַ יְמוּתוּ וְקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת יִפָּדוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: ״בְּהֶמְתָּהּ״ - פָּרָט לִבְכוֹרוֹת וּלְמַעֲשֵׂר. ״שְׁלָלָהּ״ - פָּרַט לְכֶסֶף הֶקְדֵּשׁוֹת וּלְכֶסֶף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מֵחֲבֵר לַקַּרְקַע - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מָתָר, שֶׁנֶּאֱמַר ״תַּקְבִּיץ״ - פָּרַט לְמֻחְבָּרִים. בְּעִיר אַחֶרֶת בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ -אָסוּר. הַהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, וְהַשּׁוֹרֵף אֶת הַכְּסוּת, וְהַמְעַקֵּר אֶת הַבְּהֵמָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֶת שַׁדְּרְכוֹ לִשְׁפּוֹךְ - יִשָּׁפֵךְ. אֶת שַׁדְּרְכוֹ לִשְׂרֹף -יִשָּׂרֵף. לַעֲקֹר - יֵעָקֵר. אֵין מְמִיתִין אוֹתָן, וְלֹא דוֹקְרִין, לֹא בְּחִצִּים וְלֹא בָּרְמָחִים, וְלֹא בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל חֶרֶב אֶלָּא בְּפִיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג, טז): ״לְפִי חָרֶב״. ״וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד״ - לֹא תַעֲשֶׂה אֲפִלּוּ גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים. ״וְהָיְתָה״ - תַּלְמוּד לוֹמַר ״עוֹלָם״, שֶׁכְּבָר הָיְתָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמְרִים: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ ו, כו): ״אָרוּר הָאִישׁ [לִפְנֵי ה'] אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ, וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁיְּרִיחוֹ שְׁמָהּ? אֶלָּא שֶׁלֹּא יִבְנֶה אוֹתָהּ וְיִקְרָא אֶת שְׁמָהּ כְּעִיר אַחֶרֶת, שֶׁלֹּא יִבְנֶה עִיר אַחֶרֶת וְיִקְרָא אֶת שְׁמָהּ יְרִיחוֹ. ״בִּבְכוֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה״, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טז, לד): ״בִּימָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית

תּוֹסֶפְתָּא

הָאֵלִי אֶת יִרְיחוֹ״. וַהֲלֹא חִיאֵל מִשֶּׁל יְהוֹשָׁפָט וִירִיחוֹ מִשֶּׁל בִּנְיָמִין! וְלָמָּה נִתְלָה בְּאַחְאָב? מְלַמֵּד שֶׁתּוֹלִין חוֹבָה בַּחַיָּב. כֵּיוֹצֵא בּוֹ (שופטים יח, ל): ״וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה״. וְכִי בֶּן מְנַשֶּׁה הָיָה? וַהֲלֹא בֶּן משֶׁה הָיָה! וְלָמָּה נִתְלָה דָּבָר בִּמְנַשֶּׁה? מְלַמֵּד שֶׁתּוֹלִין חוֹבָה בְּחַיָּב. (מלכים-א טז, לד): ״בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׂגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ״; בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ לֹא הָיָה לוֹ מִמַּה שֶׁילְמַד, שְׁגוּב - רָשָׁע! הָיָה לוֹ מִמַּה שֶׁילְמַד, הֵן בִּקְּשׁוּ לְרַבּוֹת אֶת מָמוֹנָם, מִנַּיִן שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה בָּהֶן מְאֵרָה וְהָיוּ מִתְמַעֲטִין וְהוֹלְכִין? תַּלְמוּד לוֹמַר (שם): ״כִּדְבַר ה׳ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן״. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא אוֹתָהּ בָּנָה אֶלָּא אַחֶרֶת בָּנָה. וּמִשֶּׁנִּבְנְתָה - הִתְרָה לֵישֵׁב בָּהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מלכים-ב ב, ה): ״וַיִּגְּשׁוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בִּירִיחוֹ אֶל אֱלִישָׁע״, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בֵּית דִּין, הֲרֵי אָנוּ עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת, וּמַחֲרִיבִין אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁשִּׂמְחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם בְּקִיּוּמָן שֶׁל צַדִּיקִים, כָּךְ שִׂמְחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם בְּאִבּוּדָם שֶׁל רְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא, י): ״בַּאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה״! עִיר הַנִּדַּחַת וְיוֹשְׁבֶיהָ, שִׁירֶיהָ וּפְרוֹתֶיהָ, בֵּימוֹס וּמַה שֶּׁעָלֶיהָ, מֻרְקוּלִיס וּמַה שֶּׁעָלֶיו, וְכָל דָּבָר שֶׁחָל עָלָיו אִסּוּר עֲבוֹדָה זָרָה - כֻּלָּן אֲסוּרִין בַּהֲנָאָה.

יד,ג זָקֵן מַמְרֶא שֶׁהוֹרָה וְעָשָׂה, הוֹרָה וְלֹא עָשָׂה - פָּטוּר. הוֹרָה עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה - חַיָּב.

יד,ד הַמְנַבֵּא לַעֲקוֹר דָּבָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה - חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם נִתְנַבֵּא לְקַיֵּם מִקְצָת וּלְבַטֵּל מִקְצָת - פָּטוּר. וּבַעֲבוֹדָה זָרָה, קִימָהּ הַיּוֹם וּבִטְלָהּ לְמָחָר - חַיָּב. הִמְתְנַבֵּא מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע, כְּצִדְקִיָּה בֶּן כְּנַעֲנָה, וְשֶׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ - כַּחֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר, שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ דְּבָרִים מִפִּי יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא, שֶׁהָיָה מִתְנַבֵּא בַּשּׁוּק הָעֶלְיוֹן, וְחוֹזֵר וּמִתְנַבֵּא בְּשׁוּק הַתַּחְתּוֹן. הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ - כְּיוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי, וְהַמְּוַתֵּר עַל דִּבְרֵי נְבִיא - כַּחֲבֵרוֹ שֶׁל מִיכָה. וְנָבִיא שֶׁעוֹבֵר עַל

הַשָּׁלֵם

דִּבְרֵי עַצְמוֹ - כְּעִדּוֹ. וְהַמְשַׁנֶּה אֶת נְבוּאָתוֹ, זָר וּטְבוּל יוֹם, וּמְחָסָר בְּגָדִים וּמְחָסָר כִּפּוּרִים, וְשֶׁלֹּא רָחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וּפְרוּעֵי רֹאשׁ וּשְׁתוּיֵי יַיִן שֶׁשִּׁמְשׁוּ - כֻּלָּן בְּמִיתָה. וּבְמֶה הִיא מִיתָתָן? בִּידֵי שָׁמַיִם! וְכָל הַזּוֹמְמִין וְהַבּוֹעֲלִים - מַקְדִּימִין לְאוֹתָהּ הַמִּיתָה, אִם לְסְקִילָה - סְקִילָה, אִם לִשְׂרֵפָה - שְׂרֵפָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּאוֹתָהּ מִיתָה, כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּסְקִילָה הוּא וְהֵן בְּסְקִילָה, כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בִּשְׂרֵפָה הוּא וְהֵן בִּשְׂרֵפָה, כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בְּחֶנֶק הוּא בְּשִׂרֵפָה וְהֵן בְּחֶנֶק.

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א עֵד זוֹמֵם - אֵין נִמְכָּר בִּזְמָמוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף אֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָנָס, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא קָנָס - אֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: ״מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁלָּוָה מִפְּלוֹנִי אֶלֶף זוּז, בְּיוֹם פְּלוֹנִי, בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי״. וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ לָהֶן: הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִים שֶׁהֲרֵי הַמַּלְוֶה אוֹ הַלֹּוֶה הָיָה עִמָּנוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי - אֵין אֶלּוּ זוֹמְמִין, אֲבָל עֵדוּתָן בְּטֵלָה. אֲבָל אָמְרוּ לָהֶם: ״הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִין שֶׁהֲרֵי אַתֶּם הֱיִיתֶם עִמָּנוּ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי״ - הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין וּמְשַׁלְּמִין עַל פִּיהֶם:

א,ב הָיוּ חוֹתְמִים עַל הַשְּׁטָר בְּאֶחָד בְּנִיסָן בִּשְׁמִיטָה, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ לָהֶם: ״הֵיאַךְ אַתֶּם חֲתוּמִין עַל הַשְּׁטָר זֶה״? שֶׁהֲרֵי אַתֶּם הֱיִיתֶם עִמָּנוּ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי - עֵדוּתָן כְּשֵׁרָה, וְהַשְּׁטָר כָּשֵׁר. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁמָּא אֵיחֵר זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר וּכְתָבוֹ. שְׁטָר שֶׁזְּמַנּוֹ בְּשַׁבָּת אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי, רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹסֵל. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה שֶׁבָּא לְפָנֶיךָ וְהִכְשַׁרְתָּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: אֲנִי לֹא הִכְשַׁרְתִּי, וְאִם הִכְשַׁרְתִּי - הִכְשַׁרְתִּי:

א,ג הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: ״מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁסִּמֵּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ וְאַחַר כַּךְ הִפִּיל

תּוֹסֶפְתָּא

אֶת שִׁינּוֹ, שֶׁכֵּן הָרַב אוֹמֵר" וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לְעֵבֶד. "הִפִּיל אֶת שִׁינּוֹ וְאַחַר כָּךְ סִמֵּא אֶת עֵינוֹ, שֶׁכֵּן הָעֲבָדִים אוֹמְרִים" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לָרַב. סִמֵּא שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת וְהִפִּיל שִׁינּוֹ כְּאַחַת, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ: לֹא כִי אֶלָּא שְׁתֵּיהֶן זוֹ אַחַר זוֹ, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לְעֵבֶד. סִמֵּא שְׁתֵּיהֶן זוֹ אַחַר זוֹ, וְהִפִּיל שְׁתֵּיהֶן זוֹ אַחַר זוֹ, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְאָמְרוּ: "לֹא כִי, אֶלָּא שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עֶבֶד הַסּוּמָא לָרַב. סִמֵּא אֶת עֵין עַבְדּוֹ וַהֲרֵי הוּא תַּחְתָּיו וּמִשַּׁמְּשׁוֹ וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי עֶבֶד הַסּוּמָא לָרַב:

א,ד הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁגֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ שֶׁכֵּן הָאִשָּׁה אָמְרָה", וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי כְּתוּבָּתָהּ לְאִישׁ. "גֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנָתַן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ שֶׁכֵּן הָאִישׁ אוֹמֵר"; וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין דְּמֵי כְּתֻבָּה לְאִשָּׁה. "גֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וַהֲרֵי הִיא תַּחְתָּיו וּמְשַׁמַּשְׁתּוֹ" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - אֵין אוֹמְרִין יִשַּׁלְּמוּ לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, אֶלָּא טוֹבֶת הֲנָאַת כְּתֻבָּה. וְכִי מַה הִיא טוֹבַת הֲנָאַת כְּתֻבָּה? אֵין אוֹמְרִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁל זוֹ, שֶׁאִם תָּמוּת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ - בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ, לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ - יוֹרְשֶׁת כְּתֻבָּתָהּ, וְאֵין יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ, לְפִיכָךְ הֵן מְשַׁלְּמִים:

א,ה הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: "מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁגָּנַב חֲלָבוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְלֹא אֲכָלוֹ, גָּנַב נִבְלָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְלֹא אֲכָלָהּ" וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - לוֹקִין וּמְשַׁלְּמִין, שֶׁעַל מְנָת כֵּן הֵעִידוּהוּ עַל מְנָת שֶׁיִּלָּקֶה וְיִשַּׁלֵּם. גָּנַב חֲלָבוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וַאֲכָלוֹ. גָּנַב נִבְלָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ וַאֲכָלָהּ - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה וְחַיָּב בְּתַשְׁלוּמִין, שֶׁבְּעִסְקֵי מָמוֹן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כ): "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר". וְשֶׁבְּעִסְקֵי מִכּוֹת הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יט, יט): "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת"; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים (שָׁם כה, ב): "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ". מֵת - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. לוֹקֶה - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר שֶׁאִם הֵעִידוּהוּ שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה נָתִין וּמַמְזֵר - שֶׁהֵם לוֹקִין אֶת הָאַרְבָּעִים:

הַשָּׁלֵם

א,ו מֵאֵימָתַי זוֹמְמִין חַיָּבִין לְשַׁלֵּם? מִשֶּׁתִּתְפָּרֵשׁ עֲדוּתָן בְּבֵית דִּין. נִמְצָא חַיָּב לוֹ מִן הַדִּין - לְפִיכָךְ הוּא מְשַׁלֵּם שְׁנַיִם. נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל - עֲדוּתָן בְּטֵלָה. וּמִנַּיִן אֲפִלּוּ מֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר עֵדִים: מְעִידִים [אָנוּ] בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וּבָאוּ אֲחֵרִים וְהֵזִימוּם - הַנִּדּוֹן פָּטוּר. כַּת הָרִאשׁוֹנָה חַיֶּבֶת וּבָאוּ אֲחֵרִים וְהֵזִימוּם - הַנִּדּוֹן חַיָּב. כַּת הָרִאשׁוֹנָה פְּטוּרָה וְכַת הַשְּׁנִיָּה חַיֶּבֶת, כַּת אַחַת נִכְנְסָת וְכַת אַחַת יוֹצְאָה, אֲפִלּוּ הֵם מֵאָה - כֻּלָּן פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִסְטָסִית הִיא זוֹ, וְאֵין נֶהֱרָגֶת אֶלָּא כַּת הָרִאשׁוֹנָה בִּלְבַד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת - תִּתְקַיֵּם עֵדוּת בְּשְׁאָר. וְרַבִּי אוֹמֵר: אַף בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת כֵּן, וְהוּא לֹא שֵׁיֵּשׁ לָהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל - תִּתְקַיֵּם עֵדוּת בִּשְׁאָר עֵדִים. וְרַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: עֵדִים זוֹמְמִין שֶׁבָּאוּ אֲחֵרִים וְהֵזִימוּם - זוֹמְמֵיהֶן פְּטוּרִים. עַד זוֹמֵם פָּסוּל מִכָּל עֵדֻיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהוּזַם לְעֵדוּת נְפָשׁוֹת, אֲבָל לֹא הוּזַם אֶלָּא לְעֵדוּת מָמוֹן - אֵין פָּסוּל אֶלָּא לְאוֹתוֹ הָעֵדוּת בִּלְבַד:

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א שְׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. וּכְשֶׁבָּאוּ לָאָרֶץ - הִפְרִישׁוּ עוֹד שָׁלֹשׁ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן, לֹא הָיוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹלְטוֹת, עַד שֶׁכָּבְשׁוּ וְחִלְּקוּ. מִשֶּׁכָּבְשׁוּ וְחִלְּקוּ - נִתְחַיְּבָה הָאָרֶץ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַשְּׁבִיעִית, וְהָיוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ קוֹלְטוֹת:

ב,ב שְׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ יְהוֹשָׁעַ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן. וְהָיוּ מְכֻוָּנוֹת כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. חֶבְרוֹן בִּיהוּדָה - כְּנֶגֶד בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר. שְׁכֶם בְּהַר

תּוֹסֶפְתָּא

אֶפְרַיִם - כְּנֶגֶד רָמוֹת בַּגִּלְעָד. קֹדֶשׁ בְּגָלִיל - כְּנֶגֶד גּוֹלָן בַּבָּשָׁן. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִפְרִישׁ שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם, לֹא הָיְתָה קוֹלֶטֶת. הִפְרִישׁ קִרְיַת יְעָרִים תַּחְתֶּיהָ, עַד שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת שְׁכֶם. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִפְרִישׁוּ קֹדֶשׁ בַּגָּלִיל לֹא הָיְתָה קוֹלֶטֶת. הִפְרִישׁ גַּמְלָא תַּחְתֶּיהָ, עַד שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת קֹדֶשׁ.

"וְשָׁלַשְׁתָּ" - שֶׁיִּהְיוּ מְשֻׁלָּשׁוֹת, שֶׁיְּהֵא מֵחֶבְרוֹן לְדָרוֹם - כְּמֵחֶבְרוֹן לְשֶׁכֶם, וּמֵחֶבְרוֹן לְשֶׁכֶם - כְּמִשְׁכֶּם לְקֶדֶשׁ.

נָפְלָה אַחַת מֵהֶן - בּוֹנִין אוֹתָהּ בִּמְקוֹמָהּ. וּמִנַּיִן אַף בְּמָקוֹם אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "שֵׁשׁ עָרִים", בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט. וּמִנַּיִן אַף בְּשֵׁבֶט אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תִּהְיֶינָה" - שֶׁיִּהוּ מְכֻנָּוֹת וְקוֹלְטוֹת כָּרִאשׁוֹנוֹת.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כּוֹתְבִין: "מִקְלָט מִקְלָט" עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה וְגוֹלֶה לְעָרֵי מִקְלָט. מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמָּא יֵהָרֵג בַּדֶּרֶךְ. וְיִדַּבְּרוּ אֲלֵיהוּ אַל תְּנַהוֹג בְּאִישׁ הַזֶּה מִנְהָג שׁוֹפְכֵי דָמִים, כִּי בִּשְׁגָגָה בָּא מַעֲשֶׂה לְיָדוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוּא מְדַבֵּר עַל יְדֵי עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יט, ד): "וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ". אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה שְׁלִיחוּת עוֹשֶׂה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְשׁוּחַ מִלְחָמָה - אֵין מַחְזִיר אֶת הָרוֹצֵחַ. אֲפִילּוּ הוּא נָזִיר - אֵין הוּא יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָם, אֶלָּא מְגַלֵּחַ כָּל שְׂעָרוֹ וּמְשַׁלֵּחַ תַּחַת הַדּוּד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (בְּמִדְבַּר לה, ו): "שִׁמָּה שִׁמָּה" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים? שָׁם תְּהֵא דִּירָתוֹ, שָׁם תְּהֵא מִיתָתוֹ, שָׁם תְּהֵא קְבוּרָתוֹ.

וּבוֹנִים לוֹ בַּיִת וְיוֹשֵׁב בְּתוֹכוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְיָשַׁב" - בָּהּ וְלֹא בְּתַחוּמָהּ. מְצָאוֹ גּוֹאֵל הַדָּם בְּתַחוּמָהּ שֶׁל עִיר - הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל הָאָדָם, וְחַיָּב עַל מַכָּתוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ, וְחַיָּב עַל נִזְקוֹ, בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשָּׁה. וְהַהוֹרְגוֹ בְּמַזִּיד - נֶהֱרָג. בִּשׁוֹגֵג - גּוֹלֶה לְעָרֵי מִקְלָט. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין נֶהֱרָגִים עַד שֶׁיַּעֲמוֹד לִפְנֵי הַדַּיָּנִין, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם לה, יב): "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ" וְגוֹ'.

הַשָּׁלֵם

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: רָאוּהוּ בֵּית דִּין שֶׁהָרַג - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹלֶה. רָאוּהוּ בֵּית דִּין גָּדוֹל שֶׁהָרַג - אֵין מְמִיתִים אוֹתוֹ מִיָּד, אֶלָּא מוֹשִׁיבִין דַּיָּנִים אֲחֵרִים וּמְעִידִים בִּפְנֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ" וְגוֹ'. אוֹמַר, בְּרוֹצֵחַ שֶׁיָּצָא חוּץ לִתְחוּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ - הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְרָצַח גּוֹאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ". "אֵין לוֹ דָּם", כְּכָל אָדָם.

רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לְעִיר מִקְלָט, וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ - יֹאמַר לָהֶם: "רוֹצֵחַ אָנִי". לֹא יֹאמַר אֶת הַדָּבָר וְיִשְׁנֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה דְּבַר הָרוֹצֵחַ" - אֵין לְךָ אֶלָּא דְּבָר הָרִאשׁוֹן. הַהוֹרֵג בְּאוֹתָהּ הָעִיר - גּוֹלֶה מִשְּׁכוּנָה לִשְׁכוּנָה. וּבֶן לֵוִי - גּוֹלֶה מֵעִיר לְעִיר. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמַר אֲנִי, שֶׁתְּהֵא מַחֲצִית הָעִיר לוֹ כְּעִיר שְׁלֵמָה:

ב,ג עָרֵי הַלֵּוִי - אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַיִם. אֵין לָהֶם מַיִם - כּוֹרִין לָהֶם מַיִם. אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שׁוּק. אֵין לָהֶן שׁוּק - עוֹשִׂין לָהֶם שׁוּק. אֵין בּוֹנִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אוֹכְלוֹסִין. נִתְמַעֲטוּ אוֹכְלוֹסִין - מְבִיאִין אֲחֵרִים וּמוֹשִׁיבִין תַּחְתֵּיהֶם. נִתְמַעֲטוּ דִּירוֹתֵיהֶן - מוֹסִיף עֲלֵיהֶן כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים. אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בַּדִּין וְיִצִּירָה; דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. אֵין מַפְשִׁילִין בְּתוֹכָם חֲבָלִים, וְאֵין עוֹשִׂין בְּתוֹכָם כְּלֵי זְכוּכִית, שֶׁלֹּא לְהַרְגִּיל רֶגֶל גּוֹאֵל הַדָּם לְשָׁם.

שָׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. וּמִשֶּׁבָּאוּ לָאָרֶץ - הִפְרִישׁוּ עוֹד שָׁלֹשׁ אֲחֵרוֹת, וּלְעָתִיד לָבֹא - מַפְרִישִׁין עוֹד שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, הֲרֵי תֵּשַׁע. רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר: "שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ" - הֲרֵי שֵׁשׁ. "עוֹד

תּוֹסֶפְתָּא

שָׁלֹשׁ״ - הֲרֵי שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. ״הָאֵלֶּה״ - הֲרֵי חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה[1]:

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א הָאוֹכֵל מִן הַפֶּסַח כַּזַּיִת נָא, כַּזַּיִת שָׁלוּק, כַּזַּיִת מְבֻשָּׁל - חַיָּב. הוֹצִיא מִמֶּנּוּ כַּזַּיִת מִבַּיִת לְבַיִת, וּמֵחֲבוּרָה לַחֲבוּרָה, בְּשִׁעַת אֲכִילָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב; שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב, מו): ״לֹא

---

[1] זוֹ לְשׁוֹן הַמִּקְרָא (דִּבְרִים יט): (א) כִּי יַבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם וִירִשְׁתָּם וְיָשַׁבְתָּ בְעָרֵיהֶם וּבְבָתֵּיהֶם: (ב) שָׁלוֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: (ג) תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת גְּבוּל אַרְצְךָ אֲשֶׁר יַנְחִילְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לָנוּס שָׁמָּה כָּל רֹצֵחַ: (ד) וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וְחָי אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְמֹל שִׁלְשֹׁם: (ה) וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחְטֹב עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַּגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי: (ו) פֶּן יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי יֵחַם לְבָבוֹ וְהִשִּׂיגוֹ כִּי יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת כִּי לֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְמֹל שִׁלְשׁוֹם: (ז) עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ: (ח) וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ: (ט) כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלוֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה:

הַשָּׁלֵם

תּוֹצִיא מִן הַבַּיִת״. אִם בִּשְׁלוֹ - עוֹבֵר עָלָיו מִשּׁוּם פְּסוּל קֹדֶשׁ. הַמְּפַטֵּם אֶת הַקְּטֹרֶת בְּמַתְכֹּנְתָהּ - הֲרֵי זֶה חַיָּב, בֵּין שֶׁפִּטְּמָהּ כֻּלָּהּ, בֵּין שֶׁפִּטְּמָהּ חֶצְיָהּ. אֲבָל אִם הָיָה מִתְעַסֵּק לְהִתְלַמֵּד בָּהּ, אוֹ לְמוֹסָרָהּ לָרַבִּים, אִם חִסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם מוֹעֵל בִּלְבַד. הַמְּפַטֵּם שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְהַסָּךְ מִמֶּנּוּ - פָּטוּר. אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם מוֹעֵל [בִּלְבַד].

הֲלָכָה - הַסָּךְ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה בַּמִּדְבָּר - הֲרֵי זֶה חַיָּב כָּרֵת. סָכוֹ בִּרֹאשׁוֹ, בִּגּוּפוֹ, בְּאֶחָד מִכָּל אֲבָרָיו, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁפְשֵׁף - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וְכַמָּה יְסוֹדוֹ וְיִהְיֶה חַיָּב כָּרֵת? אֶחָד הַסָּךְ, וְאֶחָד הַנִּסָּךְ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם מְזִידִין, אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. מֵזִיד - חַיָּב:

ג,ב הָאוֹכֵל אֶת הַטֶּבֶל, אֲפִלּוּ אֵין מַחְסָר אֶלָּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בִּלְבַד, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַאֲפִלּוּ מַעֲשֵׂר עָנִי - הֲרֵי זֶה חַיָּב:

ג,ג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּהֵן שֶׁהָיְתָה בְּיָדוֹ תְּאֵנָה שֶׁל טֶבֶל, בִּשְׁנַת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַיִם, בִּשְׁנַת מַעֲשֵׂר עָנִי בַּגְּבוּלִין, אוֹמֵר: ״תְּרוּמָה בְעַקְצָהּ״; וְאוֹכְלָהּ. ״מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן בְּדָרוֹמָהּ״; וְאוֹכְלָהּ. ״מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּצָפוֹנָהּ״; וְאוֹכְלָהּ - פָּטוּר! וְאִם הָיָה זָר - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, שֶׁאִלּוּ מִתְחַלָּה אֲכָלָהּ - לֹא הָיָה חַיָּב אֶלָּא אַחַת. זָר שֶׁאָכַל בְּשַׂר בְּכוֹר, אֲפִלּוּ לְאַחַר זְרִיקַת דָּמָיו - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהַבְּכוּרִים - מְצָטָרְפִין חוּץ לַחוֹמָה לִסְפּוֹג עֲלֵיהֶן אֶת הָאַרְבָּעִים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְצָטָרְפִין:

ג,ד הַמְבַשֵּׁל בָּשָׂר בְּחָלָב - הֲרֵי זֶה חַיָּב. כַּמָּה יְבַשְּׁלוֹ וְיִהְיֶה חַיָּב? כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר, וְכַחֲצִי זַיִת חָלָב, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ זֶה וְזֶה כַּזַּיִת. וּכְשֵׁם שֶׁחַיָּבִין עַל בִּשּׁוּלוֹ - כָּךְ חַיָּבִים עַל אֲכִילָתוֹ, כַּמָּה יִתְבַּשֵּׁל וְיִהְיֶה חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נֶאֱכָל מִשּׁוּם בִּשּׁוּל. הָאוֹכֵל מִגִּיד

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הַנַּשֶּׁה כַּזַּיִת - חֲרֵי זֶה חַיָּב. אָכַל כֻּלּוֹ וְאֵין בּוֹ כַּזַּיִת - חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת. אָכַל שְׁנֵי גִידִים מִשְּׁנֵי בְּהֵמוֹת - סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים.

ג,ה הַשּׁוֹחֵט אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ - עַל הָרִאשׁוֹן - פָּטוּר, וְעַל הַשֵּׁנִי - חַיָּב. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, עַל אֲחוֹת אָבִיו, עַל אֲחוֹת אִמּוֹ, עַל אֵשֶׁת אָחִיו, עַל אֵשֶׁת אָחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה - חֲרֵי זֶה חַיָּב. כְּשֵׁם שֶׁהוּא לוֹקֶה - כָּךְ הִיא לוֹקָה. וְעוֹבֵר עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם שֶׁיֵּשׁ שָׁם. וְאִם הָיְתָה לְכֹהֵן גָּדוֹל: אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה, וַחֲלָלָה זוֹנָה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אַלְמָנָה מֵחֲמִשָּׁה וּגְרוּשָׁה מֵחֲמִשָּׁה - לֹא יְהֵא חַיָּב אֶלָּא עַל אַחַת:

ג,ו הָאוֹכֵל אֵבֶר מִן הַחַי מִן הַבְּהֵמָה, מִן הַחַיָּה, מִן הָעוֹפוֹת, טְהוֹרִים - כָּל שֶׁהֵן. וּטְמֵאִים - עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת. אֲבָל בְּהֵמָה טְהוֹרָה, וְחַיָּה טְהוֹרָה, וְעוֹף טָהוֹר, בְּחַיֵּיהֶן - מִצְטָרְפִין. בְּמִיתָתָן - אֵין מִצְטָרְפִין. וּטְמֵאִים, בֵּין בְּחַיֵּיהֶם בֵּין בְּמִיתָתָם - חֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִים. בְּהֵמָה טְמֵאָה, וְחַיָּה טְמֵאָה, וְעוֹפוֹת טְמֵאִין, בְּחַיֵּיהֶן - מִצְטָרְפִים. בְּמִיתָתָן - אֵין מִצְטָרְפִין:

ג,ז הַמַּלְבִּישׁ אֶת חֲבֵרוֹ כְּלָאַיִם, וְהַמְטַמֵּא אֶת הַנָּזִיר, אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּלְבִּישׁ מְזִיד, וְהַמְטַמֵּא מְזִיד - חַיָּב. הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים - פָּטוּר. הַמַּקִּיף פְּאַת רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם מְזִידִים, אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד, שׁוֹגֵג - פָּטוּר. מֵזִיד - חַיָּב עָלָיו שְׁתַּיִם, אֶחָד בְּרֹאשׁ הַצַּד מִכָּאן, וְאֶחָד בְּרֹאשׁ הַצַּד מִכָּאן. אֵינוֹ חַיָּב, עַד שֶׁיַּקִּיפֶנּוּ בְּתַעַר. הַמַּקִּיף אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַקָּטָן - פָּטוּר. הַמַּשְׁחִית פְּאַת זְקָנוֹ שֶׁל [חֲבֵרוֹ] - שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶן מְזִידִין! אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין - פָּטוּר. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. וּמֵזִיד - חַיָּב, וְחַיָּב עָלָיו שְׁנַיִם מִכָּאן וּשְׁנַיִם מִכָּאן וְאֶחָד מִלְמַטָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִם נָטְלוֹ כֻּלּוֹ כְּאֶחָד - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַגְבִּיהַּ וְנוֹטֵל - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּטְלֶנּוּ בְּתַעַר. נוֹטְלוֹ בְּרַהִיטָנִי וּבְמִסְפָּרַיִם - פָּטוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: לְקֵטוֹ בְּמַלְקֵט - חֲרֵי זֶה חַיָּב:

ג,ח הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם מְזִידִין! אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶן שׁוֹגְגִין - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. וּמֵזִיד - חַיָּב. הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים - חַיָּב עַל כָּל מֵת וָמֵת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. חָמֵשׁ קָרְחוֹת עַל מֵת אֶחָד - חַיָּב עַל כָּל קָרְחָה וְקָרְחָה. וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּקְרַח עַל מֵת. וְכַמָּה יִקְרַח וְיִהְא חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מִשָּׁם קָרְחָה!

הַשּׁוֹרֵט שְׁרִיטָה בִּבְשָׂרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - שְׁנֵיהֶן חַיָּבִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶן מְזִידִין, אֲבָל אִם הָיוּ שׁוֹגְגִין - פְּטוּרִין. אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד: שׁוֹגֵג - פָּטוּר. וּמֵזִיד - חַיָּב. הַשּׁוֹרֵט שְׁרִיטָה עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים - חַיָּב עַל כָּל מֵת וָמֵת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. חֲמִשָּׁה שְׁרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד - חַיָּב עַל כָּל שְׁרִיטָה וּשְׁרִיטָה. וְאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּשְׁרֹט עַל מֵת, וְכַמָּה יִשְׁרֹט וְיִהְא חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מִשָּׁם שְׁרִיטָה:

מַסֶּכֶת מַכּוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה וְהַמְזַוֵּג אֶת הַכִּלְאַיִם - פָּטוּר. אֵין לְךָ שֶׁהוּא אֶלָּא הַנּוֹהֵג וְהַמַּנְהִיג בִּלְבַד. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נָזִיר שֶׁהִנִּיחַ פִּיו עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן, וְשָׁתָאָה כַּלָּה בְּהַתְרָאָה אַחַת - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֶה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: נוֹטֵל אָשְׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים. אָכְלוֹ כֻּלּוֹ בְּהַתְרָאָה אַחַת -אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. מַתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל, מַתְרִין בּוֹ וְאוֹכֵל - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָכַל מִמֶּנּוּ

תּוֹסֶפְתָּא

עֲנָבִים לַחִין וְיבֵשִׁים, אָכַל מִמְּנוּ שְׁנֵי חֲרָצִנִּים וְזַגִין, אוֹ שָׁסָחַט מִמֶּנּוּ כַּזַּיִת יַיִן וְשָׁתָה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ד,ב הַמַּעֲלֶה כַּזַּיִת מִשְּׁתֵי הַלֶּחֶם לַעֲבוֹדָה, אוֹ בַּחוּץ - הֲרֵי זֶה חַיָּב! שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ב, יב): "קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ" וְגוֹ'; אֶחָד הַמְּזִבֵּחַ וְאֶחָד הַכֶּבֶשׁ. וּלְכָךְ, הַמַּעֲלֶה מִבְּשַׂר הַחַטָּאת, מִבְּשַׂר אָשָׁם, מִבְּשַׂר קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, מִבְּשַׂר קָדָשִׁים קַלִּים, מִמּוֹתַר הָעֹמֶר, מִשְּׁתֵי הַלֶּחֶם, וּמִלֶּחֶם הַפָּנִים, מִשְּׁיָרֵי מְנָחוֹת, מִשְּׁאוֹר, וּמִדְּבַשׁ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ב, יא): "כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ". רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: חַטָּאת, עוֹלָה, שְׁלָמִים - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. אֶבָל אָמַר: "חַטָּאת עוֹלָה וּשְׁלָמִים" - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

ד,ג הַמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה לָאוִין: מִשּׁוּם בַּל תְּשַׁחֵט, בַּל תַּקְדִּישׁ, בַּל תִּזְרֹק דָּמוֹ, בַּל תַּקְטִיר חֶלְבּוֹ, בַּל תַּקְטִיר מִקְצָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כב, כא): "תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם לֹא יִהְיֶה בּוֹ". רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מִשּׁוּם בַּל תְּקַבֵּל דָּמוֹ, הִקְדִּישׁוֹ וְלֹא שְׁחָטוֹ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. הִקְדִּישׁוֹ וּשְׁחָטוֹ, וְזָרַק אֶת דָּמוֹ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הַמַּקְדִּישׁ רוֹבֵעַ, וְנִרְבָּע, וּמְקֻצֶּה, וְנֶעֱבָד, אֶתְנַן וּמְחִיר - עוֹבֵר מִשּׁוּם [כָּל] שְׁמוֹת הַלָּלוּ, וַהֲרֵי הֵן כְּבַעֲלֵי מוּמִין שֶׁקִּדֵּשׁ הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן, וְאֵין יוֹצֵא לְחֻלִּין אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ בִּלְבַד:

ד,ד הַמֵּמִיר בַּמַּקְדִּישִׁים, וְהַנּוֹדֵר בַּמַּקְדִּישׁ, וְהָעוֹבֵד בַּמִּקְדָּשׁ, אוֹ שֶׁשְּׁחָטָן חוּץ לִזְמַנָּן, אוֹ שֶׁשְּׁחָטָן חוּץ לִמְקוֹמָן - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. יֵשׁ תּוֹלֶשׁ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעוֹבֵר מִשּׁוּם אַרְבָּעָה דְּבָרִים: מִשּׁוּם נָזִיר, מִשּׁוּם מְצוֹרָע, מִשּׁוּם יוֹם טוֹב, וּמִשּׁוּם הַמַּקִּיף. הַחוֹבֵר אֶת הָאָדָם, וְאֶת הַבְּהֵמָה, אֶת הַחַיָּה, וְאֶת הָעוֹפוֹת, בֵּין גְּדוֹלִים וּבֵין קְטַנִּים, בֵּין זְכָרִים וּבֵין נְקֵבוֹת, אֶחָד חוֹבֵר מֵרֻבֶּה, וְאֶחָד חוֹבֵר מָעָט - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יח, יא): "וְחֹבֵר חָבֶר". אֶחָד חוֹבֵר אֶת הַנָּחָשׁ,

הַשָּׁלֵם

וְאֶחָד חוֹבֵר אֶת הָעַקְרָב, הַמְסָרֵס אֶת הָאָדָם, וְאֶת הַבְּהֵמָה, וְאֶת הַחַיָּה, וְאֶת הָעוֹף, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים, בֵּין זְכָרִים וּבֵין נְקֵבוֹת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְסָרֵס אֶת הַזְּכָרִים - חַיָּב. וְאֶת הַנְּקֵבוֹת - פָּטוּר:

ד,ה הָעוֹשֶׂה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, הַמְּחַתֵּךְ, הַמַּעֲמִיד, הַסָּךְ, הַמְקַנֵּחַ, וְהַמַּגְרִיד - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַנּוֹתֵן אֶבֶן אַחַת מִן הַהֵיכָל, וּמִן הָאוּלָם, וּמִן הַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יב, ג): "וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחוֹתָם וְגוֹ' לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם". רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: הַמּוֹחֵק אוֹת אַחַת מִן הַשֵּׁם - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַאֲבַדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה'". הַמַּאֲחֵר בַּמִּקְדָּשִׁין, הַמֵּמִיר בַּמְּקֻדָּשִׁים, וְהַמְשַׁיֵּר חָמֵץ בְּפֶסַח, וְהַמְקֻיָּם כִּלְאַיִם - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל אֵין לוֹקֶה עֲלֵיהֶן אֶת הָאַרְבָּעִים, לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶם מַעֲשֶׂה. זֶה הַכְּלָל! כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה - לוֹקֶה, וְכָל שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה - אֵינוֹ לוֹקֶה, חוּץ מִן הַמֵּמִיר וְהַנִּשְׁבָּע, וְהַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם:

ד,ו הַנּוֹטֵל אֵם עַל הַבָּנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: כָּל עוֹבְרֵי לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה, אִם קִיְּמוּ אֶת מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבָּהּ - פְּטוּרִין, וְאִם לָאו - חַיָּבִין. עָבַר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי לָאוִין, אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֶמֶד אֶחָד עַל שְׁנֵיהֶם, אֶלָּא לוֹקֶה מַלְקוּת וּמֶחְצָה, וְחוֹזֵר וְלוֹקֶה. אֲמָדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֶלָּא אַרְבָּעִים - אֵין מוֹסִיפִין לוֹ אֲפִלּוּ אֶחָד, אֲבָל גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ. אִם אֲמָדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֶלָּא עֶשְׂרִים, אֵין מוֹסִיפִין אֲפִלּוּ אֶחָד, אֲבָל גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם. אֲמָדוּהוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אֶלָּא שָׁלֹשׁ, אֲפִלּוּ עוֹמֵד וּמַפְרִיז - אֵין מוֹסִיף לוֹ אֲפִלּוּ אֶחָד, לְפִיכָךְ, אִם הוֹסִיף לוֹ חַזָּן רְצוּעָה אַחַת וָמֵת - גּוֹלֶה עַל יָדוֹ:

ד,ז אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים

תּוֹסֶפְתָּא

אֲמוּרִים? בְּעֵדוּת וּבְהַתְרָאָה אַחַת, אֲבָל בִּשְׁתֵּי עֵדֻיּוֹת וּבִשְׁתֵּי הַתְרָאוֹת - אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ בַּחֲמִשִּׁים, וַאֲפִלּוּ בְּמֵאָה, לְפִיכָךְ אִם קִלְקֵל אַחַת מֵהֶן - מַלְקִין אוֹתוֹ. אֲמָדוּהוּ שֶׁאִם לוֹקֶה יְקַלְקֵל - הֵן מַלְקִין אוֹתוֹ. שֶׁאִם יָצָא מִבֵּית דִּין וְקִלְקֵל - הֵם מַלְקִין אוֹתוֹ. קִלְקֵל עַד שֶׁלֹּא לָקָה - מַלְקִין אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַכֵּה תַּכֶּה וְנִקְלָה". אִם מִשֶּׁלָּקָה קִלְקֵל - אֵין מַלְקִין אוֹתוֹ. וּבַמֶּה הִיא קַלְקָלָתָן? אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בְּרָעִי; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאִישׁ בְּרָעִי וְהָאִשָּׁה בְּמַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בֵּין בְּרָעִי בֵּין בְּמַיִם.

ד,ח מַכּוֹת בִּשְׁלִשָּׁה. אֶחָד מַכֶּה וְאֶחָד מוֹנֶה וְאֶחָד קוֹרֵא - לֹא יְהוּ מִתְחַלְפִין עָלָיו. רְצוּעָה לֹא הָיְתָה אֲרֻכָּה, אֶלָּא קְצָרָה, שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ לְצַפּוּר נַפְשׁוֹ וְיָמוּת. אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין: כָּל עוֹבְרֵי 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוַת 'לֹא תַעֲשֶׂה' שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה, וְאַף עַל פִּי שֶׁחַיָּבִין מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, כָּרֵת בִּידֵי שָׁמַיִם - מַלְקִין אוֹתוֹ. מִיתַת בֵּית דִּין - אֵין מַלְקִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּדֵּי רִשְׁעָתוֹ"; מֵת - אֵינוֹ לוֹקֶה. מְשֻׁלָּם - אֵינוֹ לוֹקֶה:

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א אֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, שִׁעְיָרֵי רְגָלִים וּשְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלְקִין בְּשָׂעִיר, עַל שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה - לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף. וְטָהוֹר שֶׁאָכַל טָמֵא. שְׁעִירֵי רְגָלִים וּשְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים מְכַפְּרִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁעִירֵי רְגָלִים מְכַפְּרִין, אֲבָל לֹא שְׁעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשָׂעִיר שֶׁלֹּא קָרַב בָּרֶגֶל - שֶׁיִּקָּרֵב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. לֹא קָרַב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ - יִקָּרֵב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. לֹא קָרַב בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים - יִקָּרֵב לָרֶגֶל הַבָּא, שֶׁמִּתְּחִלָּה לֹא הִקְדִּישׁוּ קָרְבָּנוֹת

הַשָּׁלֵם

הַצִּבּוּר, אֶלָּא עַל מְנָת שֶׁיִּקָּרֵב עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן.

הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁעִירִים קְרֵבִין לַצִּבּוּר בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. שִׁלְשִׁים וְאֶחָד בַּחוּץ, וְנֶאֱכָלִין. וְאֶחָד בִּפְנִים וְאֵינוֹ נֶאֱכָל, וְשָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. שְׁנַיִם עָשָׂר בִּשְׁנֵים עָשָׂר חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה, שְׁבָעָה בַּפֶּסַח וּשְׁמוֹנָה בֶּחָג, שְׁנַיִם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. אֶחָד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וּשְׁנַיִם בַּעֲצֶרֶת. אֶחָד בְּגִלַּל לֶחֶם הַפָּנִים וְאֶחָד בְּגִלַּל הַיּוֹם. וְאִם כִּפֵּר הָרִאשׁוֹן עַל מַה שֵּׁנִי מְכַפֵּר? עַל הַטֻּמְאָה שֶׁאֵרְעָה בֵּין זֶה לָזֶה, וְאָמְרִינַן כְּךָ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהָבִיא שְׁנֵי שְׁעִירִין בְּכָל יוֹם, אֶלָּא שֶׁחָס הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עַל נִכְסִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

א,ב הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָשָׁה טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו מִכָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מִתְכַּפְּרוֹת בְּשָׂעִיר אַחַת, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו מִתְכַּפֶּרֶת בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׂעִירִין. כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מִתְכַּפְּרוֹת פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו מִתְכַּפֶּרֶת בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל ה, יא): "לָכֵן חַי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹהִים אִם לֹא יַעַן אֶת מִקְדָּשִׁי טִמֵּאתְ" וְגוֹ'. קָשִׁין הֵן שִׁקּוּצִין וְתוֹעֵבוֹת שֶׁעָשִׂיתָ, וְטֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו - קָשָׁה מִכֻּלָּן:

א,ג מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי אַחִים כֹּהֲנִים, שֶׁהָיוּ שָׁוִין וְרָצִין וְעוֹלִין בַּכֶּבֶשׁ, וְקָדַם אֶחָד מֵהֶם אֶת חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. נָטַל אֶחָד מֵהֶן אֶת הַסַּכִּין וְתָקַע בְּלִבּוֹ. בָּא רַבִּי צָדוֹק וְעָמַד עַל מַעֲלוֹת הָאוּלָם בְּהַר הַבַּיִת, וְאָמַר: שְׁמָעוּנִי! אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כא, א): "כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה" וְגוֹ'. אָנוּ מַהֵיכָן נָמוּד. מִן הַהֵיכָל אוֹ מִן הָעֲזָרוֹת? גָּעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בִּבְכִיָּה אֲחָרָיו. וְאַחַר כָּךְ בָּא אָבִיו שֶׁל תִּינוֹק, אָמַר לָהֶם: אֲנִי כַּפָּרַתְכֶם! מְפָרְפֵּר הוּא בְּנִי, וְסָכִין לֹא נִטְמָא. מִלְּמַד שֶׁטֻּמְאַת סַכִּין הָיְתָה קָשָׁה עֲלֵיהֶן מִשְּׁפִיכוּת דָּמִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-ב כא, טז): "וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה"; מִכָּאן אָמְרוּ, בַּעֲוֹן

תּוֹסֶפְתָּא

שְׁפִיכוּת דָּמִים - שְׁכִינָה נַעֲלֵת, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִטַּמֵּא:

א,ד כָּל הַמְּטַמְּאִין שֶׁבַּתּוֹרָה, בֵּין שֶׁנִּטְמְאוּ טֻמְאָה קַלָּה, וּבֵין שֶׁנִּטְמְאוּ טֻמְאָה חֲמוּרָה - חַיָּבִין עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה, ב): "בְּכָל דָּבָר טָמֵא" - לְרַבּוֹת כָּל הַמְּטַמְּאִין שֶׁבַּתּוֹרָה. "אוֹ נֶפֶשׁ" - לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁשֶּׁלֹשׁ מִצְוֹת אֲמוּרוֹת בַּפָּרָשָׁה. שְׁתַּיִם מִפָּרָשׁוֹת וְאַחַת סְתוּמָה, תִּלְמֹד סְתוּמָה מִן הַמְּפֹרָשׁ. מַה מְּפֹרָשָׁה שָׁבַע, אַף סְתוּמָה שָׁבַע, אֲפִלּוּ אָמַר לָעֵדִים: "בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי". וְאָמְרוּ לוֹ: "שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת". יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ נֶפֶשׁ", דְּהִסִּיעָן הַכָּתוּב מִכְּלָל הַטֻּמְאוֹת וּבָא לוֹ לִכְלָל שְׁבוּעוֹת.

"אוֹ נֶפֶשׁ" לְרַבּוֹת כָּל הַנְּפָשׁוֹת - אַף נֶפֶשׁ נָשִׁיא וּמָשִׁיחַ. רַבִּי יִרְמְיָה אוֹמֵר: דָּבָר לָמֵד מֵעִנְיָנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ה, ז): "וְאִם לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ דֵּי שֶׂה". וְאוֹמֵר "וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ לְשְׁתֵּי" וְגוֹ'; בְּמִי שֶׁבָּא לְכְלָל עֲנִי הַכָּתוּב מְדַבֵּר, יָצָא נָשִׂיא וּמָשִׁיחַ שֶׁאֵין בָּאִין לְכְלָל עֹנִי, שֶׁקְּדֻשָּׁתָן עוֹלָמִית.

"בְּכָל דָּבָר טָמֵא", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּכָל דָּבָר"? רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְהָבִיא אֶת הַנֶּגַע - שֶׁאֵין טֻמְאָה יוֹרֶדֶת לָהֶן, אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא לֹא הָיָה דּוֹרֵשׁ כְּלָל וּפְרָט, וְהָיָה דּוֹרֵשׁ רִבּוּיִין וּמִעוּטִין, שֶׁכָּךְ לָמַד מִנַּחוּם אִישׁ גַּם זוֹ.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: לְהָבִיא אֶת הַכֵּלִים, שֶׁאֵין טֻמְאָה יוֹרֶדֶת לָהֶן אֶלָּא בְּמַחֲשָׁבָה. אָמַר לֵיהּ: מַה רָאוּ כֵּלִים לְמַחֲשָׁבָה, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא הָיָה דּוֹרֵשׁ רִבּוּיִין וּמִעוּטִין, וְהָיָה דּוֹרֵשׁ כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, "אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא" - כְּלָל. "אוֹ בְּנִבְלַת חַיָּה טְמֵאָה" וְגוֹ' - כְּלָל, פְּרָט. "אוֹ כִי יִגַּע בְּטֻמְאַת אָדָם" וְגוֹ' - כְּלָל, כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "לְכָל טֻמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ", חְזַר וְכָלַל, אִם כְּלָל הָרִאשׁוֹן אָמְרִינַן, לָאו! אֶלָּא כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אִי אַתָּה דָּן אֶלָּא כְּעֵין הַפְּרָט, לוֹמַר לְךָ, מַה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ טֻמְאוֹת הַמְּפֹרָשׁוֹת מִן הַתּוֹרָה, יָצָא עֵדֶר גְּמַלִּין וְעֵדֶר רְחֵלִין וּמְכוֹנוֹת חַיָּה וְעוֹף שֶׁשָּׁכְנוּ - טֻמְאוֹת, דְּאֵין מְפֹרָשׁ מִן הַתּוֹרָה. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: טֻמְאַת גֵּאָיוֹת וְלֹא טֻמְאַת קְדֻשָּׁה, יָצָא הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה וּפָרִים, הַמְשַׁלֵּחַ אֶת הַשָּׂעִיר שֶׁהֵן טֻמְאוֹת קְדוּשׁוֹת. אֵין לִי אֶלָּא בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף טְהוֹרִין, בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף טְמֵאִין, מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ בִּנְבֵלַת שֶׁרֶץ טָמֵא". אָמַר רַבִּי יאשִׁיָּה: וְכִי יֵשׁ בְּשֶׁרֶץ טָמֵא וְטָהוֹר? אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁחִלַּקְתָּה בֵּין שֶׁרֶץ טָמֵא לְטָהוֹר, כָּךְ בֵּין בְּהֵמָה וְחַיָּה לֹא תַחְלֹק בֵּין טְמֵאִין לִטְהוֹרִין. אֵין לִי אֶלָּא בְּכֻלָּן, בִּכְזַיִת מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "בִּנְבֵלַת חַיָּה טְמֵאָה", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "טְמֵאָה"? לְהָבִיא אֶת כַּזַּיִת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַה רָאוּ לוֹמַר בִּבְהֵמָה חַיָּה בִּכְזַיִת טָמֵא, וּבְשֶׁרֶץ בְּכַעֲדָשָׁה, אֶלָּא בְּהֵמָה וְחַיָּה תְּחִלַּת בְּרִיָּתָן כַּזַּיִת. שֶׁרֶץ תְּחִלַּת בְּרִיָּתָן כַּעֲדָשָׁה:

א,ה נִטְמָא וְנֶעְלְמָה מִמֶּנּוּ טֻמְאָה, זָכַר אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ זֶה וָזֶה, וְהִשְׁתַּחֲוָה, אוֹ שֶׁשָּׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה, אוֹ שֶׁנִּדְבַּק עִם חֲבֵרוֹ כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה, אוֹ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹסֶפֶת הָעֲזָרָה, וְשָׁהָה כְּדֵי הִשְׁתַּחֲוָיָה - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת; דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: "וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ" - שְׁתֵּי פְּעָמִים! לְחַיֵּב עַל הָעֶלֶם דָּבָר טֻמְאָה, וְעַל הָעֶלֶם מִקְדָּשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא עַל הָעֶלֶם טֻמְאָה בִּלְבַד.

מַסֶּכֶת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל", וְאָכַל אוֹכְלִין אֲסוּרִים, פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטֻמְאָה. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה" וְשָׁתָה מַשְׁקִין אֲסוּרִין, יַיִן שֶׁל עָרְלָה וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם - חַיָּב. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. "שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל אוֹכְלִין אֲסוּרִין", פִּגּוּל נוֹתָר וְטֻמְאָה. "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה וְשָׁתָה מַשְׁקִין אֲסוּרִין, יַיִן שֶׁל עָרְלָה וְשֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם" - פָּטוּר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּב.

תּוֹסֶפְתָּא

מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹמֵר: ״קוֹנָם אִשְׁתִּי נֶהֱנֵית לִי, אִם אֹכַל וְאִם אֶשְׁתֶּה״, וְאָכַל אוֹכְלִין אֲסוּרִין מַשְׁקִין אֲסוּרִין - שֶׁאִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ:

ב,ב ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל״, וְחָזַר וְאָמַר ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל״ - עַל הָאַחֲרוֹנָה לוֹקֶה מִיָּד, וְעַל הָרִאשׁוֹנָה, אִם אָכַל - חַיָּב. אִם לֹא אָכַל - פָּטוּר. ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל״, וְחָזַר וְאָמַר: ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל״, עַל הָאַחֲרוֹנָה - לוֹקֶה מִיָּד, עַל הָרִאשׁוֹנָה, אִם אָכַל - פָּטוּר. אִם לֹא אָכַל - חַיָּב. ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֹכַל, וְשֶׁלֹּא אֹכַל וְאָכַל״ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, שֶׁלֹּא אָמַר אֶלָּא לְזָרֵז אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת. ״שְׁבוּעָה שֶׁאֹכַל, שֶׁאֹכַל״ וְלֹא אָכַל - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, שֶׁלֹּא אָמַר אֶת הָאַחֲרוֹנוֹת אֶלָּא לְזָרֵז אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת. ״שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי״ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת! זֶה חֹמֶר לְשֶׁעָבַר מִלֶּעָתִיד לָבֹא:

ב,ג הַמַּשְׁבִּיעַ אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֶת הַנָּשִׁים, אֶת הַקְּטַנִּים, אֶת הַקְּרוֹבִין, וְאֶת הַפְּסוּלִין - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, א): ״וְהוּא עֵד״, בְּעֵד שֶׁרָאוּי לְהוֹצִיא מָמוֹן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַמַּשְׁבִּיעַ בְּעֵד אֶחָד - פָּטוּר, שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהוֹצִיא מָמוֹן:

עֵדוּת מָמוֹן מִתְקַיֶּמֶת בְּרִאָיָה שֶׁלֹּא בִּידִיעָה, וּבִידִיעָה שֶׁלֹּא בְּרִאָיָה. אֵיזוֹ הִיא רִאָיָה שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה? ״תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ״ - אֵין לְךָ בְּיָדִי, לֹא מָנִיתִי לְךָ בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי? יֹאמְרוּ וַאֲנִי אֶתֵּן! זוֹ רִאָיָה שֶׁאֵין בָּהּ יְדִיעָה. וְאֵיזוֹ הִיא יְדִיעָה שֶׁאֵין בָּהּ רִאָיָה? תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ, אֵין לְךָ בְּיָדִי, לֹא הוֹדִיתָה לִי בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי? יֹאמְרוּ וַאֲנִי נוֹתֵן! זוֹ הִיא יְדִיעָה שֶׁאֵין בָּהּ רִאָיָה:

ב,ד חַיָּבִין עַל זְדוֹן הָעֵדוּת עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה, וְעַל זְדוֹן הָעֵדוּת עִם שִׁגְגַת הַשְּׁבוּעָה, וְעַל שִׁגְגַת הָעֵדוּת שֶׁהוּא פָּטוּר. אֵיזֶהוּ זְדוֹן הָעֵדוּת עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב? הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פִּקָּדוֹן, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּע מֵבִיא קָרְבָּן - זֶה הוּא זְדוֹן פִּקָּדוֹן עִם זְדוֹן הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב. וְאֵיזֶה הוּא זְדוֹן הַפִּקָּדוֹן עִם שִׁגְגַת הַשְּׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב? הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פִּקָּדוֹן, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַנִּשְׁבָּע מֵבִיא קָרְבָּן - זֶה הוּא זְדוֹן הַפִּקָּדוֹן עִם שִׁגְגַת שְׁבוּעָה שֶׁהוּא חַיָּב. וְאֵיזוֹ הִיא שִׁגְגַת שְׁבוּעָה שֶׁהוּא פָּטוּר? לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ פִּקָּדוֹן, אוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁבַּע - פָּטוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר״. הָיָה מְחַזֵּר אַחַר עֵדִים, אָמְרוּ: מִפְּנֵי מַה אַתָּה בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת - פְּטוּרִין, עַד שֶׁיִּטְעָנוּ. אֲבָל בְּפִקָּדוֹן אֵינוֹ כֵּן, מִפְּנֵי מַה אַתָּה בָּא אַחֲרֵינוּ? שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדֵי - הֲרֵי זֶה פָּטוּר. זֶהוּ חֹמֶר בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן מִשְּׁבוּעַת הָעֵדוּת.

אָמַר לָעֵדִים: בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי מָאתַיִם זוּז מֵעִסְקֵי שְׁכַר שָׂכִיר, וּמִמָּזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא נִעְיַדְתָּ - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ: שְׁבוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֵדוּת.

וְכֵן בְּפִקָּדוֹן, אָמַר לוֹ: תֵּן לִי מָאתַיִם זוּז שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדֶךָ מֵעִסְקֵי שְׁכַר שָׂכִיר וּמִזּוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶתֵּן לְךָ פְּטוּר, עַד שֶׁיֹּאמַר לוֹ: ״שְׁבוּעָה שֶׁאֵין לְךָ

הַשָּׁלֵם

בְּיָדִי׳. אָמַר לָעֲדִים: בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי שֶׁאָמַר פְּלוֹנִי לִתֵּן לִי מָאתַיִם זוּז וְלֹא נָתַן לִי. כְּסוּת שֶׁאָמַר לְהַלְבִּישַׁנִי וְלֹא הִלְבִּישַׁנִי, שִׁבּוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֲדוּת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין, שֶׁאוֹמֵר לוֹ: אָמַר לִי לִתֵּן לְךָ וְאֵי אֶפְשָׁר לִתֵּן לְךָ. אָמַר לְהַלְבִּישְׁךָ וְאֵי אֶפְשָׁר לְהַלְבִּישְׁךָ. וְכֵן בְּפִקָּדוֹן, אָמַר לִתֵּן מָאתַיִם זוּז וְלֹא נָתַתָּ לִי. כְּסוּת שֶׁאָמַר הַלְבִּישַׁנִי וְלֹא הִלְבַּשְׁתַּנִי, שִׁבּוּעָה שֶׁאֵין לְךָ בְּיָדִי - פָּטוּר, שֶׁאוֹמֵר לוֹ: אָמַר לִתֵּן לְךָ וְאֵי אֶפְשָׁר לִתֵּן לְךָ, אָמַר לְהַלְבִּישְׁךָ וְאֵי אֶפְשָׁר לְהַלְבִּישְׁךָ:

ב,ו הַמַּשְׁבִּיעַ בִּפְנֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים, בִּפְנֵי לְסָטִים, בִּפְנֵי מוֹכְסִין - פָּטוּר; שֶׁנֶּאֱמַר: ״אִם תֶּחֱטָא וְלֹא יַגִּיד״, הוּא חוֹטֵא אִם לֹא יַגִּיד, וְאַל יְהֵא חוֹטֵא כְּשֶׁיַּגִּיד. בּוֹאוּ וְהַעִידוּנִי לְאַבָּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיַד פְּלוֹנִי מָאתַיִם זוּז מֵעִסְקֵי שְׂכַר שָׂכִיר, וּמִמְּזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת, שִׁבּוּעָה שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין לְךָ עֲדוּת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי הַתּוֹבֵעַ. מֵת אָבִיו - יִרְשׁוּ בָּנוּ. נִכְנַס תַּחְתָּיו - הֲרֵי הוּא כָּמוֹהוּ:

ב,ז הָאוֹמֵר: יַכֶּךָּ אַל יַכֶּךָּ, יֵיטִיב לְךָ כֵּן יֵיטִיב לְךָ, יָרִיעַ לְךָ אַל יָרַעַ לְךָ, כֵּן יֵרֵעַ לְךָ - זוֹ הִיא אָלָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יֵיטִיב פְּטוּרִין. וַחֲכָמִים מְחַיְּבִין בְּאוֹמֵר: יֵיטִיב לְךָ אִם תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי, יֵרַע לְךָ אִם תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי, אַל יֵרַע לְךָ אִם תָּבוֹאוּ וּתְעִידוּנִי:

ב,ח אֲנַסְתָּה וּפִתִּיתָה אֶת בִּתִּי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא אֲנַסְתִּי וְלֹא פִתִּיתִי, מַשְׁבִּיעֶךָּ אֲנִי, וְאָמַר אָמֵן - חַיָּב; וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר, שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּי עַצְמוֹ. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁהוּא קֶנֶס וּמְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, מַשְׁבִּיעֶךָּ וְאָמַר אָמֵן - פָּטוּר. וְכָל שֶׁאֵינוֹ קֶנֶס וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ, מַשְׁבִּיעֶךָּ אֲנִי וְאָמַר אָמֵן - חַיָּב. הָאוֹמֵר נִשְׁבַּע אֲנִי בַּתּוֹרָה וּבַשָּׁמַיִם - פָּטוּר.

איוב פרק יג

א הֵן־כֹּל רָאֲתָה עֵינִי שָׁמְעָה אָזְנִי וַתָּבֶן לָהּ:
ב כְּדַעְתְּכֶם יָדַעְתִּי גַּם־אָנִי לֹא־נֹפֵל אָנֹכִי מִכֶּם:
ג אוּלָם אֲנִי אֶל־שַׁדַּי אֲדַבֵּר וְהוֹכֵחַ אֶל־אֵל אֶחְפָּץ:
ד וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי־שֶׁקֶר רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם:
ה מִי־יִתֵּן הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישׁוּן וּתְהִי לָכֶם לְחָכְמָה:
ו שִׁמְעוּ־נָא תוֹכַחְתִּי וְרִבוֹת שְׂפָתַי הַקְשִׁיבוּ:
ז הַלְאֵל תְּדַבְּרוּ עַוְלָה וְלוֹ תְּדַבְּרוּ רְמִיָּה:
ח הֲפָנָיו תִּשָּׂאוּן אִם־לָאֵל תְּרִיבוּן:
ט הֲטוֹב כִּי־יַחְקָר אֶתְכֶם אִם־כְּהָתֵל בֶּאֱנוֹשׁ תְּהָתֵלּוּ בוֹ:
י הוֹכֵחַ יוֹכִיחַ אֶתְכֶם אִם־בַּסֵּתֶר פָּנִים תִּשָּׂאוּן:
יא הֲלֹא שְׂאֵתוֹ תְּבַעֵת אֶתְכֶם וּפַחְדּוֹ יִפֹּל עֲלֵיכֶם:
יב זִכְרֹנֵיכֶם מִשְׁלֵי־אֵפֶר לְגַבֵּי־חֹמֶר גַּבֵּיכֶם:
יג הַחֲרִישׁוּ מֶמֶּנִּי וַאֲדַבְּרָה־אָנִי וְיַעֲבֹר עָלַי מָה:
יד עַל־מָה | אֶשָּׂא בְשָׂרִי בְשִׁנָּי וְנַפְשִׁי אָשִׂים בְּכַפִּי:
טו הֵן יִקְטְלֵנִי לֹא לוֹ אֲיַחֵל אַדִּ־דְּרָכַי אֶל־פָּנָיו אוֹכִיחַ:
טז גַּם־הוּא־לִי לִישׁוּעָה כִּי־לֹא לְפָנָיו חָנֵף יָבוֹא:
יז שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ מִלָּתִי וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם:
יח הִנֵּה־נָא עָרַכְתִּי מִשְׁפָּט יָדַעְתִּי כִּי־אֲנִי אֶצְדָּק:
יט מִי־הוּא יָרִיב עִמָּדִי כִּי־עַתָּה אַחֲרִישׁ וְאֶגְוָע:
כ אַדִּ־שְׁתַּיִם אַל־תַּעַשׂ עִמָּדִי אָז מִפָּנֶיךָ לֹא אֶסָּתֵר:
כא כַּפְּךָ מֵעָלַי הַרְחֵק וְאֵמָתְךָ אַל־תְּבַעֲתָנִי:
כב וְקְרָא וְאָנֹכִי אֶעֱנֶה אוֹ־אֲדַבֵּר וַהֲשִׁיבֵנִי:
כג כַּמָּה לִי עֲוֹנוֹת וְחַטָּאוֹת פִּשְׁעִי וְחַטָּאתִי הודיעני:
כד לָמָּה־פָנֶיךָ תַסְתִּיר וְתַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ:
כה הֶעָלֶה נִדָּף תַּעֲרוֹץ וְאֶת־קַשׁ יָבֵשׁ תִּרְדֹּף:
כו כִּי־תִכְתֹּב עָלַי מְרֹרוֹת וְתוֹרִישֵׁנִי עֲוֹנוֹת נְעוּרָי:
כז וְתָּשֶׂם בַּסַּד | רַגְלַי וְתִשְׁמֹר כָּל־אָרְחוֹתָי עַל־שָׁרְשֵׁי רַגְלַי תִּתְחַקֶּה:
כח וְהוּא כְּרָקָב יִבְלֶה כְּבֶגֶד אֲכָלוֹ עָשׁ:

איוב פרק יד

א אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע־רֹגֶז:
ב כְּצִיץ יָצָא וַיִּמָּל וַיִּבְרַח כַּצֵּל וְלֹא יַעֲמוֹד:
ג אַף־עַל־זֶה פָּקַחְתָּ עֵינֶךָ וְאֹתִי תָּבִיא בְמִשְׁפָּט עִמָּךְ:
ד מִי־יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד:
ה אִם חֲרוּצִים | יָמָיו מִסְפַּר־חֳדָשָׁיו אִתָּךְ חֻקָּו עָשִׂיתָ וְלֹא יַעֲבֹר:
ו שְׁעֵה מֵעָלָיו וְיֶחְדָּל עַד־יִרְצֶה כְשָׂכִיר יוֹמוֹ:
ז כִּי יֵשׁ לָעֵץ תִּקְוָה אִם־יְכֻרַת וְעוֹד יַחֲלִיף וְיֹנַקְתּוֹ לֹא תֶחְדָּל:
ח אִם־יַזְקִין בָּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ וּבֶעָפָר יָמוּת גִּזְעוֹ:
ט מֵרֵיחַ מַיִם יַפְרֶחַ וְעָשָׂה קָצִיר כְּמוֹ־נָטַע:
י וְגֶבֶר יָמוּת וַיֶּחֱלָשׁ וַיִּגְוַע אָדָם וְאַיּוֹ:
יא אָזְלוּ־מַיִם מִנִּי־יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ:
יב וְאִישׁ שָׁכַב וְלֹא־יָקוּם עַד־בְּלוֹתִי שָׁמַיִם לֹא יָקִיצוּ וְלֹא־יֵעֹרוּ מִשְׁנָתָם:
יג מִי יִתֵּן | בִּשְׁאוֹל תַּצְפִּנֵנִי תַּסְתִּירֵנִי עַד־שׁוּב

אַפֶּךָ

ד תָּשִׁית לִי חֹק וְתִזְכְּרֵנִי:
יד אִם־יָמוּת גֶּבֶר הֲיִחְיֶה כָּל־יְמֵי צְבָאִי אֲיַחֵל עַד־בֹּוא חֲלִיפָתִי:
טו תִּקְרָא וְאָנֹכִי אֶעֱנֶךָּ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּכְסֹף:
טז כִּי־עַתָּה צְעָדַי תִּסְפֹּור לֹא־תִשְׁמֹר עַל־חַטָּאתִי:
יז חָתַם בִּצְרֹור פִּשְׁעִי וַתִּטְפֹּל עַל־עֲוֹנִי:
יח וְאוּלָם הַר־נוֹפֵל יִבּוֹל וְצוּר יֶעְתַּק מִמְּקֹמוֹ:
יט אֲבָנִים | שָׁחֲקוּ מַיִם תִּשְׁטֹף־סְפִיחֶיהָ עֲפַר־אָרֶץ
וְתִקְוַת אֱנוֹשׁ הֶאֱבַדְתָּ:
כ תִּתְקְפֵהוּ לָנֶצַח וַיַּהֲלֹךְ מְשַׁנֶּה פָּנָיו
וַתְּשַׁלְּחֵהוּ:
כא יִכְבְּדוּ בָנָיו וְלֹא יֵדָע וְיִצְעֲרוּ וְלֹא־יָבִין לָמוֹ:
כב אַךְ־בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל:

איוב פרק טו

א וַיַּעַן אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וַיֹּאמַר:
ב הֶחָכָם יַעֲנֶה דַעַת־רֹוחַ וימַלֵּא קָדִים בִּטְנוֹ:
ג הוֹכֵחַ בְּדָבָר לֹא יִסְכֹּון וּמִלִּים לֹא־יוֹעִיל בָּם:
ד אַף־אַתָּה תָּפֵר יִרְאָה וְתִגְרַע שִׂיחָה לִפְנֵי־אֵל:
ה כִּי יְאַלֵּף עֲוֹנְךָ פִּיךָ וַתִּבְחַר לְשֹׁון עֲרוּמִים:
ו יַרְשִׁיעֲךָ פִּיךָ וְלֹא־אָנִי וּשְׂפָתֶיךָ יַעֲנוּ־בָךְ:
ז הֲרִאישֹׁון אָדָם תִּוָּלֵד וְלִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתָּ:
ח הַבְסֹוד אֱלוֹהַּ תִּשְׁמָע וְתִגְרַע אֵלֶיךָ חָכְמָה:
ט מַה־יָּדַעְתָּ וְלֹא נֵדָע תָּבִין וְלֹא־עִמָּנוּ הִוא:
י גַּם־שָׂב גַּם־יָשִׁישׁ בָּנוּ כַּבִּיר מֵאָבִיךָ יָמִים:
יא הִמְעַט מִמְּךָ תַּנְחוּמוֹת אֵל וְדָבָר לָאַט עִמָּךְ:
יב מַה־יְּקָחֲךָ לִבֶּךָ וּמַה־יִּרְזְמוּן עֵינֶיךָ:
יג כִּי־תָשִׁיב אֶל־אֵל רוּחֶךָ וְהוֹצֵאתָ מִפִּיךָ מִלִּין:
יד מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־יִזְכֶּה וְכִי־יִצְדַּק יְלוּד אִשָּׁה:
טו הֵן בְּקְדֹשָׁו לֹא יַאֲמִין וְשָׁמַיִם לֹא־זַכּוּ בְעֵינָיו:
טז אַף כִּי־נִתְעָב וְנֶאֱלָח אִישׁ־שֹׁתֶה כַמַּיִם עַוְלָה:
יז אֲחַוְךָ שְׁמַע־לִי וְזֶה־חָזִיתִי וַאֲסַפְּרָה:
יח אֲשֶׁר־חָכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כָחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם:
יט לָהֶם לְבַדָּם נִתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא־עָבַר זָר בְּתוֹכָם:
כ כָּל־יְמֵי רָשָׁע הוּא מִתְחוֹלֵל וּמִסְפַּר שָׁנִים נִצְפְּנוּ לֶעָרִיץ:
כא קוֹל־פְּחָדִים בְּאָזְנָיו בַּשָּׁלוֹם שׁוֹדֵד יְבוֹאֶנּוּ:
כב לֹא־יַאֲמִין שׁוּב מִנִּי־חֹשֶׁךְ וצפו וְצָפוּי הוּא אֵלֵי־חָרֶב:
כג נֹדֵד הוּא לַלֶּחֶם אַיֵּה יָדַע | כִּי־נָכוֹן בְּיָדוֹ יוֹם־חֹשֶׁךְ:
כד יְבַעֲתֻהוּ צַר וּמְצוּקָה תִּתְקְפֵהוּ כְּמֶלֶךְ | עָתִיד לַכִּידוֹר:
כה כִּי־נָטָה אֶל־אֵל יָדוֹ וְאֶל־שַׁדַּי יִתְגַּבָּר:
כו יָרוּץ אֵלָיו בְּצַוָּאר בַּעֲבִי גַּבֵּי מָגִנָּיו:
כז כִּי־כִסָּה פָנָיו בְּחֶלְבֹּו וַיַּעַשׂ פִּימָה עֲלֵי־כֶסֶל:
כח וַיִּשְׁכֹּן | עָרִים נִכְחָדוֹת בָּתִּים לֹא־יֵשְׁבוּ לָמוֹ אֲשֶׁר הִתְעַתְּדוּ לְגַלִּים:
כט לֹא־יֵעָשֵׁר וְלֹא־יָקוּם חֵילוֹ וְלֹא־יִטֶּה לָאָרֶץ מִנְלָם:
ל לֹא־יָסוּר | מִנִּי־חֹשֶׁךְ יְנַקְתּוֹ תְּיַבֵּשׁ שַׁלְהֶבֶת וְיָסוּר בְּרוּחַ פִּיו:
לא אַל־יַאֲמֵן בַּשָּׁוְא נִתְעֶה כִּי־שָׁוְא תִּהְיֶה תְמוּרָתוֹ:

לב בְּלֹא־יוֹמוֹ תִּמָּלֵא וְכִפְתֹּו לֹא רַעֲנָנָה:
לג יַחְמֹס כַּגֶּפֶן בִּסְרֹו וְיַשֵּׁל כַּזַּיִת נִצָּתוֹ:
לד כִּי־עֲדַת חָנֵף גַּלְמוּד וְאֵשׁ אָכְלָה אָהֳלֵי־שֹׁחַד:
לה הָרָה עָמָל וְיָלַד אָוֶן וּבִטְנָם תָּכִין מִרְמָה:

איוב פרק טז

א וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר:
ב שָׁמַעְתִּי כְאֵלֶּה רַבּוֹת מְנַחֲמֵי עָמָל כֻּלְּכֶם:
ג הֲקֵץ לְדִבְרֵי־רוּחַ אוֹ מַה־יַּמְרִיצְךָ כִּי תַעֲנֶה:
ד גַּם | אֲנֹכִי כָּכֶם אֲדַבֵּרָה לَוּ יֶשׁ נַפְשְׁכֶם תַּחַת נַפְשִׁי אַחְבִּירָה עֲלֵיכֶם בְּמִלִּים
וְאָנִיעָה עֲלֵיכֶם בְּמוֹ רֹאשִׁי:
ה אֲאַמְּצֶכֶם בְּמוֹ־פִי וְנִיד שְׂפָתַי יַחְשֹׂךְ:
ו אִם־אֲדַבְּרָה לֹא־יֶחְשַׂךְ כְּאֵבִי וְאִם־חָדַלְתִּי מַה־מִּנִּי יַהֲלֹךְ:
ז אַךְ־עַתָּה הֶלְאָנִי הֵשַׁמּוֹתָ כָּל־עֲדָתִי:
ח וַתִּקְמְטֵנִי לְעֵד הָיָה וַיָּקָם בִּי כַּחֲשִׁי בְּפָנַי יַעֲנֶה:
ט אַפּוֹ טָרַף | וַיִּשְׂטְמֵנִי חָרַק עָלַי בְּשִׁנָּיו צָרִי | יְלַטֵּשׁ עֵינָיו לִי:
י פָּעֲרוּ עָלַי | בְּפִיהֶם בֶּחֳרְפָּה הִכּוּ לְחָיַי יַחַד עָלַי יִתְמַלָּאוּן:
יא יַסְגִּירֵנִי אֵל אֶל עָוֶל וְעַל־יְדֵי רְשָׁעִים יַרְטֵנִי:
יב שָׁלֵו הָיִיתִי | וַיְפַרְפְּרֵנִי וְאָחַז בְּעָרְפִּי וַיְפַצְפְּצֵנִי
וַיְקִימֵנִי לֹו לְמַטָּרָה:
יג יָסֹבּוּ עָלַי | רַבָּיו יְפַלַּח כְּלָיוֹתַי וְלֹא יַחְמֹל יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מְרֵרָתִי:
יד יִפְרְצֵנִי פֶּרֶץ עַל־פְּנֵי־פָרֶץ יָרֻץ עָלַי כְּגִבּוֹר:
טו שַׂק תָּפַרְתִּי עֲלֵי גִלְדִּי וְעִלַּלְתִּי בֶעָפָר קַרְנִי:
טז פָּנַי חמרמרה חָמַרְמְרוּ מִנִּי־בֶכִי וְעַל עַפְעַפַּי צַלְמָוֶת:
יז עַל לֹא־חָמָס בְּכַפָּי וּתְפִלָּתִי זַכָּה:
יח אֶרֶץ אַל־תְּכַסִּי דָמִי וְאַל־יְהִי מָקוֹם לְזַעֲקָתִי:
יט גַּם־עַתָּה הִנֵּה־בַשָּׁמַיִם עֵדִי וְשָׂהֲדִי בַּמְּרוֹמִים:
כ מְלִיצַי רֵעָי אֶל־אֱלוֹהַּ דָּלְפָה עֵינִי:
כא וְיוֹכַח לְגֶבֶר עִם־אֱלוֹהַּ וּבֶן־אָדָם לְרֵעֵהוּ:
כב כִּי־שְׁנוֹת מִסְפָּר יֶאֱתָיוּ וְאֹרַח לֹא־אָשׁוּב אֵהֵלֵךְ:

איוב פרק יז

א רוּחִי חֻבָּלָה יָמַי נִזְעָכוּ קְבָרִים לִי:
ב אִם־לֹא הֲתַלִּים עִמָּדִי וּבְהַמְרוֹתָם תָּלַן עֵינִי:
ג שִׂימָה־נָּא עָרְבֵנִי עִמָּךְ מִי הוּא יִדֵי יִתָּקַע:
ד כִּי־לִבָּם צָפַנְתָּ מִשָּׂכֶל עַל־כֵּן לֹא תְרֹמֵם:
ה לֶחֱלֵק יַגִּיד רֵעִים וְעֵינֵי בָנָיו תִּכְלֶינָה:
ו וַיְהִצִּיגַנִי לִמְשֹׁל עַמִּים וְתֹפֶת לְפָנִים אֶהְיֶה:
ז וַתֵּכַהּ מִכַּעַשׂ עֵינִי וְיֹצְרַי כַּצֵּל כֻּלָּם:
ח יָשֹׁמּוּ יְשָׁרִים עַל־זֹאת וְנָקִי עַל־חָנֵף יִתְעָרֶר:
ט וְיֹאחֵז צַדִּיק דַּרְכּוֹ וְטָהֳר־יָדַיִם יֹסִיף אֹמֶץ:
י וְאוּלָם כֻּלָּם תָּשֻׁבוּ וּבֹאוּ נָא וְלֹא־אֶמְצָא בָכֶם חָכָם:
יא יָמַי עָבְרוּ זִמֹּתַי נִתְּקוּ מוֹרָשֵׁי לִבָּבִי:
יב לַיְלָה לְיוֹם יָשִׂימוּ אֹור קָרוֹב מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ:
יג אִם־אֲקַוֶּה שְׁאוֹל בֵּיתִי בַּחֹשֶׁךְ רִפַּדְתִּי יְצוּעָי:
יד לַשַּׁחַת קָרָאתִי אָבִי אָתָּה אִמִּי וַאֲחוֹתִי לָרִמָּה:

טו וְאַיֵּה אֵפוֹ תִקְוָתִי וְתִקְוָתִי מִי יְשׁוּרֶנָּה:
טז בַּדֵּי שְׁאוֹל תֵּרַדְנָה אִם־יַחַד עַל־עָפָר נָחַת:

איוב פרק יח

א וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמַר:
ב עַד־אָנָה | תְּשִׂימוּן קִנְאֵי לְמִלִּין תָּבִינוּ וְאַחַר נְדַבֵּר:
ג מַדּוּעַ נֶחְשַׁבְנוּ כַּבְּהֵמָה נִטְמֵינוּ בְּעֵינֵיכֶם:
ד טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ הַלְמַעַנְךָ תֵּעָזֵב אֶרֶץ וְיֵעְתַּק־צוּר מִמְּקוֹמוֹ:
ה גַּם אוֹר רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְלֹא־יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ:
ו אוֹר חָשַׁךְ בְּאָהֳלוֹ וְנֵרוֹ עָלָיו יִדְעָךְ:
ז יֵצְרוּ צַעֲדֵי אוֹנוֹ וֶתַּשְׁלִיכֵהוּ עֲצָתוֹ:
ח כִּי־שֻׁלַּח בְּרֶשֶׁת בְּרַגְלָיו וְעַל־שְׂבָכָה יִתְהַלָּךְ:
ט יֹאחֵז בְּעָקֵב פָּח יַחֲזֵק עָלָיו צַמִּים:
י טָמוּן בָּאָרֶץ חַבְלוֹ וּמַלְכֻּדְתּוֹ עָלָיו נָתִיב:
יא סָבִיב בִּעֲתָתְהוּ בַלָּהוֹת וֶהֱפִיצֻהוּ לְרַגְלָיו:
יב יְהִי־רָעֵב אֹנוֹ וְאֵיד נָכוֹן לְצַלְעוֹ:
יג יֹאכַל בַּדֵּי עוֹרוֹ יֹאכַל בַּדָּיו בְּכוֹר מָוֶת:
יד יִנָּתֵק מֵאָהֳלוֹ מִבְטַחוֹ וְתַצְעִדֵהוּ לְמֶלֶךְ בַּלָּהוֹת:
טו תִּשְׁכֹּן בְּאָהֳלוֹ מִבְלִילוֹ יְזֹרֶה עַל־נָוֵהוּ גָּפְרִית:
טז מִתַּחַת שָׁרָשָׁיו יִבָּשׁוּ וּמִמַּעַל יִמַּל קְצִירוֹ:
יז זִכְרוֹ־אָבַד מִנִּי־אָרֶץ וְלֹא־שֵׁם לוֹ עַל־פְּנֵי־חוּץ:
יח יֶהְדְּפֻהוּ מֵאוֹר אֶל־חֹשֶׁךְ וּמִתֵּבֵל יְנֻדֻּהוּ:
יט לֹא נִין לוֹ וְלֹא־נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְאֵין שָׂרִיד בִּמְגוּרָיו:
כ עַל־יוֹמוֹ נָשַׁמּוּ אַחֲרֹנִים וְקַדְמֹנִים אָחֲזוּ שָׂעַר:
כא אַךְ־אֵלֶּה מִשְׁכְּנוֹת עַוָּל וְזֶה מְקוֹם לֹא־יָדַע־אֵל:

איוב פרק יט

א וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר:
ב עַד־אָנָה תּוֹגִיוּן נַפְשִׁי וּתְדַכְּאוּנַנִי בְּמִלִּים:
ג זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים תַּכְלִימוּנִי לֹא־תֵבֹשׁוּ תַּהְכְּרוּ־לִי:
ד וְאַף־אָמְנָם שָׁגִיתִי אִתִּי תָּלִין מִשְׁוְגָתִי:
ה אִם־אָמְנָם עָלַי תַּגְדִּילוּ וְתוֹכִיחוּ עָלַי חֶרְפָּתִי:
ו דְּעוּ־אֵפוֹ כִּי־אֱלוֹהַּ עִוָּתָנִי וּמְצוּדוֹ עָלַי הֵקִיף:
ז הֵן אֶצְעַק חָמָס וְלֹא אֵעָנֶה אֲשַׁוַּע וְאֵין מִשְׁפָּט:
ח אָרְחִי גָדַר וְלֹא אֶעֱבֹר וְעַל נְתִיבוֹתַי חֹשֶׁךְ יָשִׂים:
ט כְּבוֹדִי מֵעָלַי הִפְשִׁיט וַיָּסַר עֲטֶרֶת רֹאשִׁי:
י יִתְּצֵנִי סָבִיב וָאֵלֵךְ וַיַּסַּע כָּעֵץ תִּקְוָתִי:
יא וַיִּחַר עָלַי אַפּוֹ וַיַּחְשְׁבֵנִי לוֹ כְּצָרָיו:
יב יַחַד | יָבֹאוּ גְדוּדָיו וַיָּסֹלּוּ עָלַי דַּרְכָּם וַיַּחֲנוּ סָבִיב לְאָהֳלִי:
יג אַחַי מֵעָלַי הִרְחִיק וְיֹדְעַי אַךְ־זָרוּ מִמֶּנִּי:
יד חָדְלוּ קְרוֹבָי וּמְיֻדָּעַי שְׁכֵחוּנִי:
טו גָּרֵי בֵיתִי וְאַמְהֹתַי לְזָר תַּחְשְׁבֵנִי נָכְרִי הָיִיתִי בְעֵינֵיהֶם:
טז לְעַבְדִּי קָרָאתִי וְלֹא יַעֲנֶה בְּמוֹ־פִי אֶתְחַנֶּן־לוֹ:
יז רוּחִי זָרָה לְאִשְׁתִּי וְחַנֹּתִי לִבְנֵי בִטְנִי:
יח גַּם־עֲוִילִים מָאֲסוּ בִי אָקוּמָה וַיְדַבְּרוּ־בִי:
יט תָּעֲבוּנִי כָּל־מֻתֵּי סוֹדִי וְזֶה־אָהַבְתִּי נֶהְפְּכוּ־בִי:

כ בְּעוֹרִי וּבִבְשָׂרִי דָּבְקָה עַצְמִי וָאֶתְמַלְּטָה בְּעוֹר שִׁנָּי:
כא חָנֵּנִי חָנֵּנִי אַתֶּם רֵעָי כִּי יַד־אֱלוֹהַּ נָגְעָה בִּי:
כב לָמָּה תִּרְדְּפֻנִי כְמוֹ־אֵל וּמִבְּשָׂרִי לֹא תִשְׂבָּעוּ:
כג מִי־יִתֵּן אֵפוֹ וְיִכָּתְבוּן מִלָּי מִי־יִתֵּן בַּסֵּפֶר וְיֵחָקוּ:
כד בְּעֵט־בַּרְזֶל וְעֹפֶרֶת לָעַד בַּצּוּר יֵחָצְבוּן:
כה וַאֲנִי יָדַעְתִּי גֹּאֲלִי חָי וְאַחֲרוֹן עַל־עָפָר יָקוּם:
כו וְאַחַר עוֹרִי נִקְפוּ־זֹאת וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ:
כז אֲשֶׁר אֲנִי | אֶחֱזֶה־לִּי וְעֵינַי רָאוּ וְלֹא־זָר כָּלוּ כִלְיָתַי בְּחֵקִי:
כח כִּי תֹאמְרוּ מַה־נִּרְדָּף־לּוֹ וְשֹׁרֶשׁ דָּבָר נִמְצָא־בִי:
כט גְּוּרוּ לָכֶם | מִפְּנֵי־חֶרֶב כִּי־חֵמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין:

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בהר

יום **ראשון**	**יא** 19	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פא ירושלמי: פסחים א תוספתא: סנהדרין יד נ"ך: איוב יג	**כו לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:25 | חצות היום ..... 12:34 נץ החמה ..... 5:37 | שקיעה ..... 7:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:24 | צאת הכוכבים ..... 7:49 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:06 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:44
יום **שני**	**יב** 20	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פב ירושלמי: פסחים ב תוספתא: מכות א נ"ך: איוב יד	**כז לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:24 | חצות היום ..... 12:35 נץ החמה ..... 5:36 | שקיעה ..... 7:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 | צאת הכוכבים ..... 7:49 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:05 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:45
יום **שלישי**	**יג** 21	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פג ירושלמי: פסחים ג תוספתא: מכות ב נ"ך: איוב טו	**כח לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:23 | חצות היום ..... 12:35 נץ החמה ..... 5:35 | שקיעה ..... 7:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 | צאת הכוכבים ..... 7:50 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:05 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:45
יום **רביעי**	**יד** 22	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פד ירושלמי: פסחים ד תוספתא: מכות ג נ"ך: איוב טז	**פסח שני, כט לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:23 | חצות היום ..... 12:35 נץ החמה ..... 5:35 | שקיעה ..... 7:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 | צאת הכוכבים ..... 7:51 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:05 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:46
יום **חמישי**	**טו** 23	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פה ירושלמי: פסחים ה תוספתא: מכות ד נ"ך: איוב יז	**ל לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:22 | חצות היום ..... 12:35 נץ החמה ..... 5:34 | שקיעה ..... 7:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 | צאת הכוכבים ..... 7:51 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:05 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:47
יום **ששי**	**טז** 24	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פו ירושלמי: פסחים ו תוספתא: שבועות א נ"ך: איוב יח	**ערב שבת קודש, לא לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:22 | חצות היום ..... 12:35 נץ החמה ..... 5:34 | שקיעה ..... 7:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צאת הכוכבים ..... 7:52 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:04 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:47 הדלקת נרות (40 דק): 6:55 (20 דק): 7:15
שב"ק	**יז** 25	**לימוד יומי:** בבלי: בבא מציעא פז ירושלמי: פסחים ז תוספתא: שבועות ב נ"ך: איוב יט	**שב"ק פרשת בהר, לב לעומר** עלות השחר (72 דק) ... 4:21 | חצות היום ..... 12:35 נץ החמה ..... 5:33 | שקיעה ..... 7:36 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צאת הכוכבים ..... 7:53 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:04 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:48 מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:48

"יְמֵי הָעֹמֶר שֶׁנּוֹהֲגִים בָּהֶם כַּמָּה מִנְהָגֵי אֲבֵלוּת עַל תַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אֵין זֶה כְּדֵי לְעוֹרֵר עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה אֲצֶל הָאָדָם, אֶלָּא אַדְרַבָּה! לְעוֹרֵר אוֹתוֹ עַל קְדֻשַּׁת הַיָּמִים הָאֵלּוּ, שֶׁיְּכוֹלִים לְהַגִּיעַ בָּהֶם אֶל קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וּלְהִתְדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְאִם יִתְנַהֵג בָּהֶם בְּקְדֻשָּׁה וּבְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי, יִזְכֶּה לַהֲפֹךְ אוֹתָם אֶל יְמֵי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה!" (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)